

DET KONGELIGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 23

(2008–2009)

Om lov om naturområder
i Oslo og nærliggende kommuner
(markaloven)

Innhold

1	Hovedinnholdet i proposisjonen	5	3.9.2	Høringsuttalelser.....	29
2	Bakgrunnen for lovforslaget – generelt om Marka og gjeldende rett	8	3.9.3	Departementets vurdering	30
2.1	Om Marka	8	3.10	Tillatelse til tiltak, dispensasjon, saksbehandling og klage.....	30
2.2	Gjeldende rett – aktuelle lover i Marka.....	8	3.10.1	Høringsutkastet.....	30
2.3	Igangværende lovarbeid	12	3.10.2	Høringsuttalelser.....	31
3	Lovforslag med generelle merknader	13	3.10.3	Departementets vurdering	32
3.1	Kort om høringen av lovutkastet	13	3.11	Forholdet til andre lover	32
3.2	Innledende merknader	13	3.11.1	Høringsutkastet.....	32
3.3	Lovens formål	13	3.11.2	Høringsuttalelser.....	32
3.3.1	Høringsutkastet.....	13	3.11.3	Departementets vurdering	33
3.3.2	Høringsinstansenes syn.....	14	3.12	Tilsyn og kontroll	33
3.3.3	Departementets vurdering	15	3.12.1	Høringsutkastet.....	33
3.4	Grensene for Marka	15	3.12.2	Høringsuttalelser.....	33
3.4.1	Høringsutkastet.....	15	3.12.3	Departementets vurdering	34
3.4.2	Høringsinstansenes syn	16	3.13	Retting og avbøtende tiltak	34
3.4.3	Departementets vurdering	17	3.13.1	Høringsutkastet.....	34
3.5	Myndigheter etter loven	17	3.13.2	Høringsuttalelser	35
3.5.1	Høringsutkastet.....	17	3.13.3	Departementets vurdering	35
3.5.2	Høringsinstansenes syn.....	17	3.14	Tvangsmulkt.....	35
3.5.3	Departementets vurdering	17	3.14.1	Høringsutkastet.....	35
3.6	Bygge- og anleggstiltak m.v. i Marka	18	3.14.2	Høringsuttalelser.....	35
3.6.1	Høringsutkastet.....	18	3.14.3	Departementets vurdering	35
3.6.2	Høringsinstansenes syn	19	3.15	Straff	35
3.6.3	Departementets vurdering	23	3.15.1	Høringsutkast	36
3.7	Motorferdsel	26	3.15.2	Høringsuttalelser.....	36
3.7.1	Høringsutkastet.....	26	3.15.3	Departementets vurdering	36
3.7.2	Høringsinstansenes syn.....	26	3.16	Ikrafttredelse	36
3.7.3	Departementets vurdering	27	3.16.1	Høringsutkastet.....	36
3.8	Særskilt vern av friluftslivsområder ...	27	3.16.2	Høringsinstansenes syn	36
3.8.1	Høringsutkastet.....	27	3.16.3	Departementets vurdering	36
3.8.2	Høringsuttalelser.....	27	4	Merknader til de enkelte bestemmelser	37
3.8.3	Departementets vurdering	28	5	Økonomiske og administrative konsekvenser	51
3.9	Markarådet.....	29	Forslag til lov om naturområder i Oslo og nærliggene kommuner (markaloven).....		
3.9.1	Høringsutkastet.....	29	52		

DET KONGELIGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 23

(2008–2009)

Om lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven)

*Tilråding fra Miljøverndepartementet av 19. desember 2008,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Hovedinnholdet i proposisjonen

Marka med de muligheter for friluftsliv, rekreasjon og unike naturopplevelser den gir, er av uvurderlig verdi for Oslo-området befolkning. Også kommende generasjoner bør få oppleve Markas unike kvaliteter som natur- og rekreasjonsområde. I samsvar med Soria Moria-erklæringen legger regjeringen derfor fram forslag til en lov som skal ivareta dette hensynet.

Markaloven vil bidra til å sikre markagrensen og Markas kvaliteter i et langsiktig perspektiv. Det er viktig å unngå utbygging og inngrep som vil kunne innsnevre grensene for Marka og forringe Markas verdi som natur- og friluftslivsområde for befolkningen.

For å gi tilstrekkelig beskyttelse mot framtidige inngrep, går regjeringen inn for å fastsette markagrensen direkte i loven. Virkeområdet vil i henhold til loven fremgå av Miljøverndepartementets digitale kart «Markagrensen» datert 19. desember 2008. Med hjemmel i forskrift kan grensene etter loven utvides eller justeres.

Som et ledd i å sikre Markas verdi som natur- og friluftslivsområde har loven et generelt forbud mot bygge- og anleggstiltak m.v. innenfor markagrensen. Dette forbudet omfatter også bygge- og anleggstiltak i landbruket. Det er viktig at også landbruket omfattes av byggeforbu-

det, da landbruket – uten slik regulering – vil kunne være blant de virksomheter som vil kunne endre Markas unike kvaliteter. Det generelle byggeforbudet vil i utgangspunktet gjelde foran eldre regulerings- og bebyggelsesplaner og kommuneplanens arealdel, dersom ikke annet følger av loven.

Loven inneholder videre nærmere bestemmelser om etablering av idrettsanlegg og anlegging av løyper og stier. For slike tiltak kreves tillatelse fra kommunen etter markaloven. For etablering av større anlegg og løyper kreves det i tillegg reguleringsplan etter plan- og bygningsloven. Som hovedregel skal ikke stier og løyper anlegges uten grunneiers tillatelse.

Det er også en egen bestemmelse i loven om etablering av offentlig infrastruktur som kraftproduksjonsanlegg, dammer, vannforsyningssystemer, kraftledninger som ikke er unntatt fra plan- og bygningsloven mv. Slike tiltak krever dispensasjon fra departementet etter markaloven og reguleringsplan etter plan- og bygningsloven.

Kraftproduksjonsanlegg som krever konsesjonsbehandling er unntatt fra kravet om reguleringsplan. Større overføringslinjer for elektrisitet er også unntatt fra planbestemmelsene i plan- og bygningsloven. Vedlikehold eller utbedring av of-

fentlig infrastruktur kan utføres uten tillatelse etter markaloven.

I Marka finnes det i dag flere etablerte lokal-samfunn, for eksempel i Maridalen og i Sørkedalen. I tillegg finnes et stort antall hytter. En del av disse ligger samlet i hyttefelt. Markaloven er tilpasset de spesielle utfordringer som gjør seg gjeldende for denne type etablert bebyggelse, i det loven gir rom for at bestående bebyggelse og anlegg kan videreføres og inngå i bindende arealplan. Mulighetene for nybygg og utvidelser vil imidlertid være svært begrensede.

Plan- og bygningslovens plandel og planvirkemidler vil dels virke sammen med markaloven. Bygningsdelen vil i hovedsak komme til anvendelse først etter at et tiltak er avklart etter markaloven. Sammenhengen mellom lovene blir slik at ethvert tiltak i strid med det generelle byggeforbudet vil måtte godkjennes etter markaloven før eventuell byggesaksbehandling i den aktuelle kommune kan igangsettes. Kommunene vil fortsatt være bygningsmyndighet etter plan- og bygningsloven.

Videre kan kommunene, regional planmyndighet og departementet etter behov forestå planlegging etter plan- og bygningsloven så lenge dette skjer innenfor markalovens formål og bestemmelser. Markaloven har særskilte regler som begrenser hvilke arealformål og tiltak det kan planlegges for. Loven angir videre både krav om departementets tillatelse til at arealplanlegging blir satt i gang og krav om at departementet skal stadfeste alle kommunale planvedtak i Marka. Nye planer kan dermed bare utarbeides, vedtas og stadfestes innenfor nærmere angitte rammer som skal sikre at markaområdene får en tilstrekkelig og langsiktig beskyttelse mot uheldige inngrep. Det vil også være forbud mot planlegging av ny spredt bebyggelse i LNF-område.

Utover dette kan bygge- og anleggstiltak bare gjennomføres etter dispensasjon i henhold til markaloven. Dette gjelder også for tiltak i landbruket.

Etter lovforslaget gis også departementet hjemmel til å behandle planoppgaver etter reglene i plan- og bygningsloven om statlig plan i tilfeller hvor en oppgave eller et arealbruksspørsmål krever samordning over kommunegrenser, eller det oppstår ekstraordinære behov eller det oppstår en situasjon av nasjonal eller viktig regional karakter.

Loven inneholder en egen dispensasjonsbestemmelse. Plan- og bygningslovens regler om dispensasjon kan ikke anvendes som grunnlag for å dispensere fra markaloven.

Kommunene tillegges i loven myndighet til å behandle en rekke enkeltsaker i første instans. For å legge til rette for en helhetlig og samordnet forvaltning av Marka, er departementet øverste myndighet etter markaloven. Videre er Fylkesmannen i Oslo og Akershus klageinstans for kommunale vedtak etter markaloven uavhengig av hvilket fylke og hvilken kommune klagesaken gjelder. I tillegg får Fylkesmannen i Oslo og Akershus ansvaret for en del enkeltsaksbehandling som første instans. De øvrige fylkesmenn vil fortsatt ha en rolle ved behandlingen av saker innenfor sine områder, i form av faglige uttalelser, veiledning til kommunene m.v.

Skogsdriften blir fortsatt regulert av skogbruksloven med forskrifter. Tilsvarende reguleres jordbruket fortsatt gjennom landbrukslovgivningen. Restriksjonsnivået for skogbruket vil stort sett være det samme som før markaloven. Det vil imidlertid bli foretatt en ny gjennomgang av gjeldende markaforskrift etter skogbruksloven med sikte på en tilpasning til regjeringens samlede markapolitikk og skogbrukslovens virkeområde og innretning. Det forutsettes i denne forbindelse at de nødvendige endringer gjennomføres i skogbruksloven med forskrifter, slik at Fylkesmannen i Oslo og Akershus også overtar klagemyndigheten fra de enkelte fylkesmannsembeter og Fylkeslandbruksstyret for alle kommunale vedtak etter skogloven og markaforskriften som gjelder Marka. Arbeidet med nødvendige lov- og forskriftsendringer følges opp av Landbruks- og matdepartementet.

Det foreslås videre en hjemmel i markaloven for særskilt vern for å sikre spesielle områder i Marka med store naturopplevelsverdier. Her er verdien av menneskers naturopplevelse gjort til kriterium for vern av naturområder. I slike områder vil det kunne gis nærmere vernebestemmelser som også kan rette seg mot skogsdrift dersom dette er nødvendig av hensyn til friluftslivet. For økonomisk tap som følge av vernevedtak kan det kreves erstatning etter alminnelige rettsgrunnsetninger.

Videre har loven egne regler om motorferdsel i utmark, samt en hjemmel for forskrift om å kunne begrense kjøring på private veger i Marka.

Det er også gitt en hjemmel for at det kan opprettes et eget markaråd som vil kunne ivareta en ombudsmannsfunksjon i Marka.

Markaloven bygger på flerbruksprinsippet. Dette innebærer at loven skal ta hensyn til Markas mange forskjellige grupper brukere og aktører. Flerbruksprinsippet gjør seg for det første

gjeldende innbyrdes mellom forskjellige grupper innen friluftsliv og idrett. Forholdene er gjennom markaloven lagt til rette for at forskjellige grupper innen friluftsliv og idrett skal kunne benytte Marka til forskjellige aktiviteter innenfor rammene av lovens formål. For det andre gjør prinsippet seg gjeldende i forholdet mellom friluftsliv og idrett og bærekraftig bruk til andre formål. Med «andre formål» tenkes først og fremst på etablert næringsvirksomhet, herunder skogbruk. Når det legges vekt på at flerbruken i Marka skal foregå innenfor rammen av bærekraftig bruk, betyr dette at verdiene i Marka skal forvaltes i et langsiktig perspektiv slik at fremtidige generasjoner minst kan ha de samme muligheter for friluftsliv, naturopplevelse og idrett som nåværende generasjon

har. I tillegg skal alle former for aktivitet eller virksomhet utøves med tanke på andre brukere og grupper av brukere i Marka. Innenfor flerbruksprinsippet skal det også tas hensyn til fastboende og hytteiere i Marka. Markaloven inneholder også en hjemmel for departementet til gjennom forskrift å vedta bestemmelser om flerbruk i Marka. Å utarbeide forslag til slik forskrift vil falle inn under Markarådets oppdrag.

Det er også utformet bestemmelser om tilsyn og kontroll med tilhørende sanksjonsbestemmelser. I tillegg til at kommunene er tildelt tilsynsansvar i henhold til markaloven og plan- og bygningsloven, er Statens naturoppsyn gitt tilsynsansvar ved at en henvisning til markaloven føyes til i § 2 i lov om statlig naturoppsyn.

2 Bakgrunnen for lovforslaget – generelt om Marka og gjeldende rett

2.1 Om Marka

Markagrensen ble trukket opp av Miljøverndepartementet i 1986. Denne grensen med tilhørende bestemmelser for Marka var forutsatt nedfelt i kommunenes generalplaner. Det har senere blitt gjennomført enkelte grenseendringer. I dag er det kommuneplanene for markakommunene som fastsetter markagrensen. Arealbruken reguleres av kommuneplanbestemmelser. Områdene innenfor markagrensen er i hovedsak angitt som landbruks-, natur- og friluftsområder i kommuneplanen.

For enkelte områder som ligger helt eller delvis innenfor markagrensen, er det fastsatt annen arealbruk gjennom kommuneplanens arealdel eller i reguleringsplan. Eksempler er hytteområder, boligområder, idrettsanlegg, skytebaner, masseuttak, veger og lignende.

Både innenfor og utenfor markagrensen har den enkelte kommune i dag ansvaret for arealplanleggingen og behandlingen av enkeltsaker etter plan- og bygningsloven. Da Marka strekker seg over fem fylker og 19 kommuner, stiller dette systemet særlige krav til samordning for å få en likeartet forvaltningspraksis i hele Marka. Det er i dag en rekke lover som regulerer forskjellige sider ved forvaltningen av Marka. De viktigste omtales i kap. 2.2.

Kort beskrivelse av Marka

Marka består av følgende store og til dels sammenhengende skogområder rundt i Oslo-regionen: Kjekstadsmarka, Vestmarka, Krokskogen, Bærumsmarka, Nordmarka, Lillomarka, Romeriksåsene, Gjelleråsmarka, Østmarka og Sørmarka.

Områdene ligger i 19 kommuner fordelt på fem fylker. Oslo har ca. 310 km² tilhørende Marka innenfor sine grenser. Akershus har ca. 850 km², fordelt på kommunene Asker, Bærum, Nittedal, Nannestad, Gjerdrum, Skedsmo, Lørenskog, Rælingen, Enebakk, Ski og Oppegård. Buskerud har ca 325 km², fordelt på kommunene Røyken, Lier, Hole og Ringerike. Oppland har ca. 210 km² i Jevnaker og Lunner kommuner. Hobøl kommune

i Østfold har også et område i Marka. Til sammen utgjør Marka ca. 1700 km².

Marka består av ca. 2000 eiendommer. De største er Løvenskiold-Vækerø med 430 km², Oslo kommuneskoger med 170 km² og Losby Bruk med 43 km². Mer enn 1800 av de 2000 eiendommene er under 1000 dekar. Gjennomsnittsstørrelsen på disse er 200-300 dekar. Vel 70 % av arealet er i privat eie. Resten er noenlunde likt fordelt mellom kommuneskoger og allmenninger. Staten eier bare små arealer i Marka.

Marka som område for friluftsliv og naturopplevelse omfatter unike naturområder og et rikt kulturlandskap som har vært verdsatt som tur- og rekreasjonsområde helt siden 1800-tallet. Områdets rike kulturlandskap er et resultat av tidligere tiders bruk av Marka helt siden steinalderen. Virksomhet innen tradisjonelle næringer som jordbruk og skogbruk har bidratt og bidrar fortsatt til å vedlikeholde Markas verdifulle kulturlandskap, ikke minst ved å sikre og å vedlikeholde de tradisjonelle ferdselsveiene i området.

I tidligere tider gikk også hovedvegene i Sør-Norge gjennom Marka. Kongeveien som ble åpnet i 1805 og andre veger med røtter tilbake til tidlig på 1800-tallet, er en del av Markas kulturhistorie som i dag holdes i hevd blant annet fordi de brukes og vedlikeholdes av hytteeierne.

I følge tall fra Statens kartverk er det registrert 1583 boenheter med fast helårsbeboelse i Marka. Det finnes flere etablerte lokalsamfunn, blant annet i Maridalen og i Sørkedalen.

Det er også registrert 3131 hytter/fritidshus i Marka. De mange hyttene utgjør en del av områdets kulturhistorie og er i dag en viktig del av Markas friluftsliv.

2.2 Gjeldende rett – aktuelle lover i Marka

Plan- og bygningsloven (lov av 14. juni 1985 nr. 77)

Marka er etter plan- og bygningsloven av 1985 i kommuneplanens arealdel eller i kommunedel-

plan hovedsakelig angitt som landbruks-, natur- og friluftsområder (LNF-områder). For slike områder kan det gis bestemmelser om spredt bebyggelse i tråd med § 20-4 annet ledd bokstav c). Det kan ikke gjennomføres tiltak som er i strid med arealdelen eller som kan være til vesentlig ulempe for gjennomføringen av planen, jf. plan- og bygningsloven § 20-6 annet ledd, § 81, § 86 a, § 86 b og § 93. Hvorvidt et tiltak kan tillates må derfor vurderes i forhold til arealformålet og utfyllende bestemmelser i gjeldende arealplan. Landbruksvirksomhet er i LNF-områdene i hovedsak ikke underlagt begrensninger utover det som måtte følge av lovverk utenfor plan- og bygningsloven. Grensene for hva som anses som landbruksvirksomhet er omtalt i veileder T-1443 om plan- og bygningsloven og Landbruk Pluss.

Friluftslivselementet i LNF-kategorien omfatter først og fremst friluftsliv i tradisjonell forstand, dvs. friluftsliv som kan utøves uten eller med enkel tilrettelegging uten å være knyttet til bygninger og andre større faste anlegg.

I ny plan- og bygningslov av 2007 (plandelen) er arealformålet landbruks-, natur- og friluftsområde videreført. Det er gitt hjemler for nye og andre bestemmelser i LNF-områdene, samtidig som det er gitt hjemmel for såkalte hensynssoner. Bestemmelsene i den nye loven er likevel for det meste en videreføring av reguleringsmåten og rettsvirkningene for LNF-områder som følger av loven av 1985. Plan- og bygningsloven har også regler om planlegging på statlig og regionalt nivå, samt regler om konsekvensutredning og risiko- og sårbarhetsanalyser. Disse bestemmelsene vil i utgangspunktet også gjelde i Marka. De må imidlertid tilpasses markalovens bestemmelser.

Plan- og bygningsloven har også en bygningsdel med bestemmelser om melding, søknad, tillatelse, materielle krav, ansvar for og kontroll med prosjektering, søknadsutforming og gjennomføring m.v. Det er videre et omfattende sett av byggeforskrifter og saksbehandlingsforskrifter til bygningsdelen. Bestemmelsene i lovens bygningsdel vil gjelde så langt de passer sammen med de nærmere angitte deler av planbestemmelsene og markaloven.

Jordloven

Lov om jord av 12. mai 1995 nr. 23 (jordloven) har til formål å legge forholdene til rette for at jordviddene i landet med skog og fjell m.v. (arealressursene), kan bli brukt på den måten som er mest gunstig for samfunnet og landbruket. Loven har bestemmelser

om vern og bruk av dyrket jord, uttak av myr, miljøforsvarlig drift, nydyrking og veger (forskriftshjemmel) mv. Loven har også et krav om samtykke til deling av landbrukseiendommer. Videre gir loven regler om forskjellige typer tilskudd. Kommunen, fylkeslandbruksstyret, fylkesmannen og departementet er myndigheter etter loven.

Skogbruksloven med forskrifter

Den nye skogbruksloven trådte i kraft 1. januar 2006. Forskrift om bærekraftig skogbruk, fastsatt av Landbruks- og matdepartementet 7. juni 2006, utfyller og presiserer skogbruksloven når det gjelder miljøhensyn, foryngelse og skogskader. Miljøkravene tar utgangspunkt i at skogeiere som etterlever *Levende Skog-standarden* også vil oppfylle miljøkravene i forskriften.

Skogbruksloven regulerer blant annet rydding av hogstavfall i vanlig brukte stier og løyper, og krav om utbedring av kjøreskader etter skogsdrift. Etter skogbruksloven plikter skogeier å ha oversikt over miljøverdiene på eiendommen før det kan gjennomføres tiltak. I tillegg må miljøregistrering være gjennomført før hogst kan vurderes. Skogeier må også kunne gjøre rede for de miljøhensyn som er lagt til grunn ved gjennomføring av skogbrukstiltak. På samme måte stilles det vilkår om miljøhensyn i regelverket for å få tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket. Skogeierne kan bruke skogfond med skattefordel for å dekke utgifter som påløper ved å ta miljøhensyn i skogsdriften.

Skogbruksforskriften for Marka

Forskrift om skogbehandling og skogsdrift for skogområder i Oslo og nærliggende kommuner (Marka) er fastsatt med hjemmel i skogbruksloven § 17 b og skal sikre at utøvelse av skogbruk i Marka bidrar til å bevare og utvikle områdets kvaliteter knyttet til friluftsliv, naturmiljø, landskap, kulturminner og vannforsyning.

Forskriften har mer detaljerte bestemmelser enn skogbruksloven. Den omfatter bl.a. skogbruksplaner, skogbehandling, bygging av skogsveger, hogst og skogkultur. Det er meldeplikt for all foryngelseshogst og begrensninger i tillatt flatestørrelse ved hogst i Marka.

Forskrift om planlegging og godkjenning av veger for landbruksformål.

I henhold til forskrift om planlegging og godkjenning av veger for landbruksformål skal bygging

av nye veger og ombygging av eksisterende veger forhåndsgodkjennes av kommunen. For Marka er det i tillegg til de regler som fremgår av vegforskriften, fastsatt at frivillige naturvern- og friluftslivsorganisasjoner skal gis anledning til å uttale seg før endelig vedtak treffes.

Forurensningsloven

Lov om forurensninger og om avfall av 13. mars 1981 nr. 6 (forurensningsloven) gjelder for de fleste forurensningskildene, bortsett fra transportsektoren. Etter forurensningsloven § 7 gjelder en alminnelig plikt til å unngå forurensning, mens forsøpling er forbudt i henhold til § 28. Loven slår fast at ingen har lov til å forurense uten at det er gitt tillatelse til det. Slik tillatelse er for enkelte virksomheter og på visse vilkår gitt i lovens § 11 eller i forskjellige forskrifter om forurensende virksomhet. Hovedregelen er at forurensende virksomhet krever konsesjon (individuell tillatelse) fra forurensningsmyndighetene. I forurensningsloven kapittel 8 er det gitt regler om erstatningsansvar for forurensning. Som hovedregel gjelder et objektivt ansvar for forurensningsskade. Forurensningsloven administreres av Miljøverndepartementet. Søknad om utslippstillatelse for industrivirksomhet o.l. skal sendes til Statens Forurensningstilsyn, eller til fylkesmannens miljøvernavdeling for virksomheter de er forurensningsmyndighet for.

Det vises ellers til at kommunen som lokal forurensningsmyndighet skal føre tilsyn med den alminnelige forurensningssituasjonen og avfallshåndteringen, og gjennom råd, veiledning og opplysning arbeide for å motvirke forurensning og avfallsproblemer. I tillegg plikter kommunen å påse at reglene i loven og vedtak i medhold av loven blir etterfulgt, jf. § 48.

Friluftsløven

Lov om friluftslivet av 28. juni 1957 nr. 16 (friluftsløven) er sentral for dagens bruk av Marka til friluftsmål. Hensynet til miljøet framgår direkte av friluftsløven. Formålsparagrafen nedfeller de viktige og grunnleggende prinsippene for friluftslivet i Norge.

Formålsparagrafen presiserer at friluftslivets naturgrunnlag må vernes. At det finnes tilgjengelige naturpregede arealer, er en grunnleggende forutsetning for friluftslivet og allemannsretten. Allemannsretten, som regnes som hovedfundamentet i friluftsløven, innebærer at allmennheten

innenfor nærmere angitte rammer sikres rett til ferdsel og opphold med videre i naturen.

Det nærmere innhold i allemannsretten framgår av de enkelte bestemmelsene i friluftsløven kapittel I og II. Her trekkes blant annet grensen mellom allmennhetens rett og grunneiernes rett. I henhold til § 2 kan enhver ferdes i utmark «til fots hele året, når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet».

Viltloven

Lov om viltet av 29. mai 1981 nr.38 (viltloven) regulerer forvaltningen av alle viltlevende landpattedyr, fugler, amfibier og krypdyr. Alt vilt med egg, reir og bo er som utgangspunkt fredet. Dette innebærer at det er forbudt å fange, jage, drepe, eller skade fredet vilt med mindre loven åpner for dette. Ved enhver virksomhet skal det tas hensyn til viltet og dets egg, reir og bo, slik at det ikke påføres unødig lidelse og skade. Et hovedprinsipp i viltloven er at jakt og fangst skal utøves på en slik måte at viltet ikke utsettes for unødige lidelser og slik at det ikke oppstår fare for mennesker eller husdyr eller skade på eiendom. I tillegg gir loven blant annet regler om retten til jakt og fangst, organisering av jaktområder, jegerprøve og jegeravgift, plikt til å opplyse om jaktutbytte, vern av viltets leveområder og utsetting av nye viltarter.

I henhold til viltloven § 1 skal viltet og viltets leveområder forvaltes slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares. Innenfor disse ramme- ne kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæringen og friluftslivet. Etter viltloven § 9 fastsettes hvilke viltarter som er jaktbare og jakttiden for den enkelte art, jf. forskrift om jakt- og fangsttider samt sankning av egg og dun for jaktse- songene fra 1. april 2007 til og med 31. mars 2012. Etter forskriften § 2 er jaktstart for elg fastsatt til 5. oktober i bl.a. fylkene Oslo, Akershus, deler av Buskerud (kommunene Hurum, Røyken, Lier, Hole, Drammen, Øvre Eiker og Nedre Eiker) og deler av Oppland (Lunner kommune). Jakten på elg starter dermed senere i disse områdene enn i en rekke andre områder på Østlandet, hvor elg- jakten begynner 25. september. Etter forskriften § 3 kan fylkesmannen av hensyn til andre brukere av utmarka innskrenke jakttiden for elg og hjort. Etter forskriften § 4 er det ikke tillatt å jakte elg på lørdager og søndager i kommunene Asker, Bærum, Hole og Lørenskog og i deler av Lier kom- mune og deler av Oslo kommune.

Lakse- og innlandsfiskeleven

Fiske er ofte et mål eller delmål for mange brukere av Marka. Lov om laksefisk og innlandsfisk m.v. av 15. mai 1992 nr. 47 (Lakse- og innlandsfiskeleven) utgjør rammene for fisket i vassdragene i Marka. I henhold til § 1 er lovens formål

«å sikre at naturlige bestander av anadrome laksefisk, innlandsfisk og deres leveområder samt andre ferskvannsorganismer forvaltes slik at naturens mangfold og produktivitet bevares. Innenfor disse rammer skal loven gi grunnlag for utvikling av bestandene med sikte på økt avkastning, til beste for rettighetshavere og fritidsfiskere.»

Av særlig viktighet er bestemmelsene om fiske retten i kapittel IV.

Vannressursloven

Lov om vassdrag og grunnvann av 24. november 2000 nr. 82 (vannressursloven) angir rammene for vern av vassdrag. Loven inneholder regler blant annet om konsesjonsplikt, fellestiltak, vernede vassdrag, sikring mot skade, nedlegging av vassdragsanlegg, grunnvann, erstatning for skade, ekspropriasjon, tilsyn, pålegg om retting og andre sanksjoner og overgangsbestemmelser.

Vassdragene i Marka ble vernet i den første vernplanen for vassdrag i 1972. Vernet ble utvidet noe i verneplan III i 1984. Forvaltningen av vernede vassdrag reguleres dels av vannressursloven og dels av rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag, jf. forskrift om rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag.

Vannressursloven har regler for tiltak i vassdrag. Tiltak som berører allmenne interesser er konsesjonspliktige, jf. § 8. Det kan settes vilkår i konsesjon. For vernede vassdrag gjelder særregler, jf. kapittel 5.

Energiloven

Lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. av 29. juni 1990 nr. 50 (energiloven) regulerer kraftanleggene i Marka. Energiloven gir rammene for organiseringen av kraftforsyningen i Norge. Den inneholder et samlet regelverk som tidligere var spredt på et stort antall lover.

Energiloven inneholder blant annet bestemmelser om konsesjonsplikt og saksbehandlingsregler for energianlegg. Energilovforskriften § 3-4

bokstav b) er inntatt som et standardvilkår for alle konsesjoner for elektriske anlegg:

«Konsesjonæren plikter ved planlegging, utførelse og drift av anlegget å sørge for at allmennheten påføres minst mulig miljø- og landskapsmessige ulemper i den grad det kan skje uten urimelige kostnader eller ulemper for konsesjonæren».

Naturvernloven

Lov 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern (naturvernloven) slår fast at naturen er en nasjonal verdi som må vernes. Loven er et viktig virkemiddel i arbeidet med å ta vare på det biologiske mangfoldet. I naturvernloven er det hjemmel for opprettelse av ulike former for verneområder: nasjonalparker, landskapsvernområder, naturreservater, biotopfredningsområder og naturminner. Den gir også hjemmel for fredning av arter, både planter og dyr. Her finner vi også en bestemmelse om oppføring av reklameskilt og innretninger utenfor tettbygde strøk.

En del områder i Marka er vernet ved forskrift i henhold til naturvernloven, enten som landskapsvernområder etter §§ 5-7 eller naturreservater etter §§ 8-10. Særskilte begrensninger i arealbruken i slike områder følger av forskrift. Verneforskriftene for det enkelte område vil i utgangspunktet fortsatt gjelde. Eventuell motstrid mellom verneforskrifter og markaloven vil måtte avgjøres etter alminnelige rettskildeprensippene. Departementet antar at markaloven normalt vil måtte gis forrang ved konflikt med verneforskriftene.

Kulturminneloven

Kulturminneloven (Lov av 9. juni 1978 nr. 50) er en særlov om kulturminner. En viktig bestemmelse i forhold til markaloven er § 1 tredje ledd som pålegger alle offentlige myndigheter å ta hensyn til kulturminneinteressene i sin forvaltning. Dette omfatter ikke bare de kulturminnene og kulturmiljøene som er fredet etter loven. Lovens virkemidler er i hovedtrekk knyttet til automatisk fredning (legalfredning) og fredning ved vedtak. Faste kulturminner fra før 1537 er automatisk fredet. Det samme gjelder stående byggverk med erklært opprinnelse fra perioden 1537 – 1649. Eksempler på spor som kan være automatisk fredet er hustuffer, gravhauger, veger, broer og demninger. En fullstendig oversikt finnes i lovens § 4. Etter kulturminneloven § 20 kan Kongen frede et område som kulturmiljø. Dette er et område hvor

kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng.

Bergverksloven (lov 30. juni 1972 nr. 70)

Etter bergverksloven er det ikke forbudt å skjerpe i Marka, se bergverksloven § 2. Imidlertid vil annet lovverk kunne medføre begrensninger. Markaloven med sitt forbud mot bygge- og anleggstiltak vil blant annet innebære at igangsetting av bergverksvirksomhet i Marka ikke er tillatt.

2.3 Igangværende lovarbeid

Lov om naturmangfold

Regjeringen har under arbeid en ny lov om forvaltning av naturens mangfold. Loven vil være et sentralt rettslig virkemiddel for å realisere og konkretisere Grunnloven § 110 b første ledd om at «*Enhver har Ret til ... en Natur hvis Producti-
onsævne og Mangfold bevares*». Loven skal anvendes av alle samfunnssektorer som påvirker eller utnytter naturressurser. Den vil også gjelde tiltak og bruk innenfor markalovens virkeområde. Lovens regler om kunnskapsbasert forvaltning vil gi klare signaler om hvilke arter, naturtyper og områder det er viktigst å prioritere, noe som vil bidra til en bedre systematisering og forenkling i forvaltningen av naturens mangfold. Den nye loven vil erstatte nåværende naturvernlov og deler av viltloven og lakse- og innlandsfiskekloven. Loven vil imidlertid rekke langt videre og inneholder også mål og miljørettslige prinsipper for bærekraftig bruk av naturens mangfold, regler om fremmede

organismer, om bærekraftig bruk av utvalgte naturtyper, om tilgang til genetisk materiale og om håndheving og sanksjoner.

Mineralloven

Forslag til ny minerallov er under arbeid. Loven vil angi rammene for leting, undersøkelser og utvinning av mineraler. For Marka vil lovens regulering av leting og undersøkelser få særlig betydning, i det denne type tiltak vil kunne innebære store inngrep i naturen. I det videre arbeidet med mineralloven må det derfor tas stilling til minerallovens forhold til markaloven.

Plan- og bygningsloven (bygningssdelen)

Ot.prp. nr. 45 (2007-2008) om lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) (byggesaksdelen) er til behandling i Stortinget. Loven vil erstatte bygningsdelen i plan- og bygningsloven av 1985.

Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag

Miljøverndepartementet har mottatt en tilråkning fra Direktoratet for naturforvaltning (DN) om ny lov om motorferdsel i utmark og vassdrag. DN har lagt til grunn at motorferdselloven fortsatt skal være en miljølov hvor hensynet til miljø, friluftsliv og verdien av urørt natur veier tungt. Forbudet mot motorferdsel i utmark og vassdrag vil dermed etter DN's forslag i utgangspunktet videreføres.

Departementet vil foreta en selvstendig gjennomgang av DN's lovforslag.

3 Lovforslag med generelle merknader

3.1 Kort om høringen av lovutkastet

Lovutkastet som ble sendt på høring ble utarbeidet med bakgrunn i Soria Moria-erklæringen etter samarbeid med Landbruks- og matdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet, som deltok i en arbeidsgruppe sammen med Fylkesmannen i Oslo og Akershus. I tillegg var det drøftinger i et kontaktforum med representanter for lokale myndigheter, friluftsf- og naturvernorganisasjoner, skogbruket og de fastboende. Underveis i arbeidet ble det holdt møter med berørte kommuner og fylker, friluftsf- og idrettsorganisasjoner og representanter for hytteeiere.

Hovedtendensen i høringsuttalelsene er at de fleste høringsinstansene stiller seg positive til at det vedtas en ny markalov. Friluftsf-, idretts- og naturverninteressene ønsker i det vesentlige at også landbruket må omfattes av det generelle bygge- og anleggsforbudet i Marka. Flere ønsker at landbruket i større grad skal reguleres i markaloven. Motsatt har enkelte høringsinstanser, først og fremst landbruks- og næringsinteresser i tillegg til en del kommuner, uttalt at det ikke er behov for en ny markalov fordi Marka kan forvaltes tilfredsstillende gjennom dagens lovverk.

Når det gjelder særskilt vern på grunnlag av naturopplevelsesverdier er friluftsf-, idretts- og naturverninteressene positive, mens næringsinteressene, først og fremst landbruket, enten ikke ønsker en ordning med særskilt vern, eller ønsker betydelige endringer i høringsutkastets vernebestemmelse.

Representanter for etablerte lokalsamfunn og hytteeierne i Marka ønsker i hovedsak å sikre at markaloven tar hensyn til de spesielle forhold som gjør seg gjeldende i forbindelse med disse typer bebyggelse.

Markakommunene påpeker først og fremst at vedtakskompetansen i saker etter markaloven primært bør ligge hos kommunene.

3.2 Innledende merknader

I forhold til høringsutkastet er både strukturen og enkeltbestemmelser bearbeidet. Loven er også inndelt i kapitler med overskifter etter tema. Merknadene nedenfor er inndelt etter de enkelte bestemmelsene i loven.

Det er gjort enkelte materielle endringer i lovforslaget. Som en del av lovens formål i § 1 er sikring av Markas grenser tatt inn som et eget hensyn. Markas grenser lovfestes også direkte i markaloven § 2. Innenfor nærmere angitte rammer åpnes det for at grensene kan justeres i forskrift etter at loven er vedtatt. Muligheten til å legge nye områder til Marka etter at loven er vedtatt opprettholdes.

Reglene om lovens myndigheter i § 3 er bearbeidet og forenklet uten at det materielle innholdet i loven er endret.

Det generelle byggeforbudet i høringsutkastets § 4 er utvidet og omfatter i lovforslaget (§ 5) også bygge- og anleggstiltak i landbruket.

I § 12 gis departementet hjemmel til gjennom forskrift å vedta bestemmelser om hensynsfull bruk av Marka. Begrunnelsen for forskriftshjemmelen er nært knyttet til flerbruksprinsippet som gjelder i Marka. Det vil derfor med hjemmel i § 12 kunne gis regler i Marka som fremmer hensynsfull adferd og sameksistens mellom Markas mange brukere. Markarådet kan etter § 13 fremme forslag om slik forskrift.

3.3 Lovens formål

3.3.1 Høringsutkastet

Lovens formål slik det framgår av § 1 i høringsutkastet har tre hovedelementer. For det første skal loven bidra til å bevare et rikt og variert landskap, samt Markas natur- og kulturmiljø. For det andre skal loven «sikre områdets spesielle verdi for friluftsliv, naturopplevelse og idrett». Her er sikring av menneskers naturopplevelse gjort til kriterium for vern av naturområder. Dette innebærer en ny

form for vern. For det tredje skal det tas hensyn til «bærekraftig bruk til andre formål». Med «andre formål» siktes til etablert næringsvirksomhet i Marka, i første rekke landbruk og enklere servering og lignende i tilknytning til friluftslivet.

Formålsparagrafen bygger således på flerbruksprinsippet. Dette prinsippet innebærer for det første at det skal tas hensyn til at Marka brukes som friluftslivs- og rekreasjonsområde og til å drive idrett av en rekke forskjellige grupper mennesker, og at det skal søkes å oppnå best mulige vilkår for sameksistens mellom disse gruppene. I tillegg skal etablert næringsvirksomhet kunne drives innenfor rammene av bærekraftig bruk. Det legges dermed vekt på å ivareta hensynet til sameksistens mellom friluftsliv, idrett, fastboende, hytteeiere og etablert næringsvirksomhet, herunder landbruk. Med «bærekraftig bruk» menes blant annet at det må tas hensyn til natur- og friluftsverdiene i Marka slik at disse verdiene ikke i for stor grad blir skadelidende. Helst skal næringsvirksomhet som for eksempel jordbruk og skogbruk drives på en måte som vedlikeholder og styrker Marka som friluftslivs- og rekreasjonsområde. Dette innebærer at «annen bruk» av Marka er et sekundært hensyn i forhold til utkastets øvrige hensyn knyttet først og fremst til friluftsliv og naturopplevelse.

Inn under lovens formål i høringsutkastet hører indirekte også hensynet til å begrense støy i Marka. Selv om det ikke nevnes direkte i utkastet, er fravær av støy, eller begrensning av støy, en grunnleggende forutsetning for å sikre områdets verdi for friluftsliv og naturopplevelse.

3.3.2 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene har i all hovedsak gitt sin tilslutning til lovens formål, slik dette kommer til uttrykk i høringsutkastet. Det har likevel kommet en del forslag til endringer.

En rekke høringsinstanser ønsker at fastsettelse og sikring av Markas grenser tas med som et selvstendig hensyn i formålsparagrafen. Flere høringsinstanser påpeker at dette har vært en sentral del av begrunnelsen for markaloven.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus uttaler blant annet:

«...det å sikre en endelig grense for Marka burde være en del av formålet for loven. Det vil være i tråd med det som oppgis å være hensikten med lovutkastet: «å sikre grensene for og naturkvalitetene i Marka i langsiktig perspektiv».»

Dette synet får bred støtte, blant annet fra natur- og friluftsforsaksorganisasjonene.

Flere høringsinstanser, først og fremst naturvern-, friluftslivs- og idrettsinteresser påpeker at markaloven skal være en lov til fremme av friluftslivet, slik at hensynet til friluftslivet må få en overordnet plass i forhold til de øvrige hensyn. Fra flere høringsinstanser fremheves at næringsvirksomhet i Marka, herunder landbruk, må reguleres i loven og tilpasses de øvrige formål i formålsparagrafen. Næringsvirksomhet, og spesielt skogbruk trekkes frem som den faktor som i størst grad vil kunne bidra til å forringe Markas kvaliteter for friluftsliv og naturopplevelse. *Oslo og Omland Friluftsråd* uttaler blant annet: «OOF fastholder at skogbruket og andre virker må tilpasses lovens formål.»

Motsatt ønsker andre, spesielt landbruks- og andre næringsinteresser, at hensynet til bærekraftig bruk til andre formål, dvs. næringsinteresser, må få en mer sentral plass i formålsbestemmelsen og sidestilles med natur- og friluftslivshensyn.

Både grunneiere, friluftslivs- og kulturminneorganisasjoner og andre høringsinstanser ønsker at hensynet til kulturminnevern i formålsparagrafen må styrkes og gjøres til en integrert del av hensynet til bevaring av et rikt natur- og kulturmiljø. Det fremheves at Marka ikke er urørt urskog, men langt på veg et menneskeskapt kulturlandskap. Dette må tydeligere komme til uttrykk i formålsparagrafen.

Flere høringsinstanser har også påpekt at det i formålsparagrafen bør angis mer presist hvilke idretter eller hva slags type idrett som skal fremmes etter loven. Dette blir ansett som viktig fordi idrettsaktiviteter vil kunne påvirke naturen på forskjellig vis og i forskjellig grad, avhengig av hvilken type idrett som drives, og hva slags type idrettsanlegg mv. som etableres.

Enkelte høringsinstanser ønsker videre at støyproblemer i Marka reguleres i markaloven. Selv om disse synspunktene ikke alltid er direkte knyttet til formålsparagrafen, behandles de under dette punktet. Synspunktene gjelder blant annet støy generelt i Marka, støy knyttet til idrett og annen aktivitet og støy i tilknytning til overflyvninger.

Norsk forening mot støy ønsker for eksempel at hensynet til støyvern skal innarbeides i loven. Det ønskes at «... en passuss om støy/lyd/stillhet tas inn i formålsparagrafen», og at hensynet til støyvern generelt blir bedre ivaretatt i loven.

I samme retning uttaler blant annet *Akershus fylkeskommune*:

«Markaområdenes kvalitet som friluftsområde har blant annet sammenheng med at det her er mulighet for fravær av støy i hverdagen. Lovforslaget regulerer støy i forbindelse med etablering av idrettsanlegg. Dette gjelder først og fremst Markas randsoner. Regulering av flystøy fra overflygninger i Marka er en annen støykilde som har stor innvirkning i hele markaaområdet og anbefales regulert av lovforslaget eller gjennom andre virkemidler.»

3.3.3 Departementets vurdering

Formålsbestemmelsen er på bakgrunn av innspill i høringen endret noe på enkelte punkter. For det første kommer det nå klarere til syne at lovens hovedformål er å fremme friluftslivet og tilrettelegge for naturopplevelse i Marka, ved at disse hensynene er skilt ut i bestemmelsens første punktum. Hensynet til sikring av Markas grenser er også tatt med i formålsparagrafen slik en rekke høringsinstanser har gått inn for. Videre, i samsvar med flere høringsuttalelser, er hensynet til sikring og bevaring også av Markas kulturminner, som en utdyping av hensynet til kulturmiljøet, nå sidestilt med hensynet til bevaring av Markas naturmiljø. I lovforslaget kommer det nå også tydeligere fram at bevaring av «et rikt og variert landskap og natur- og kulturmiljø med kulturminner i Marka» sammen med sikring av Markas grenser er en grunnleggende forutsetning for å oppnå lovens hovedformål om «å fremme friluftslivet og tilrettelegge for naturopplevelse i Marka».

Blant annet med bakgrunn i synspunktene fra en rekke høringsinstanser, først og fremst fra idretts- og friluftsansjonene, er idrett som markahensyn i formålsparagrafen nå presisert til «idrett som naturlig kan innpasses i Marka». Dette vil i utgangspunktet si idrett som tradisjonelt har vært utøvd i Marka og som følge av krav til topografi og areal har en naturlig arena i Marka. Idretter som krever idrettshaller eller andre anlegg som medfører større inngrep i naturen omfattes etter departementets vurdering ikke av lovens formål. Motorsport vil heller ikke omfattes av lovens formål. Nye idrettsformer som det er aktuelt å etablere i Marka, vil dermed måtte vurderes opp mot disse kriteriene i tillegg til konsekvensene for øvrig idrett og friluftsliv i Marka. En stor del av den idrett som utøves i Marka vil også kunne defineres som friluftsliv.

Departementet deler ikke enkelte høringsinstansers synspunkter om at hensynet til bærekraftig bruk til andre formål, herunder landbruk og skogbruk, må sidestilles med lovens øvrige formål.

Dette vil etter departementets vurdering ikke være forenlig med lovens hovedhensyn som er å beskytte Marka som et område for friluftsliv og naturopplevelse. Selv om landbruk og annen næringsvirksomhet har vært med på å forme Markas rike kulturlandskap, er det grunn til å minne om at næringsvirksomhet, og da spesielt skogbruk, er den faktor som vil kunne ha størst negativ påvirkning på de naturverdier og naturopplevelsesverdier som finnes i Marka. Det er derfor en grunnleggende forutsetning for bevaring av Markas unike natur- og kulturmiljø at skogsdriften foregår på en bærekraftig og miljøvennlig måte. Det er etter departementets syn viktig å tydeliggjøre at lovens hovedformål er å fremme friluftsliv og å styrke mulighetene for naturopplevelse i Marka ved å sikre Markas grenser og å verne Markas natur- og kulturmiljø, selv om det samtidig skal tas hensyn til bærekraftig bruk til andre formål.

Departementet er enig med de høringsinstansene som har påpekt at fravær av støy er en viktig forutsetning for friluftsliv og naturopplevelse. Hensynet til å begrense støy i Marka er innarbeidet i paragrafmerkningene til § 1. Problematikken rundt flystøy i forbindelse med overflygninger over Marka faller imidlertid utenfor loven.

For øvrig vises til spesialmerkningene.

3.4 Grensene for Marka

§ 2 angir det geografiske virkeområdet for markaloven slik dette fremgår av Miljøverndepartementets digitale kart «Markagrensen» datert 19. desember 2008. I tillegg inneholder bestemmelsen hjemmel for at det kan gis forskrift om justering av markagrensen.

3.4.1 Høringsutkastet

Det nærmere geografiske virkeområdet for markaloven skulle i henhold til høringsutkastet ikke fastsettes direkte i loven. Det ble foreslått at markagrensen skulle fastsettes i forskrift med hjemmel i markaloven. Det ble videre forutsatt at fastsetting av grensen i forskrift skulle skje etter en særskilt prosess med vurdering av de forskjellige grensestrekningene. I forbindelse med denne prosessen skulle det gjennomføres egne høringer.

Forslaget la videre opp til at loven ikke skal stenge for at områder av tilsvarende kvalitet og med naturlig sammenheng med dagens markaaområde, kan innlemmes i Marka dersom det viser seg å være behov for dette.

Samtidig med at høringsutkastet ble sendt ut, ble gjeldende markagrense midlertidig fastsatt ved rikspolitisk bestemmelse etter plan- og bygningsloven § 17-1.

3.4.2 Høringsinstansenes syn

Enkelte høringsinstanser har gitt uttrykk for at Markas grenser må fastsettes direkte i loven og at etterfølgende forskriftsregulering vil være uheldig. Begrunnelsen for dette er i hovedsak at en slik løsning vil medføre at lovens materielle regler vedtas uten at lovens geografiske virkeområde er fastsatt.

I *Asker kommunes* saksutredning heter det bl.a.:

«Rådmannen mener også det er uheldig å skulle vedta markaloven før de geografiske grensene for lovens virkeområde er bestemt. For Asker som har to idrettsanleggereguleringer som ligger rundt og inntil markagrensen, vil den endelige grensedragningen kunne få stor betydning for kommunens råderett i disse planområdene.»

Rælingen kommune uttaler i samme retning:

«Rælingen kommune er noe skeptisk til at markagrensen skal bestemmes etter at loven er vedtatt. Det er vanskelig å kunne mene noe om en lov når man ikke vet hvor den vil gjelde.»

I *Lier kommunes* saksutredning framkommer følgende:

«Rådmannen vil bemerke at det legges opp til at lovens geografiske virkeområde skal fastlegges etter at lovens juridiske virkeområde er bestemt. Det vil si bestemme reglene først og hvilket område de gjelder for etterpå. En må da forvente at kommunene arbeider for at lovens virkeområde fastsettes til det område de ønsker at loven skal gjelde for. Dette kan føre til at det en rekke steder blir arbeidet for at markagrensen flyttes. Det kan stilles spørsmål ved om det er tjenlig å åpne en diskusjon rundt markagrensen på denne måten.»

Nærings- og handelsdepartementet uttaler:

«Det fremgår at det ikke foreslås noen endelig markagrense i høringsutkastet, men at markagrensen skal fastsettes av Kongen ved forskrift. Vi hadde sett det som en fordel om forslag til markagrense hadde fulgt lovutkastet på høring. Det hadde gjort at høringsinstansene

kunne vurdere lovforslaget i sammenheng med den foreslåtte grensen.»

Motsatt mener blant annet *Naturvernforbundet i Asker* at grensene bør fastsettes nærmere i etterfølgende forskrift:

«Vi mener det er riktig å vedta loven først, og deretter fastsette grensene gjennom en forskrift. Lovteknisk er dette den naturlige framgangsmåten, da grensene må kunne justeres uten å endre selve loven.»

De fleste høringsinstansene som uttaler seg direkte om lovens virkeområde mener at grensene bør fastsettes slik de er i dag. Konkrete forslag til endringer i forhold til dagens markagrense dreier seg enten om utvidelser eller mindre justeringer. Det er i hovedsak ikke fremmet forslag om store endringer i forhold til gjeldende markagrense. Det er imidlertid fremmet enkelte forslag om å legge tilstøtende eller nærliggende områder inn i Marka, som Svartskog, Follomarka osv.

Fra flere høringsinstanser, først og fremst kommuner og fylkeskommuner, gis det uttrykk for at kommunene bør høres når Markas grenser skal fastsettes.

Riksantikvaren går sammen med enkelte andre høringsinstanser inn for at kulturminnevern også i forbindelse med grensefastsettingen må si-destilles med naturvern hensyn og at regional kulturminneforvaltning tas med på råd.

I følge *Justisdepartementet* er

«... det ikke tilstrekkelig at et kart som angir grensene for lovens virkeområde, er tilgjengelig i de berørte kommuner. Kartet bør også være tilgjengelig gjennom Norsk Lovtidend. Vi foreslår at Miljøverndepartementet tar direkte kontakt med Lovdata som Norsk Lovtidends redaksjon for å avklare eventuelle praktiske spørsmål som dette kan reise.»

I forbindelse med Markas grenser har enkelte høringsinstanser trukket inn jordvern hensyn. *Landbruks- og matdepartementet* uttaler blant annet:

«Når loven er fastsatt skal det iverksettes en gjennomgang og eventuell revisjon av grensen for lovens virkeområde. Landbruks- og matdepartementet vil minne om at det i flere kommuner er et til dels betydelig arealpress slik at forsterket vekt på å unngå utbygging innenfor denne grensen kan medføre større utbyggingspress på dyrka mark i kommunen. Landbruks- og matdepartementet minner om at Storting og Regjering har lagt opp til en mer

restriktiv jordvernpolitikk framover, med et mål om at nedbyggingen av dyrka mark skal halveres innen 2010. Landbruks- og matdepartementet forutsetter derfor at vi blir trukket med i forberedelsene til en slik grenserevisjon.»

3.4.3 Departementets vurdering

Departementet finner i tråd med uttalelser fra flere høringsinstanser at fastsetting og sikring av Markas grenser i et langsiktig perspektiv utgjør en viktig del av bakgrunnen for markaloven og således bør stå sentralt i loven. Departementet er derfor enig med de høringsinstanser som mener at markagrensen bør fastsettes direkte i loven.

Fastsetting av markagrensen direkte i loven er etter departementets vurdering spesielt viktig i et langsiktig perspektiv for å verne Marka mot uheldige inngrep i framtiden.

I lovforslaget er markagrensen derfor fastsatt direkte i lovens § 2. Bestemmelsen angir lovens geografiske virkeområde til Marka med den markagrensen som går frem av Miljøverndepartementets digitale kart «Markagrensen» datert 19. desember 2008. Kartet er oppgradert fra illustrasjonskart til forskrift 2007-06-29-802 om rikspolitisk bestemmelse om midlertidig markagrense for naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (Marka).

Etter § 2 kan Kongen i forskrift vedta justering av grensen. Grensejusteringer kan, slik flere høringsinstanser ønsker, også skje ved at nye områder legges til Marka slik at lovens virkeområde utvides.

Forskriftshjemmelen åpner for at kommunene kan ta initiativ til grensejusteringer eller at nye områder legges til Marka. Grenseendring ved forskrift forutsetter at det gjennomføres ordinær høring.

Lovens § 2 vil etter departementets syn ivareta behovet for en virksom markagrense allerede ved ikrafttreddelsen av markaloven. Samtidig beholdes muligheten for visse justeringer av markagrensen, slik dette er forelagt høringsinstansene.

Endringene i § 2 anses å ligge innenfor rammen av høringsutkastet og de innkomne høringsuttalelser.

Miljøverndepartementet finner i likhet med Landbruks- og matdepartementet at det ved en eventuell utvidelse av markagrensen gjennom forskrift legges vekt på å unngå økt utbyggingspress på dyrket mark i kommunen.

Som Riksantikvaren påpeker finner departementet videre at det ved en eventuell grensejustering må legges vekt på vern av kulturmiljø med kulturminner på lik linje med vern av Markas naturmiljø.

Miljøverndepartementet er ellers enig med Justisdepartementet i at kart over Marka som angir grensene for lovens virkeområde, bør gjøres tilgjengelig gjennom Norsk Lovtidend.

Departementet finner at virkeområdet for skogbrukslovens markaforskrift bør være sammenfallende med markalovens virkeområde. Det forutsettes at eventuelt nødvendige endringer for å bringe markaforskriftens virkeområde i samsvar med markaloven, foretas ved Landbruks- og matdepartementets gjennomgang av markaforskriften.

For øvrig vises til spesialmerknadene til § 2.

3.5 Myndigheter etter loven

§ 3 fastsetter hvilke myndigheter som tillegges nærmere angitte oppgaver etter markaloven.

3.5.1 Høringsutkastet

Høringsutkastets § 3 angir de forskjellige organene som foreslås tillagt myndighet etter loven, i alt åtte organer. Videre angis de forskjellige myndigheters kompetanse etter loven. Øverste myndighet etter loven er Miljøverndepartementet.

3.5.2 Høringsinstansenes syn

Flere av høringsinstansene påpeker at det er for mange organer som skal forvalte loven, og at myndighetsfordelingen mellom de forskjellige organene synes uklar. Forvaltningen av markaloven blir dermed etter en rekke høringsinstansers syn uoversiktlig.

3.5.3 Departementets vurdering

På bakgrunn av synspunkter i høringen er bestemmelsen om myndighetene etter loven forenklet og kortet ned på flere punkter. Deler av teksten i høringsutkastet er enten omarbeidet eller flyttet til lovens kommentarer. Hovedinnholdet i bestemmelsen er likevel beholdt. Departementet er fortsatt øverste myndighet etter loven. Videre er den enkelte markakommune ansvarlig for hovedtyngden av saksbehandling etter markaloven i første instans. Kommunene er også tilsyns- og

kontrollmyndighet etter markaloven. Statens naturoppsyns tilsyns- og kontrollopgaver i Marka vil etter lovforslaget følge av lov om statlig naturoppsyn. Det enkelte fylkesmannsembete har fortsatt en rådgivende og forberedende rolle i saksbehandlingen. Fortsatt er også Fylkesmannen i Oslo og Akershus klageorgan for kommunale vedtak etter markaloven. For å få en så helhetlig forvaltning som mulig av Marka, vil fylkesmannen i Oslo og Akershus også overta klagemyndigheten fra de enkelte fylkesmannsembeter og fylkeslandbruksstyret for alle kommunale vedtak etter skogloven og markaforskriften som gjelder Marka. Det forutsettes at arbeidet med nødvendige lov- og forskriftsendringer følges opp av Landbruks- og matdepartementet.

I tillegg er Fylkesmannen i Oslo og Akershus tillagt myndighet til å behandle en del saker etter markaloven som første instans.

Begrunnelsen for at Fylkesmannen i Oslo og Akershus tillegges disse oppgavene er at det ses som svært viktig at man for saker etter markaloven får en så samlet og helhetlig forvaltningspraksis som mulig.

Det er derfor også viktig at Fylkesmannen i Oslo og Akershus organiserer markaforvaltningen med tilstrekkelig kompetanse og ressurser for å sikre en helhetlig og effektiv markaforvaltning. Det forutsettes også at det legges opp til en klar og effektiv kommunikasjons- og styringslinje mellom departementet og Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Oppgavene vil i hovedsak være:

- å fungere som regionalt fagorgan for saker etter markaloven, med kompetanse både innen naturvern og friluftsliv, så vel som innen landbruk, for å sikre et godt samarbeid både overfor Miljøverndepartementet og landbruksmyndighetene,
- å behandle klager på kommunenes førsteinstansvedtak etter markaloven,
- å behandle alle klager på kommunale vedtak etter skogloven og markaforskriften som gjelder Marka,
- å behandle nærmere spesifiserte saker om dispensasjon eller tillatelse,
- å forberede vernesaker,
- å medvirke i planbehandling, forestå planinitiativ og å utarbeide planforslag i samarbeid med kommunale og regionale planmyndigheter.
- evt. å utføre sekretariatsfunksjonen for et Markaråd.

I forbindelse med at Fylkesmannen i Oslo og Akershus tildeles oppgaver etter markaloven, vil

det være behov for en godt gjennomarbeidet arbeidsinstruks. Det forutsettes at slik arbeidsinstruks utarbeides av Miljøverndepartementet innen lovens ikrafttredelse.

På bakgrunn av innpillene i høringen angir nå markaloven § 3 departementet som øverste markamyndighet med myndighet til å legge nærmere angitte oppgaver etter loven til fylkesmannen, fylkeskommunen eller kommunene. Myndighetsoppgavene og myndighetsfordelingen for øvrig framgår av lovens enkelte bestemmelser.

3.6 Bygge- og anleggstiltak m.v. i Marka

Merknadene i punkt 3.6 gjelder markaloven kapittel 2 Alminnelige rammer for tiltak og virksomhet.

§§ 4 til 8 inneholder hovedbestemmelsene om forbud mot bygge- og anleggstiltak og om hvilke krav som stilles til plangrunnlag, saksbehandling og tillatelser før gjennomføring av nærmere angitte typer bygge- og anleggstiltak med videre kan gjennomføres. Bestemmelsene gjelder både tiltak i forbindelse med bygg og anlegg med videre som allerede er etablert i Marka og tiltak i forbindelse med etablering av nye bygg og anlegg. I § 9 angis reglene om anlegging og tilrettelegging for ferdsel, stier og løyper m.v. I forbindelse med omtalen av bygge- og anleggstiltak nedenfor berøres også kort bestemmelsene om tillatelse og dispensasjon i §§ 14 og 15. Disse bestemmelsene behandles nærmere under punkt 3.10 Tillatelse til tiltak, dispensasjon, saksbehandling og klage.

3.6.1 Høringsutkastet

Høringsutkastet forutsetter at Marka skal anses som landbruks-, natur- og friluftsområde (LNF-område) og at arealbruk i strid med dette formålet er forbudt. Dette innebærer at alle nye bygge- og anleggstiltak med videre som ikke er nødvendige tiltak i forbindelse med landbruk vil være i strid med loven.

I høringsutkastet stenges det dermed også for at det i kommuneplan eller i arealdel til kommunedelplan gis bestemmelser om spredt bebyggelse til andre formål. I utgangspunktet innebærer dette at det ikke blir tillatt å oppføre nye hytter eller boliger i Marka. Heller ikke større endringer i tilknytning til slik bebyggelse tillates. Forbudet innebærer videre at ny næringsvirksomhet til andre formål enn landbruk i utgangspunktet ikke kan etableres i Marka, og at eksisterende næ-

ringsvirksomhet i utgangspunktet ikke kan utvides i Marka.

Departementet la i hørings-saken til grunn at skogbruket i det vesentlige skal kunne videreføres med samme restriksjonsnivå som i dag. I henhold til høringsutkastet skulle de generelle rammebetingelsene for skogbruket fortsatt følge av skogbruksloven med forskrifter. Forvaltningen av jord- og skogbruk, og tiltak i den forbindelse, følger i utgangspunktet også av landbrukslovgivningen, herunder markaforskriften etter skogbruksloven § 17 b.

De spesielle utfordringene knyttet til etablerte lokalsamfunn i Marka, for eksempel i Maridalen og Sørkedalen, vil etter høringsutkastet i hovedsak kunne løses gjennom kommunenes adgang til å gi dispensasjon fra det generelle bygge- og anleggsforbudet.

Høringsutkastet forutsetter at idrettsanlegg i utgangspunktet må etableres utenfor Marka i tråd med utkastets generelle byggeforbud. Da idrett er en del av formålet med loven, ble det imidlertid foreslått at visse typer idrettsanlegg i tråd med særskilte retningslinjer også kan etableres i Marka, og at eksisterende idrettsanlegg i Marka etter vurdering kan utvides. Etter høringsutkastet kreves det både tillatelse etter markaloven og reguleringsplan etter plan- og bygningsloven for etablering eller utvidelse av idrettsanlegg.

Byggeforbudet retter seg i utgangspunktet også mot etablering og utvidelse av offentlig infrastruktur som veger, kraftproduksjonsanlegg, dammer, vannforsyningssystemer med videre. Høringsutkastet gir imidlertid adgang til at slike tiltak vil kunne tillates ved dispensasjon. I tillegg ble det i høringsutkastet lagt opp til at det for slike tiltak må stilles krav om utarbeiding av reguleringsplan etter plan- og bygningsloven. Det ble imidlertid forutsatt at kraftproduksjonsanlegg og kraftledninger med videre som krever konsesjonsbehandling, skulle unntas fra kravet om dispensasjon. Det ble forutsatt at vedlikehold og utbedring av offentlig infrastruktur ville kunne gjennomføres uten tillatelse etter markaloven.

En del tiltak i forbindelse med anlegging av løyper og stier i Marka krever i dag reguleringsplan etter plan- og bygningslovens bestemmelser. Høringsutkastet la opp til at reguleringsplan ikke skulle kreves for alle slike tiltak, men at det i loven skulle skilles mellom på den ene side stier og mindre løyper som skal kunne anlegges etter tillatelse i henhold til markaloven, og på den andre side større løyper hvor det også kreves reguleringsplan etter plan- og bygningsloven. Ved tvil

om tiltaket vil kreve reguleringsplan kan saken kreves avgjort av Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Det ble i høringsutkastet forutsatt at tiltak i form av rydding og merking av stier og løyper med videre skal gjennomføres etter avtale og i samråd med grunneier. Ut fra hensynet til natur og friluftsliv er Fylkesmannen i Oslo og Akershus gitt myndighet til å bestemme at det ikke skal gjennomføres slike tiltak i bestemte deler av Marka.

3.6.2 Høringsinstansenes syn

Flere høringsinstanser, herunder de fleste natur- og friluftsansjoner, ønsker at byggeforbudet i utkastets § 4 også skal omfatte landbrukstiltak fordi slike tiltak i større grad er egnet til å forårsake skade på naturen enn de tiltakene som forbys etter § 4.

På den annen side fremhever friluftsansjonene og enkelte kommuner også behovet for at det gjøres unntak i § 4 slik at byggeforbudet ikke vil være til hinder for servering, hytter og anlegg som er en del av det organiserte friluftslivet. Flere høringsinstanser påpeker også at det bør gjøres unntak fra bygge- og anleggsforbudet slik at mulighetene bedres for tilleggsnæringer innen *Landbruk pluss* og turistnæringen.

Fylkesmannen i Oppland uttaler blant annet:

«Det fins en god del eldre setrer og tidligere husmannsplasser innenfor Marka. Få av disse er i dag nødvendige for driften av gården, men de representerer viktige kulturverdier. Fylkesmannen mener kommunenes dispensasjonspraksis fra § 4, ikke må være til hinder for vedlikehold og restaurering av kulturlandskap, setrer og husmannsplasser for å bevare landskaps- og kulturverdiene knyttet til disse anleggene.»

Flere høringsinstanser støtter disse synspunktene.

Fra enkelte høringsinstanser fremheves også behovet for mer detaljert regulering av bygge- og anleggstiltak i Marka. *Kommunal- og regionaldepartementet* påpeker blant annet behovet for retningslinjer i forbindelse med gjennomføring av mindre bygge- og anleggstiltak etter § 4.

Flere høringsinstanser finner at det vil være hensiktsmessig at et system med soneinndeling gjennomføres ved planlegging etter plan- og bygningsloven.

Direktoratet for Naturforvaltning uttaler blant annet:

«Slik det foreligger forslag om, bør pbl. på alle plannivåer ivareta en differensiering gjennom

sonering, der ulike typer verdier, bruk og potensiale tydeliggjøres og det forutsettes at hensyn skal ivaretas.»

I følge høringsutkastets merknader vil masseuttak «til husbehov» ikke omfattes av bygge- og anleggsforbudet i § 4. Flere høringsinstanser mener blant annet at det i lovens merknader er behov for en nærmere avklaring av dette begrepet.

Først og fremst fra natur- og friluftsansjonene, men også fra andre, foreslås det at skogbruket reguleres av markaloven. Oslo kommune Byrådsavdeling for miljø og samferdsel uttaler blant annet:

«En følge av at området i lov får LNF-status, er at landbrukstiltak unntas fra det generelle forbudet mot bygge- og anleggstiltak i Marka. Det er ikke gitt at bygge- og anleggstiltak i landbruket i utgangspunktet vil ha en mindre negativ innvirkning på naturopplevelsesverdiene for friluftslivet enn andre typer bygge- og anleggstiltak. I et område hvor friluftsliv skal prioriteres bør derfor landbruk som utbyggingsinteresse i utgangspunktet behandles på lik linje med andre utbyggingsinteresser. Oslo kommune ber om at lovforslaget blir endret for å ivareta dette.»

Motsatt mener i første rekke landbruksinteressene – i tillegg til enkelte kommuner – at skogbruket ikke bør omfattes av ny markalov.

Norges skogeierforbund uttaler for eksempel:

«Det er positivt at lovforslaget innebærer en anerkjennelse av at dagens forvaltningsregime i skogbruket fungerer etter hensikten, og at skogbruket i Marka fortsatt skal forvaltes etter Skogbruksloven og den særskilte forskriften om skogbehandling for skogområder i Oslo og nærliggende kommuner, med kommunene som forvaltningsmyndighet. Dette lovverket – sammen med det ansvar skogbruket selv tar gjennom sin miljøsertifisering etter Levende Skogs standard – sikrer etter vår mening at Markas kvaliteter ivaretas på en tilfredsstillende måte.»

I sin omtale av utkastets § 4 berører *Nærings- og handelsdepartementet* problemstillinger i tilknytning til mulighetene for etablering, utvidelse og videre drift av næringsvirksomhet i Marka, herunder problemstillinger i tilknytning til utvidelse av næringsvirksomhet som i dag ligger i Markas randsoner.

Fra flere høringsinstanser, herunder en rekke kommuner, påpekes at utkastets § 4 vil snevre inn kommunenes myndighet vedrørende arealplan-

legging. Ny markalov vil kunne tilsidesette eldre reguleringsplaner, noe som også sees som en videre svekkelse av kommunalt selvstyre.

Som eksempel nevnes Asker kommune der det av saksutredningen bl.a. framgår:

«Den lokale råderetten blir innskrenket både fordi eldre reguleringsplaner blir tilsidesatt og fordi kommunenes reguleringsmulighet begrenses sterkt. Rådmannen mener alle reguleringsplaner som omhandler utendørs idrettsanlegg, fortsatt bør få gjelde. Dessuten må kommunene selv kunne få utarbeide nye reguleringsplaner for alle formål som fremmer naturvern hensyn, friluftslivet og idrett, begrenset til anlegg for idretter som har skogen som arena og som ikke er motoriserte.»

Synspunktene støttes også til dels fra landbruket, blant annet av Losby Bruk ANS som uttaler:

«Vi tror generelt at kommunens helhetssyn og lokalkunnskap totalt sett vil gi de beste løsningene framfor den sentralisering av beslutningsmyndigheten som følger av forslaget til ny Markalov.»

Beboere og representanter for flere av lokalsamfunnene i Marka har uttalt seg i høringsrunden. Det påpekes at det i høringsutkastet ikke i tilstrekkelig grad er tatt hensyn til de særegne forhold som gjør seg gjeldende for tettbygde områder som av historiske årsaker er blitt liggende innenfor markagrensen.

Solemskogen Velforening påpeker for eksempel at formålsparagrafen også bør omfatte hensynet til denne type lokalsamfunn. Videre ønskes unntaksregler fra byggeforbudet i § 4. Det uttrykkes også bekymring for at en ny markalov vil kunne trenge til side den reguleringsplanen som er under utarbeidelse for Solemskogen.

Solemskogen Velforening uttaler videre:

«Vi er som beboere i marka opptatt av at markas kvaliteter beholdes og eventuelt styrkes. For de fleste av oss er nettopp det grunnen til at vi bor der vi gjør. Vi har også forståelse for at det er viktig å sikre et helhetlig grep på marka. Vi er imidlertid av den oppfatning at vårt krav om å få utvikle våre hjem på lik linje med velstandsutviklingen ellers i samfunnet er av avgjørende betydning for oss, uten at det går på bekostning av Markas særegne kvaliteter. Vi er av den oppfatning at levende og velstelte lokalsamfunn vil oppfattes som berikende av alle markas bruker ... For beboerne på Solemskogen vil det være uheldig og vanskeliggjørende om alle tiltak må behandles

som dispensasjonssøknad til Fylkesmannen. Dette er tiltak som ikke på noe område reduserer dagens tilgjengelige markaområde og burde derfor avgjøres av en god reguleringsplan. Vi vil sterkt henstille til at det også tas hensyn til vår situasjon. »

Lignende synspunkter fremmes også av Sørkedalens Vel, Maridalen Vel, Sørbråten Vel og enkeltbeboere i Sørbråten.

En rekke høringsinstanser påpeker videre at adgangen til å etablere eller utvide idrettsanlegg etter § 5 i lovforslaget ikke bør være for vid. Det uttrykkes bekymring for at hensynet til sikring og bevaring av Marka som friluftsområde skal undergraves ved at § 5 i for stor grad åpner for utbygging i Marka. Det påpekes blant annet også fra flere høringsinstanser at støy fra idrettsanlegg vil måtte være et sentralt tema når det skal vurderes hvilke idrettsanlegg som skal kunne etableres i Marka.

Oslo og Omland friluftsråd uttaler for eksempel:

«Motorsportanlegg og skytebaner må være forbudt i Marka. Dette er særdeles støyende og sjenerende aktivitet som forringer friluftsopplevelsen for mange. Alle friluftsjansjonene er enige om at støyende og motorisert idrett i og utenfor anlegg må forbys i Marka.»

Motsatt uttaler flere idrettsorganisasjoner og andre at det må være rom for bredde innen idrettslivet i Marka og at det ikke er hensiktsmessig å innføre for mange restriksjoner for etablering av idrettsanlegg. Man må videre ta høyde for at det vil oppstå nye idrettsformer og nye behov for idrett i Marka. Loven må i følge idrettsorganisasjonene ikke stenge for fornuftig bruk av Marka til idrettsformål.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus stiller spørsmålet om det i forbindelse med § 5 må forutsettes en samlet kartlegging:

«Det angis i loven at det skal legges vekt på det nasjonale og regionale behovet for et idrettsanlegg ved utvidelse eller nyetablering. Det er imidlertid uklart om det skal foretas noen helhetlig kartlegging av hvilke anlegg som anses som nasjonalt og regionalt viktige, eller om dette skal vurderes av kommunen i enkeltsaksbehandlingen. Departementet bør vurdere om det skal legges føringer i forhold til nasjonale anlegg, jfr. problemstillingene rundt Holmenkollen.»

Det bemerkes også i flere høringsuttalelser at det er uklart hva som menes med idrettsanlegg «som fremmer formålet med loven».

Justisdepartementet uttaler blant annet:

«Vil ikke idrettsanlegg per definisjon ligge innenfor og fremme formålet med loven, slik § 1 er utformet? Første ledd tredje punktum første delsetning bør derfor vurderes nærmere.»

I flere høringsuttalelser, blant annet fra Akershus fylkeskommune, reises også spørsmål rundt skillet i utkastets § 5 mellom «mindre» og «større» løyper. Flere høringsinstanser ønsker en klarere presisering av hva som ligger i begrepet «større løyper» som krever reguleringsplan etter plan- og bygningsloven.

Til forslaget § 6 påpeker Justisdepartementet blant annet at det tydeligere bør fremgå av bestemmelsen at anlegging mv. av stier og løyper bare kan skje med grunneiers tillatelse dersom det ikke foreligger særskilt hjemmel. Slik bestemmelsen står i høringsutkastet kommer i følge Justisdepartementet dette prinsippet ikke klart nok frem.

Flere høringsinstanser, spesielt idretts- og friluftsjansjoner, fremhever viktigheten av at anlegging og tilrettelegging av stier og løyper i Marka ikke reguleres for strengt.

Norges idrettsforbund og Olympiske komité uttaler:

«Det er avgjørende at det ikke legges for sterke restriksjoner på utvikling av stier og løyper i Marka og i «inngangsportene» til Marka. Behovet for godt tilrettelagte ferdssårer er helt avgjørende for å sikre god og allsidig bruk ikke minst for grupper med spesielle behov for tilrettelegging. Slike stier og løyper vil i stor grad sikre allmennheten adgang til de store naturområdene som ligger innenfor markagrensen. Å asfaltere «ferdssårer» vil kunne være formålstjenlig for å legge til rette for funksjonshemmede og også avlaste eksisterende ferdssårer for eks. rulleski. Det er derfor viktig at kravet til reguleringsplaner iht. plan- og bygningsloven ikke legger for sterke bånd på slike ferdssårer.»

En rekke høringsinstanser, først og fremst grunneiere, uttrykker bekymring for at muligheten som gis i § 6 for det offentlige og andre til å anlegge stier og løyper på privat grunn, vil kunne innebære for store inngrep i grunneiernes eiendomsrett og skape unødige konflikter mellom grunneiere og friluftslivet.

Også fra idretts- og friluftsforslagene påpekes viktigheten av å opprettholde et godt forhold til grunneiere i forbindelse med tilrettelegging for ferdsel i henhold til § 6.

Foreningen til skiidrettens fremme uttaler blant annet:

«I tredje til femte ledd behandles forholdet til grunneiere, og retten til å gjøre inngrep i deres eiendom mht merking, rydding osv av løyper og stier. En slik rett kan det være viktig at myndigheten har hjemmel for i spesielle tilfeller, men Skiforeningen vil understreke viktigheten av at det sikres et godt forhold til grunneierne i Marka. Et godt og aktivt friluftsliv for befolkningen i Marka krever også at forvaltningen så langt mulig skjer i samråd med grunneierne og deres forvaltning av sine verdier.»

Olje- og energidepartementet viser til de nye reglene i plan- og bygningsloven om unntak fra reguleringsplankrav for konsesjonspliktige energitiltak. Departementet uttaler:

«I henhold til standardbestemmelser om energianlegg i verneområder skal verneregler ikke være til hinder for oppgradering/fornyelse av kraftledninger for heving av spenningsnivå og øking av linjetverrsnitt når dette ikke forutsetter vesentlige fysiske endringer i forhold til verneformålet. At markaloven har en egen vernebestemmelse, § 12, må tilsi at markaområder som ikke faller inn under § 12 er underlagt et mindre strengt regime enn vernet friluftsområde. Forholdet mellom disse bestemmelsene bør kommenteres nærmere i lovforslaget. Det vises til Olje- og energidepartementets merknader til §§ 10 og 12.»

Samferdselsdepartementet uttaler:

«Samferdselsdepartementet ønsker innledningsvis å presisere viktigheten av at Statens vegvesen, Jernbaneverket og Avinor må kunne fortsette å drifte og vedlikeholde eksisterende infrastruktur som ligger innenfor det avgrensede arealet i lovutkastet.»

Det påpekes videre fra flere kommuner at kommunene bør ha myndighet til å gi tillatelse til mindre infrastrukturtiltak. Det etterlyses en presisering av hvilke tiltak kommunene bør kunne gi tillatelse til. *Ski kommune* etterlyser videre klarere rammer for hva som kan utføres uten offentlig tillatelse:

«Departementet bør klargjøre hva som ligger innenfor rammen av utbedringer som kan utføres uten tillatelse. Lovteksten kan tilsynel-

tende åpne for betydelige inngrep som utvidelse av veier og oppgradering av kraftanlegg uten at det må søkes godkjenning.»

Det påpekes også blant høringsuttalelsene at nedgraving av kraftkabler er et tiltak som kan innebære betydelige inngrep i naturen, slik at det derfor bør presiseres i § 7 at denne type tiltak krever offentlig tillatelse.

Enkelte høringsinstanser mener at plan- og bygningsloven inneholder tilstrekkelig regulering av etablering og utvidelse av offentlig infrastruktur, slik at særskilt regulering i markaloven vil være unødvendig.

Kontaktutvalget for skogbruk på Hadeland uttrykker bekymring over at § 7 ikke omfatter utbygging av småkraftverk:

«Slik lovutkastet foreligger, risikerer småkraftanlegg å falle mellom to stoler, nemlig forbudet mot tiltak som krever byggetillatelse og ved at § 7 ikke omfatter småkraftverk i likhet med øvrige infrastrukturtiltak. Det må fremgå av lovteksten at det kan gis tillatelse til utbygging av småkraftverk.»

Noen høringsuttalelser reiser spørsmål om også private anlegg bør omfattes av markalovens bestemmelser om infrastrukturtiltak.

Om etablering av veger i skogbruksnæringen uttaler blant annet *Øyangen Vel*:

«Vi er i utgangspunktet enige i dette punktet, men mener det er viktig å ikke fjerne alle muligheter for skogbruksnæringen når det gjelder etablering av nødvendige driftsveier. I vårt område er det bondeskog, og denne er svært godt skjøttet. Veibyggingen har vært minimal, og om noe skulle tilkomme, ser vi ikke dette som noen krise. Vi tror Miljøverndepartementet bør ta inn over seg at sikkert 80% av de som er på tur i marka sommerstid benytter skogsbilveier når de går og sykler. Det har gått etablerte veier gjennom marka siden 1805 og disse er viktige kulturbærere.»

Direktoratet for naturforvaltning (DN) mener at etablering og utvidelse av veger i skogbruket må behandles etter plan- og bygningsloven,

«... dersom dette ikke blir ivaretatt generelt ved den kommende endringa i pbl. DN kan ikke forstå at vegbygging i skogbruket på noen måte skiller seg fra annen vegbygging og aksepteres unntatt fra den alminnelige planbehandling etter pbl. Pbl som planverktøy er innrettet for at enkelttiltak skal avvies i forhold til ønsket helhetlig arealbruk, at alle viktige konsekvenser

skal være kjent som grunnlag for beslutninger og ivareta medvirkning og offentlighet.»

Gjennom høringen er det også pekt på viktigheten av i markaloven å avklare forholdet mellom markaloven og områder innenfor markagrensen som allerede har spesielle restriksjoner i form av vernevedtak etter naturvernloven, drikkevannsrestriksjoner, reguleringsplaner til særskilte båndleggingsformål (bevaring eller vern), militære restriksjoner mv.

Det har videre kommet en del synspunkter på utformingen av høringsutkastets bestemmelser om tillatelse til forskjellige typer tiltak og om bruken av planer som grunnlag for avklaring av tiltak. Spesielt gjelder dette offentlig infrastruktur, idrettsanlegg og større løyper.

3.6.3 Departementets vurdering

Hovedlinjer

Departementet viser til og legger til grunn at høringen i hovedsak gir tilslutning til at arealvernet i Marka bør være konsekvent og effektivt i form av et generelt forbud mot nye bygge- og anleggstiltak. Det er likevel noen hensyn ved Marka som et flerbukksområde som taler for enkelte tillem্পninger i forhold til det som framgikk av høringsutkastet.

I lovforslaget er bestemmelsene om forbud mot bygge- og anleggstiltak, idrettsanlegg, offentlig infrastruktur og om reguleringsplankrav og annen bruk av planer mv. derfor bearbeidet en god del. Hovedinnholdet er videreført, selv om det nå framkommer tydeligere at større deler av plan- og bygningslovens plandel kan brukes i et samspill med markalovens byggeforbud, bl.a. for å få inn mer nyanserte rammer og bestemmelser for tilpasning og forvaltning i forhold til bestående bebyggelse og igangværende virksomhet til andre formål enn landbruk. I tillegg vil dette bidra til å skape grunnlag for områdevis vurderinger og sonevis rammer, slik bl.a. Direktoratet for naturforvaltning og Oslo og Omland Friluftsråd har gått inn for.

Arealformålet LNF – generelt byggeforbud

Høringsutkastets bestemmelser i § 4 om at arealformålet i Marka skal være landbruks-, natur- og friluftsområde, jf. plan- og bygningsloven § 11-7 nr. 5 opprettholdes. LNF-formålet modifiseres imidlertid ved at det generelle bygge- og anleggsforbudet videreføres og utvides noe i lovforslagets

§ 5, jf. § 4, slik at det nå også omfatter bygge- og anleggstiltak i landbruket. Hovedbegrunnelsen for dette er at bygge- og anleggstiltak innen landbruket vil kunne forringe Markas kvaliteter for friluftslivet i samme grad som andre bygge- og anleggstiltak. I tillegg finner departementet at det er viktig å unngå en gradvis utbygging i Marka til skade for friluftsliv og naturopplevelse. Landbruket i Marka har også allerede en god infrastruktur, noe som innebærer at behovet for bygge- og anleggstiltak innen landbruk må antas ikke å være særlig omfattende.

Det åpnes likevel i lovforslaget for en begrenset adgang til å gjennomføre landbrukstiltak og visse andre nærmere angitte tiltak. Forutsetningen er at tiltaket er i samsvar med gjeldende plan som er stadfestet av departementet. Bestemmelsene i lovforslaget gir således en noe videre adgang til å bruke arealplaner i form av kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner som grunnlag for å avklare arealbruk og tiltak som i utgangspunktet vil være i strid med markalovens forbud. Disse tiltakene er i lovens § 7 nærmere angitt i følgende fire punkter: 1) tiltak i landbruket, herunder bygninger og terrenginngrep 2) større stier og løyper 3) idrettsanlegg som naturlig kan innpasses innenfor markalovens formål 4) offentlige infrastrukturprosjekt og områder for igangværende råstoffutvinning. Forutsetningen er at det dreier seg om gjeldende planer som er stadfestet av departementet.

Lovforslaget inneholder videre regler om at igangsetting av arbeid med kommuneplan eller reguleringsplan som vedrører Marka krever departementets tillatelse. I tillegg må planvedtak i slike saker stadfestes av departementet for å være gyldige. Departementet kan etter forslaget også gjøre de endringer i kommunens planer som anses nødvendig. Slik oppnås etter departementets syn tilfredsstillende kontroll med hvilke arealplaner som godkjennes i Marka. Dette vil være et viktig virkemiddel for departementet til å påse at det ikke vedtas planer i strid med lovens formål, eller at natur- og friluftsverdier blir skadelidende.

Det kan heller ikke åpnes for ny spredt utbygging gjennom planbestemmelser i kommuneplanens arealdel, jf. gjeldende plan- og bygningslov § 20-4 annet ledd bokstav c. Her foreslås likevel en tillem্পning i forhold til høringsutkastet som generelt ikke tillot bruk av slike bestemmelser. Forbudet mot ny spredt bebyggelse er nå avgrenset til å gjelde nye tiltak eller vesentlig utvidelse av eksisterende tiltak. Det betyr at det kan gis bestemmelser om spredt utbygging i tilknytning til eksiste-

rende bebyggelse. Slike bestemmelser kan også anvendes for å presisere hvilke bygningsmessige endringer og eventuelle utvidelser som kan aksepteres i et område. Disse reglene vil være av betydning for å opprettholde etablerte lokalsamfunn i Marka, for eksempel i Maridalen og Sørkedalen.

Alle bygge- og anleggstiltak i Marka vil dermed være forbudt hvis de er i strid med markalovens bestemmelser eller med planbestemmelser.

Det legges dermed opp til en større nyanse- ring og tydeliggjøring når det gjelder bruken av planvirkemidlene etter plan- og bygningsloven.

Igangsetting av tiltak krever etter markaloven tillatelse eller dispensasjon. Tillatelse etter § 14 kan gis til å gjennomføre tiltak som er i samsvar med en bindende arealplan vedtatt innenfor rammen av lovens bestemmelser. For andre tiltak som ikke har grunnlag i plan, vil det kreves dispensasjon etter markaloven § 15. Som i høringsutkastet er det gjort klart at plan- og bygningslovens dispensasjonshjemler ikke kan brukes for å dispensere fra bestemmelser gitt i eller i medhold av markaloven, herunder bindende arealplaner som vedtas for å følge opp krav i markaloven.

I forhold til høringsutkastet er det gjort en endring ved at forslaget om departementets mulighet for utarbeiding og vedtak av en regional retningsgi- vende plan er sløyfet. I stedet er det åpnet for at plan- og bygningslovens hjemmel for statlig plan kan anvendes dersom det er behov for å gjennom- føre tiltak eller arealbruk som ikke faller inn under markalovens øvrige bestemmelser. Slik plan vil da kunne brukes for å få en grundig planprosess. De- partementets planvedtak innebærer samtidig en dispensasjon fra markaloven. For øvrig vil plan- og bygningslovens regler om felles planoppgaver og regional plan mv. kunne brukes for planlegging i Marka så lenge planene har et innhold som ligger innenfor bestemmelsene i markaloven.

Bygge- og anleggstiltak i landbruket krever dermed dispensasjon etter markaloven i tillegg til ordinær byggesaksbehandling etter plan- og byg- ningsloven. Dersom landbrukstiltakene inngår i reguleringsplan, er det tilstrekkelig med tillatelse etter § 14.

Som tiltak i landbruket regnes alle tiltak som faller inn under definisjonen i plan- og bygningslo- ven § 1-6, jf. § 20-1.

Spørsmål om soneinndeling

Behovet for forskjellige soner i Marka, slik dette påpekes av flere høringsinstanser, vil etter depar-

tementets syn kunne ivaretas ved at det innenfor markaloven er rom for mer differensierte vurde- ringer av delområder etter ordinær bruk av plan- og bygningslovens planvirkemidler, herunder re- gional plan og kommuneplan med arealdel. Dette er innarbeidet i lovforslaget.

Forholdet til eksisterende verneområder og reguleringsplaner til bevaring og vern

Det finnes en del områder innenfor markagren- sen som allerede har spesielle restriksjoner i form av vernevedtak etter naturvernloven, drikke- vannsrestriksjoner, reguleringsplaner til særskilte båndleggingsformål (bevaring eller vern), militære restriksjoner mv. Slike særskilte vedtak og re- striksjoner vil i utgangspunktet fortsette å gjelde etter sitt innhold i tillegg til markaloven dersom de inneholder strengere bestemmelser enn det som følger av bestemmelser i eller i medhold av markaloven. De kan derimot ikke innskrenke det vern som følger av bestemmelser i eller i medhold av markaloven.

Særskilt om forvaltningen av skogbruket – revidert markaforskrift

Skogbruket vil fortsatt i det vesentlige reguleres av landbrukslovgivningen, herunder markaforskriften etter skogloven § 17 b. Parallelt med at markaloven vedtas vil Landbruks- og matdepartementet fort- sette arbeidet med å gjennomgå og revidere mar- kaforskriften, hvor det tas høyde for markalovens formål og bestemmelser. Hensynet til bærekraftig bruk og flerbruk i Marka vil stå sentralt i dette ar- beidet. Regjeringen finner at en revidert markafor- skrift i samspill med markaloven vil ivareta hensy- net til friluftsliv og naturopplevelse i Marka, også i forhold til skogbruksnæringen.

Idrettsanlegg innenfor formålet

Når det gjelder hvilke idrettsanlegg som kan inn- passes naturlig i marka, vises til omtalen foran av idrettsanlegg i tilknytning til formålsparagrafen.

Offentlige infrastrukturanlegg og andre tiltak

I høringen er det påpekt behov for klarere re- tningslinjer for hvilke infrastrukturtiltak, anlegg, næringsvirksomhet mv. som kan innpasses innen- for rammen av loven.

Eksisterende anlegg, bebyggelse, næringsvirksomhet og infrastruktur i Marka vil bestå under markaloven. Typiske eksempler vil være alpinanlegg, steinbrudd, skytebaner og lignende. Anlegg, bebyggelse, næringsvirksomhet eller infrastruktur skal som utgangspunkt ikke etableres eller utvides i Marka. Næringsvirksomhet som i dag befinner seg i Marka skal ikke kunne utvides. Heller ikke vil næringsvirksomhet som befinner seg utenfor markagrensen, kunne utvides inn i Marka.

Bakgrunnen for at det gis egne bestemmelser om infrastrukturprosjekt i Marka er at visse slike tiltak og funksjoner vanskelig kan unngås på grunn av det samfunnsmessige og funksjonelle behovet for slike anlegg. Samtidig er det klart at slike anlegg vil kunne ha negative effekter for Marka som natur- og friluftsområde. For å sikre en best mulig saksopplysning og helhetlig avveining i forhold til slike tiltak, er det forutsatt reguleringsplanbehandling for slike større tiltak.

Med utgangspunkt i behovet for en effektiv markabeskyttelse tas det sikte på at også mindre infrastrukturprosjekt skal fanges opp, men departementet vil i forbindelse med iverksettingen og eventuell beslutning om myndighetsfordeling foreta en nærmere klargjøring av reguleringspliktens nedre grense for slike tiltak. Når det gjelder unntak og lempninger for visse energitiltak vises til omtale i avsnittet nedenfor.

For visse tiltak som er tatt opp av enkelte høringsinstanser finner departementet at det ikke vil være hensiktsmessig å gi nærmere retningslinjer. Dette gjelder blant annet for vurderingen og behandlingen av søknader om tiltak i forbindelse med blant annet nedgraving av kabler, etablering av «småkraftverk», tilrettelegging og utbygging for servering i Marka, utfartsparkering, næringsvirksomhet innenfor rammen av begrepet *landbruk pluss* mv. Detaljene og den nærmere grensdragning i forbindelse med vurdering og behandling av slike tiltak vil måtte utvikles gjennom forvaltningspraksis.

Spesielle bestemmelser om departementets rolle og oppgaver ved igangsetting av planarbeid og som stadfestingsmyndighet

Høringsutkastet innebar et plan- og reguleringsforbud for annet enn reguleringsplanlegging for infrastruktur, idrettsanlegg og større løyper. På bakgrunn av synspunkter i høringen finner departementet at det i større grad bør åpnes for bruk av

bindende arealplaner i Marka enn det høringsutkastet la opp til.

Loven åpner nå for større bruk av planlegging både i kommunene og på regionalt nivå. For å få dette til innenfor rammen av en samlet og konsistent forvaltning av Marka er det i loven gitt spesielle bestemmelser som for det første krever at kommunen avklarer med departementet om planlegging kan settes i gang i et område eller for et tiltak, og for det andre at departementet må stadfeste alle kommunale planvedtak som vedrører Marka før planen får rettsvirkning. Plan- og bygningslovens ordinære system er at departementet enten kommer inn i planbehandlingen i forbindelse med utarbeiding og vedtak av statlig plan eller hvis det er fremmet innsigelse mot kommunalt planforslag. Siden departementet er stadfestingsmyndighet, er det også i utgangspunktet departementet som fatter realitetsvedtak etter loven når det gjelder infrastruktur, større løyper, idrettsanlegg mv.

Lovutkastet legger dermed opp til at plan kan brukes for å sikre en god prosess og avveining av samfunnsnødvendig arealbruk og tiltak som kan være til ulempe for friluftinteressene. Samlet sett mener departementet dette er den mest hensiktsmessige måten å organisere beslutningssystemet på. Slik ivaretas hensynet til overordnet oppfølging, i tillegg til at kommunene får virkemidler til å drive en god planlegging og forvaltning i Marka.

Tilrettelegging for stier og løyper

Høringsutkastets § 6 Tilrettelegging for ferdsel, stier og løyper, inngrepstillatelse mv. videreføres i det vesentlige. Bestemmelsen er nå flyttet til lovens § 9 Tilrettelegging for ferdsel, stier og løyper mv. Med bakgrunn i høringsuttalelsene er det imidlertid gjort noen endringer i forhold til høringsutkastet.

På bakgrunn av uttalelser som har kommet fra en rekke høringsinstanser, herunder fra Justisdepartementet, Olje- og energidepartementet, grunneiere, samt idretts- og friluftorganisasjoner, endres ordlyden i forhold til høringsutkastets § 6 slik at det klarere fremgår at det som hovedregel kreves samtykke fra grunneier for å anlegge stier og løyper i Marka. Som et ledd i å tydeliggjøre dette, tas også ordet «inngrepstillatelse» ut av bestemmelsens overskrift. Departementet finner i likhet med både grunneiere og friluft- og idrettsorganisasjonene at det er viktig å opprettholde og videreutvikle et godt samarbeid mellom de forskjellige aktørene i Marka. Det er

etter departementets syn derfor viktig å få frem at nåværende praksis med samarbeid med grunneier ved anlegging av stier og løyper videreføres slik at samtykke fra grunneier fortsatt skal være hovedregelen.

Bestemmelsen bygger fortsatt på høringsutkastets skille mellom «større» og «mindre» løyper. Departementet er enig med de mange høringsinstansene som har påpekt viktigheten av en klare definisjon av hvilke løyper som må anses som «større løyper» og dermed krever reguleringsplan i henhold til plan- og bygningsloven. Det er derfor i lovforslaget gjort endringer i spesialmerkene til § 9 hvor hvor en del momenter av betydning for å kunne skille mellom «større» og «mindre» løyper angis. Departementet finner at det ikke er hensiktsmessig å gi for detaljerte retningslinjer for en slik grensedragningsplan, men at det bør angis hvilke hensyn det skal legges vekt på i vurderingen av hva som er «større» løyper. Den finere grensedragningsplan vil nødvendigvis måtte utvikles gjennom forvaltningspraksis. For øvrig henvises til spesialmerkene.

For å oppnå lovens formål om å fremme friluftslivet og tilrettelegge for naturopplevelse, vil det også som blant annet Norges idrettsforbund og Olympiske komité uttaler, i en del tilfeller være viktig å gjøre Marka tilgjengelig for befolkningen ved å anlegge stier og løyper.

Forholdet til ny minerallov

Etter departementets vurdering bør ikke leting eller undersøkelser i forbindelse med mineralutvinning tillates i Marka. Av høringsutkastet til ny minerallov legges det opp til at leter på en rekke nærmere angitte områder, ikke «uten samtykke fra eieren eller brukeren av grunnen og vedkommende myndighet» kan gjennomføre leting. Etter departementets vurdering bør det framgå direkte av mineralloven at det samme skal gjelde for virkeområdet for ny markalov. Det skal ikke være fri adgang til leting og undersøkelse i Marka. Leting, undersøkelse og utvinning vil uansett være i strid med markaloven.

3.7 Motorferdsel

§ 10 Regler for motorisert og annen ferdsel angir reglene om motorferdsel i Marka. Tilsvarende bestemmelse var plassert i høringsutkastets § 8.

3.7.1 Høringsutkastet

Det ble i høringsutkastets § 8 Motorferdsel foreslått et generelt forbud mot motorferdsel i utmark og vassdrag. Unntak ble foreslått for motorferdsel til nærmere angitte nytteformål. Det ble for eksempel forutsatt at det gjøres unntak for nødvendig motorferdsel for fastboende og nødvendig motorferdsel i forbindelse med anlegging og vedlikehold av løyper og gjennomføring av idrettsarrangementer. Høringsutkastet inneholdt også en hjemmel til forskrift om forbud eller begrensning av ferdsel med motorkjøretøy på privat veg for andre enn fastboende og besøkende til disse. Det ble også foreslått at det kan fastsettes regulerende bestemmelser for ellers lovlig ferdsel med motorkjøretøy på vegene.

3.7.2 Høringsinstansenes syn

Enkelte høringsinstanser, herunder Justisdepartementet, anbefaler at markalovens bestemmelser om motorferdsel ses i sammenheng med ny motorferdsellov. En del høringsinstanser mener at det ikke er behov for særskilt regulering av motorferdsel i Marka i tillegg til ny motorferdsellov.

Fra hytteeiere og fastboende påpekes viktigheten av at deres muligheter til ferdsel til og fra eiendommene ikke blir vesentlig dårligere enn i dag, og at adgangen til å begrense ferdsel ved forskrift i henhold til markaloven § 8 brukes med varsomhet.

Landbruksnæringen og næringsinteressene for øvrig, i tillegg til offentlige aktører i Marka bemerker generelt at motorferdsel i tilknytning til landbruket i tilstrekkelig grad må sikres, og at det ikke bør gjøres innskrenkninger i motorferdselen som kan begrense nødvendig ferdsel i forbindelse med drift og vedlikehold. Olje- og energidepartementet ønsker for eksempel at motorferdsel for vedlikehold og drift av energianlegg nevnes særskilt i bestemmelsen om motorferdsel, mens Fornyings- og administrasjonsdepartementet tar opp problemstillinger rundt konkurransemyndighetenes behov for motorisert ferdsel for å gjennomføre bevissikring i henhold til konkurranseloven § 25.

Friluftsliv- og idrettsorganisasjonene mv. påpeker viktigheten av å begrense motorferdsel i Marka av hensyn til idrett- og friluftsliv, samtidig som det tas hensyn til idrettens behov i forbindelse med utøvelse av idrett og gjennomføring av idrettsarrangementer mv.

Det vises videre i flere høringsuttalelser til nåværende ordning for motorferdsel i Marka og ek-

sisterende avtaler med grunneierne. Disse etablerte ordningene anses å være et tilstrekkelig virkemiddel for å ivareta miljøsinn samtidig som nødvendig ferdsel sikres.

Enkelte høringsinstanser, herunder Ski kommune, ønsker en avklaring av forholdet mellom de nye bestemmelsene i markaloven § 8 og lokale forskrifter om motorferdsel.

Økokrim uttaler bl.a.:

«Hva angår lovforslagets § 8 (motorferdsel) bemerkes at ny og strengere motorferdsellov er under utarbeidelse. Det fremgår ikke hvorvidt Miljøverndepartementet har vurdert dette. Lovforslagene bør så langt det er mulig harmoniseres. Skal det være egne og mulig avvikende bestemmelser om motorferdsel i Markaloven, bør de begrunnes særskilt. I lovforslagets § 8 er utgangspunktet at motorferdsel er forbudt. En kan derimot ikke se at motorferdsel er definert. Det bør vurderes å ta med eller at det vises til den ny motorferdsellov. Her er det foreslått å ha en egen bestemmelse som definerer motorkjøretøy, motorfartøy og luftfartøy (jf. forslag til ny motorferdselslov 5). På denne måte får en også med f.eks. helikopter og sjøfly. I lovforslagets § 8 andre ledd bokstav e fremgår det at på visse vilkår er nødvendig motorferdsel tillatt. Det gjelder bl.a. i forbindelse med drift og vedlikehold av hytter, som er åpne for allmennheten. En forutsetter at slik drift og vedlikehold må være av en viss størrelse og aktivitet. For å hindre omgåelse av regelverket bør det i forarbeidene klargjøres nærmere for hva som ligger i dette.»

3.7.3 Departementets vurdering

Lovens § 10 viderefører i det vesentlige bestemmelsene i høringsutkastets § 8 om motorferdsel. På bakgrunn av høringen er det imidlertid gjort noen mindre endringer, særlig av redaksjonell art. Blant annet er det søkt å få bedre fram todelingen mellom reglene om kjøring i utmark og på privat veg.

Unntaket i første ledd nr. 1 vil etter departementets syn også komme til anvendelse for nyttekjøring i henhold til konkurranseloven § 25, mens unntaket i første ledd nr.7 også vil dekke motorferdsel for vedlikehold og drift av energianlegg.

Etter departementets syn vil ferdsel til og fra eiendommene for hytteeiere og fastboende ikke bli strengere regulert med markaloven. Departementet er enig med hytteeierne og de fastboende som påpeker at det ikke eksisterer nevneverdig konflikt mellom grunneiere og andre brukere av

Marka, slik at det i dag ikke er behov for strengere regler for ferdsel til og fra hytter eller boliger i Marka.

Økokrims bemerkning om behovet for å definere motorferdsel i markaloven, er innarbeidet i bestemmelsen. I § 10 annet til fjerde ledd defineres nå «motorferdsel», «utmark» og «vassdrag». Definisjonene samsvarer med tilsvarende definisjoner i motorferdselloven.

Departementet viser for øvrig til paragrafmerknadene.

3.8 Særskilt vern av friluftslivsområder

§ 11 angir reglene om særskilt vern av friluftslivsområder.

3.8.1 Høringsutkastet

I høringsutkastet ble det lagt opp til at skogbruket i det vesentlige skal kunne videreføres med samme restriksjonsnivå som i dag. Skogbrukets generelle rammebetingelser følger i henhold til utkastet fortsatt av skogbruksloven med forskrifter. Høringsutkastet har imidlertid en hjemmel i § 12 for at avgrensede områder på grunnlag av naturopplevelsesverdier kan vernes av hensyn til friluftslivet. Områder som er aktuelle for slikt vern vil først måtte identifiseres og vurderes etter nærmere fastsatte kriterier før det settes i gang en verneprosess etter markaloven. Nærmere saksbehandlingsregler for vernevedtak følger av § 13. Særskilt vern på bakgrunn av naturopplevelsesverdier vil etter høringsutkastet skje ved forskrift med hjemmel i markaloven. Slik forskrift vil kunne fastsette nærmere bestemmelser for det området som skal vernes, skjøtsel av området og bruken av det. Eventuelt økonomisk tap som følge av særskilt vern vil i henhold til § 14 kunne kreves erstattet etter alminnelige rettsgrunnsetninger.

3.8.2 Høringsuttalelser

Samtlige friluftsansjoner gir sin tilslutning til forslaget om særskilt vern. I tillegg støttes forslaget av blant annet Akershus fylkeskommune, Ski kommune, Oslo og omegn turistforening, Østmarkas Venner og en rekke naturvernorganisasjoner og fortidsminneforeninger.

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus uttaler blant annet: «NOA støtter forslaget om at friluftslivsområder kan vernes på bakgrunn av deres verdi for friluftsliv og naturopplevelse.»

Videre uttales:

«For NOA er tre forhold særlig viktige:

- At friluftslivets ønsker og behov skal være et tilstrekkelig kriterium for å verne friluftslivsområder, ikke bare strengt tallfestbare biologiske eller andre kvaliteter.
- At både områdenes kvalitet og deres tilgjengelighet, sammen og hver for seg, gir grunnlag for vern som friluftslivsområder. Nærområdene er meget viktig for daglig bruk, men mange av områdene med de flotteste kvalitetene og rester av opprinnelig skog ligger lengre inn i Marka og lenger unna veier og fløtningsvassdrag – det er derfor de har fått beholde sin verdi helt til nå. Det må gis adgang til å verne begge typer områder.
- At adgangen til vern også omfatter områder som ikke har stor verdi i dag, men som gjennom skjøtsel kan bli verdifulle. Den gamle, spennende skogen i Marka er sterkt fragmentert etter ca 60 år med flatehogst. Det er et behov for å kunne knytte sammen områder med stor opplevelsesverdi («eventyrskoger»), områder med store biologiske eller kulturhistoriske verdier og områder som allerede er vernet til større, sammenhengende områder.»

Motsatt har samtlige skogeierinteresser i tillegg til andre, herunder enkelte kommuner, innvendinger mot forslaget. Forslag til endringer kommer blant annet fra Enebakk kommune, Enebakk Landbrukslag, Fylkesmannen i Buskerud, Fylkesmannen i Oppland, Gran Allmenning, Jevnaker kommune, Kontaktutvalget for skogbruk på Hadeland, Løvenskiold-Vækerø, Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund, Norsk Almenningsforbund, Norskog, NHO, Oppland fylkeskommune, Røyken Skogeierlag og Viken Skog.

Endringsforslagene og bakgrunnen for disse, kan oppsummeres i følgende punkter:

a) Vernet ses som vern basert på vage og subjektive kriterier. Det etterlyses derfor klare og objektive kriterier.

b) Vern må skje frivillig. Tvungent vern kan bare godtas som en sikkerhetsventil i helt spesielle tilfeller. Tvungent vern hevdes å ville føre til et høyt konfliktnivå.

c) En ordning med tvungent vern vil måtte forutsette regler som sikrer grunneier full erstatning.

Norskog uttaler blant annet:

«NORSKOG er på et faglig grunnlag svært betenkt over forslaget om å kunne verne skog av hensyn til friluftsliv. Temaet ble blant annet behandlet ifbm forarbeidene til den såkalte

Naturmangfoldloven. Der ble tankegangen i sin helhet avvist. Denne type vern vil nødvendigvis måtte bygge på subjektivt skjønn. NORSKOG kan ikke se hvordan et vern etter subjektive og høyst personavhengige kriterier kan gjennomføres i praksis. Oppfatningen av natur er like allsidig som antallet brukere, og vi kan vanskelig forestille oss hvordan dette skal kunne legges til grunn for å pålegge ytterligere restriksjoner på enkeltområder. Det man oppnår med dette er et tilfeldig vern etter vedvarende press fra særgrupper som vil ivareta svært spesielle interesser.»

Løvenskiold – Vækerø uttaler i samme retning:

«Løvenskiold-Vækerø mener det på prinsipielt grunnlag er vanskelig å slutte seg til den foreslåtte vernekategorien knyttet til friluftsliv. I utkastet slik det nå foreligger, henvises det til noe som for oss fremstår som et vagt og lite objektive kriterium som «opplevelsesverdi». Lovregulering av vern av marka bør etter vårt syn kunne grunngis i et dokumentert behov, noe vi ikke kan se er gjort i forslaget til markalov.»

I tillegg påpeker Justisdepartementet at forvaltningslovens regler om enkeltvedtak må komme til anvendelse uansett om det gjelder varige eller midlertidige vedtak. Justisdepartementet foreslår også at uttrykket «naturopplevelsesverdier» fjernes fra lovteksten. I tillegg reises spørsmålet om bestemmelsen om særskilt vern i markaloven kan erstattes med bestemmelser i naturvernloven eller naturmangfoldloven.

3.8.3 Departementets vurdering

Bestemmelsen om særskilt vern er et viktig og nødvendig element for å verne Markas unike kvaliteter for friluftsliv og naturopplevelse. Vernebestemmelsen er særlig nødvendig for å sikre begrensede arealer med spesielt viktige «eventyrskoger». I slike «eventyrskoger» er det avgjørende at man kan oppleve et stabilt naturmiljø over tid. Opplevelsesverdien i denne type områder kan lett bli ødelagt av plutselige inngrep som for eksempel hogst. De særlige opplevelsesverdiene som finnes både i «eventyrskogene» og andre steder i Marka, kan ikke ivaretas med andre virkemidler, som for eksempel markalovens generelle vern eller bestemmelsene i for eksempel skogloven eller naturvernloven.

Skogloven og forskrift om skogbehandling og skogsdrift i Marka er viktige for å ivareta et «minimumsnivå» av skogbrukshensyn i Marka gene-

relt. Dette regelverket er imidlertid ikke egnet til å ivareta behovet for å sikre avgrensede områder i Marka som har spesielle naturopplevelsesverdier. Dette skyldes i hovedsak at verken skogloven eller forskrift for skogsdrift i Marka gir hjemmel for å gjennomføre tiltak som begrenser skogsdrift i så stor grad at man kan sikre slike viktige naturopplevelsesverdier. For å oppnå dette, vil det ofte være nødvendig med tiltak som begrenser lønnsomheten i skogbruket i vesentlig grad, noe som følgelig må påregnes å utløse krav om erstatning fra grunneier. De verdier man søker å ta vare på gjennom denne bestemmelsen, anslås nå å kunne ligge i størrelsesorden 1 % av det totale skogarealet i Marka.

Markaloven § 11 viderefører i det vesentlige bestemmelsene om særskilt vern i høringsutkastets §§ 12 til 14. På bakgrunn av høringen er det imidlertid foretatt noen mindre endringer. Bestemmelsene om særskilt vern er nå samlet i én paragraf. Utkastets § 12 første til tredje ledd videreføres med mindre justeringer i § 11 første og fjerde ledd. Utkastets § 12 fjerde ledd om midlertidig vern er videreført i § 11 annet ledd. Departementets hjemmel etter § 12 femte ledd til å foreta skjøtsel og tilrettelegging for opplevelse av natur- og kulturmiljø er tatt ut. Den særskilte hjemmelen i utkastets § 12 sjettede ledd om departementets delegasjonsmyndighet er tatt ut, da den anses overflødig. I stedet for å ha egne saksbehandlingsregler for vern etter markaloven slik som foreslått i høringsutkastets § 13, er spørsmålet i lovforslagets § 11 tredje ledd løst slik at opprettelse av verneområder etter markaloven følger saksbehandlingsreglene i naturvernloven kapittel VI. Erstatningsbestemmelsen i utkastets § 14 er videreført i lovforslagets § 11 siste ledd.

Det generelle skogvernarbeidet har frivillig vern som hovedstrategi. Det vil være naturlig å prøve ut denne strategien også i forbindelse med særskilt vern etter markaloven. Også «frivillig vern-strategien» vil normalt medføre opprettelse av særskilte verneområder etter § 11.

For øvrig vises til paragrafmerknadene.

3.9 Markarådet

I henhold til § 13 kan departementet opprette et eget råd for markasaker (Markarådet).

3.9.1 Høringsutkastet

I henhold til høringsutkastets § 15 gis departementet hjemmel til å oppnevne et råd for markasaker (Markarådet). Rådets oppgave er å fremme lovens formål. Rådet kan av eget tiltak gi uttalelser i klagesaker etter markaloven og ta opp saker til behandling og fremme forslag i samsvar med markalovens formål.

Rådet er tiltenkt en slags ombudsmannsfunksjon i Marka og skal etter høringsutkastet gi uttalelser i forbindelse med blant annet søknader om tillatelse og dispensasjon, forslag til reguleringsplaner og forslag om vern av friluftsområder. Etter høringsutkastet skal rådet ha ti medlemmer med varamedlemmer oppnevnt for fire år med Akershus fylkeskommune som sekretariat. I henhold til utkastets siste ledd kan departementet ved forskrift fastsette nærmere bestemmelser

«om rådets sammensetning, oppgaver og arbeidsordning herunder hvilke oppgaver sekretariatet skal utføre mv.»

3.9.2 Høringsuttalelser

Opprettelsen av et markaråd har fått bred støtte i høringen. Kommuner, fylkeskommuner og friluft- og idrettsorganisasjoner er generelt svært positive til forslaget. Det samme er hytteeiere, fastboende, grunneiere og andre brukere av Marka.

Oslo og Omland Friluftsråd (OOF) uttaler:

«Det heter her at departementet «kan oppnevne» et råd for markasaker. Etter OOFs oppfatning bør «kan oppnevne» endres til «oppnevner». Et Markaråd vil dels være en viktig møteplass for ulike interesser med tilhørighet i Marka og vil etter intensjonen avdempe potensielle konflikter på et tidlig tidspunkt, dels bidra med spisskompetanse i avveiningen av aktuelle saker.»

I tillegg har det kommet en del synspunkter angående rådets sammensetning og oppgaver. I uttalelsen fra Akershus Bondelag heter det:

«Det er foreslått et råd for markasaker. Det er viktig at jord og skog er representert her. Bransjen selv må kunne oppnevne sine representanter slik at en får sikret en sammensetning som er tilstrekkelig bred og som ivaretar helheten i de vurderinger og avgjørelser som skal fattes.»

Flere høringsinstanser mener at Markarådet må ha en sentral rolle som høringsinstans i forbindelse med vedtak i saker vedrørende Marka. For eksempel mener flere at det må kreves at kopi av søknader sendes Markarådet og enkelte andre organisasjoner med interesser i Marka, før det kan fattes vedtak i saker etter markaloven.

Oslo og Omland Friluftsråd uttaler blant annet:

«Paragrafen må tilføyes følgende nye avsnitt; «Kopi av søknaden må samtidig sendes Markarådet og Oslo og Omland Friluftsråd som representant for idretts- og friluftsjansjonene. Søknaden kan ikke behandles av vedkommende myndighet dersom det ikke fremlegges rekommendert dokumentasjon om at kopier av søknad er sendt. Et eventuelt vedtak uten varsling vil være ugyldig.»»

3.9.3 Departementets vurdering

Bestemmelsene om opprettelse av et markaråd videreføres i det vesentlige i markaloven § 13. Det er imidlertid blant annet med bakgrunn i høringen foretatt enkelte endringer.

For det første er friluftsjansjonenes ønske om at markaloven også bør ha regler om hensynsfull bruk og flerbruk, delvis imøtekommet ved at departementet i lovforslagets § 12 er gitt hjemmel til å vedta forskrift om hensynsfull bruk av Marka, herunder flerbruk. § 13 har videre fått et nytt annet ledd hvor utarbeiding av forslag til slik forskrift angis blant Markarådets oppgaver. Markarådet vil etter departementets vurdering ha gode forutsetninger for å spille en sentral rolle her, da rådet vil bestå av representanter for Markas forskjellige interesser.

Når det gjelder antall rådsmedlemmer og sekretariat er lovforslaget endret slik at departementet er gitt hjemmel i § 13 siste ledd til i forskrift å gi bestemmelser om sekretariatsordningen, herunder hvilket organ som skal fungere som rådets sekretariat og antall medlemmer og varamedlemmer i rådet.

Departementet er videre enig med Oslo og Omland Friluftsråd i at det vil være viktig med god dialog mellom Markarådet og øvrige markamyndigheter i forbindelse med behandling av søknader etter markaloven. Det vil også kunne være hensiktsmessig i en del saker at Markarådet er kopiadressat for innkomne søknader eller vedtak. Departementet finner imidlertid ikke at dette spørsmålet bør lovreguleres. Departementet forutsetter at Markarådet og øvrige markamyndigheter utarbeider rutiner som sikrer en god dialog.

3.10 Tillatelse til tiltak, dispensasjon, saksbehandling og klage

Kapittel 5 i lovforslaget inneholder i §§ 14–16 regler om tillatelse, dispensasjon, saksbehandling og klage.

3.10.1 Høringsutkastet

Krav om søknad og tillatelse

I høringsutkastet § 9 er det stilt et generelt krav om skriftlig, undertegnet og dokumentert søknad for alle tiltak etter loven, jf. tilsvarende krav i § 94 i plan- og bygningsloven. Det ble i utkastet forutsatt at saksbehandlingen etter markaloven og plan- og bygningsloven skal ses i sammenheng, og at dokumentasjonskravene i plan- og bygningsloven og markaloven i hovedsak er de samme. Det er også et krav i henhold til høringsutkastet at det skal framgå av søknaden om det søkes om dispensasjon fra § 4.

Høringsutkastet bygget i tillegg på det alminnelige utgangspunkt at tiltak ikke kan utføres før myndigheten etter loven har gitt tillatelse. Samtidig kreves det at tiltakets konkrete fordeler ut fra en samfunnsmessig vurdering der hensynet til friluftslivet og naturmiljøet vektlegges, vurderes opp mot tiltakets skader og ulemper for de interesser loven skal ivareta. Bare hvis fordelene ved tiltaket er større enn skader og ulemper, skal tillatelse gis. Vilkåret gjelder for alle tiltak etter loven. Det er også gitt en forskriftshjemmel for departementet til å gi ytterligere bestemmelser om behandlingen av søknader etter loven.

Dispensasjon

Høringsutkastet har i § 10 en hjemmel for dispensasjon. Det kan dispenseres fra bestemmelsene i § 4, § 5, § 6 første ledd og § 8. Det kan gis varig eller midlertidig dispensasjon.

Det er kommunen som vurderer søknader om dispensasjon etter denne bestemmelsen. Grunnvilkåret er at hensynene bak den bestemmelsen det dispenseres fra, ikke blir vesentlig tilsidesatt. Avveiningsnormen innebærer videre at det må foreligge klar overvekt av hensyn for dispensasjon. Dette er formulert slik at fordelene ved å gi dispensasjon etter en samlet vurdering anses for å være klart større enn ulempene for friluftslivet, naturmiljøet eller de allmenne interesser. Det vil ikke være aktuelt å dispensere fra bestemmelser i markaloven i tilfeller der hensyn

nene bak bestemmelsen det søkes om dispensasjon fra, fortsatt gjør seg gjeldende tilnærmet fullt ut, selv om det i den konkrete saken skulle foreligge grunner som tilsier dispensasjon. Det kan settes vilkår for dispensasjonen.

Det kan ikke dispenseres fra kravet til utarbeidelse av reguleringsplaner etter plan- og bygningsloven eller andre saksbehandlingsregler. Det framgår av annet ledd tredje punktum at bestemmelsene om dispensasjon i plan- og bygningsloven ikke gjelder.

Klage

I høringsutkastet er kommunen lokal myndighet i markaloven og avgjør søknader om etablering av idrettsanlegg, anlegging av stier og løyper og søknader om dispensasjon. Kommunens vedtak kan påklages til Fylkesmannen i Oslo og Akershus. På grunn av hensynet til helhetlig forvaltning og lik praksis i behandlingen av saker i Marka er Fylkesmannen i Oslo og Akershus gjort til klageinstans for alle kommunale vedtak etter loven. Dersom det er nødvendig for opplysningen av saken, bør det innhentes en vurdering fra det fylkesmannsembete saken geografisk hører inn under. Vedtak av Fylkesmannen i Oslo og Akershus om å gi offentlige myndigheter og organisasjoner med allment friluftsliv som formål rett til å anlegge, rydde, merke og preparere stier og løyper i Marka etter § 6 fjerde ledd kan påklages til Direktoratet for naturforvaltning. Dispensasjonsvedtak som fattes av departementet kan påklages til Kongen. For øvrig er fylkesmannen og fylkeskommunen gitt anledning til å påklage kommunale vedtak etter loven på samme måte som etter plan- og bygningsloven.

Klage for friluftsansjoner

I § 15 tredje ledd er det en særregel om at organisasjoner som har friluftsliv som formål kan klage på vedtak fattet av kommunen etter § 5, § 6 første ledd og § 10. Dette antas også å følge av gjeldende rett, men departementet har ønsket å klargjøre dette.

3.10.2 Høringsuttalelser

Generelt stiller høringsinstansene seg positive til at kommunene fortsatt i stor utstrekning er tillagt vedtaksmyndighet som første instans etter markaloven.

Flere høringsinstanser påpeker videre at utkastets skille mellom søknad om tillatelse og søknad om dispensasjon er uklart. *Justisdepartementet* uttaler:

«Høringsutkastet opererer med både «tillatelse og dispensasjon», uten at vi kan se hvilken bakgrunn eller funksjon dette har.»

Flere høringsinstanser mener det er uklart hvilken myndighet som skal behandle de forskjellige søknadene. Enkelte høringsinstanser bemerker også at det er uklart hvilke saksbehandlingsregler som gjelder etter markaloven, og at forholdet mellom plan- og bygningsloven og markalovens saksbehandlingsregler er uklart.

Kommunaldepartementet uttaler blant annet:

«Forholdet mellom behandlingen etter § 9 og reglene om saksbehandling etter plan- og bygningsloven bør klargjøres.»

Det påpekes også at det er tungvint at det legges opp til at saksbehandlingsreglene vil kunne utdypes i forskrift.

Flere høringsinstanser etterlyser en meldepplikt for markamyndighetene overfor Markarådet og enkelte andre interessergupper i Marka. Det foreslås blant annet at det må kreves at kopi av søknader sendes Markarådet og enkelte andre organisasjoner etc. før det kan fattes vedtak i saker etter Markaloven.

Riksantikvaren mener at utkastets § 10 bør endres slik at hensynet til kulturminner og kulturmiljø, på lik linje med naturmiljøet og friluftslivet, inngår som en del av vurderingstemaet for dispensasjon etter § 10 annet ledd første punktum.

Det bemerkes også fra enkelte høringsinstanser at forholdet til forvaltningslovens klagebestemmelser er uklare. *Olje- og energidepartementet* uttaler:

«Tredje ledd siste punktum må skilles ut som eget ledd dersom det er meningen at forvaltningslovens bestemmelser om klage skal gjelde tilsvarende også for første og annet ledd. Det bør vurderes å vise til forvaltningsloven generelt enten i lovteksten eller i merknadene, eksempel: «Når ikke annet er bestemt gjelder forvaltningsloven for behandling av saker etter denne lov.»

Videre påpeker *Justisdepartementet* at utkastets § 11 tredje ledd uttrykkelig nevner at friluftsansjoner har klagerett etter loven. Bestemmelsen ser ikke ut til å ha en selvstendig funksjon fordi klageadgangen etter forvaltningsloven rekker vi-

dere. Det kan derfor oppstå tvil om markalovens klagebestemmelser er ment å gjøre innskrenkninger i forhold til forvaltningsloven.

Flere høringsinstanser ønsker at vilkårene for dispensasjon presiseres. *Fylkesmannen i Buskerud* uttaler blant annet:

«Fylkesmannen ber om at det i bestemmelsen settes enda klarere rammer for når dispensasjon skal kunne gis og hva som skal vurderes i den enkelte sak... Fylkesmannen mener at det blant annet må tydeliggjøres i bestemmelsen at fordelene ved tiltaket skal vurderes ut fra allmenne interesser og de forhold som loven skal fremme, og ikke kun være en fordel for tiltaks-haver.»

De fleste høringsinstansene er positive til at Fylkesmannen i Oslo og Akershus blir klageinstans for kommunens vedtak etter markaloven.

Blant annet *Ski kommune* deler dette synet:

«Ski kommune ser fordeler med at en fylkesmann blir klageinstans for alle kommunene som omfattes av marka, for eksempel når det gjelder lik behandling av klager og mer helhetlig forvaltning av Marka. Vi har derfor ingen motforestillinger mot at fylkesmannen i Oslo og Akershus blir felles klageinstans for markaloven.»

I samme retning uttaler *Oslo og Omland friluftsråd*:

«OOF har etter grundig overveielse kommet til at alle markasaker bortsett fra infrastruktur i h.t. § 7 skal ha første gangs behandling i de respektive kommuner. OOF har videre kommet til at vi bør ha en felles klageinstans for alle markasaker. Som den mest naturlige klageinstans peker Fylkesmannen i Oslo og Akershus seg ut.»

3.10.3 Departementets vurdering

Saksbehandlingsreglene er i det vesentlige videreført. På bakgrunn av innspill i høringen er det imidlertid gjort noen justeringer. Som omtalt i kap. 3.6.3 skiller loven mellom tillatelse og dispensasjon. Tillatelse etter § 14 benyttes for å godkjenne tiltak som ligger innenfor rammen av lovens bestemmelser og som er i samsvar med eventuelle arealplaner. Dispensasjon benyttes i tilfeller hvor det er nødvendig å gjøre unntak fra lovens

bestemmelser eller fra vedtatte arealplaner som er vedtatt innefor rammen av markalovens formål og bestemmelser. Etter markaloven § 15 kan departementet og kommunen behandle og avgjøre søknader om dispensasjon. Denne bestemmelsen angir også nærmere kriterier for når dispensasjon kan gis. Siktemålet er at den alt overveiende del av tillatelsene etter markaloven vil gis i form av tillatelse etter § 14 og at dispensasjon bare er aktuelt i rene unntakstilfeller. Hjemmelen i høringsutkastet § 9 siste ledd til å gi nærmere saksbehandlingsregler i forskrift, er ikke tatt med i lovforslaget.

Søknad om tiltak – § 14

Hovedelementene i bestemmelsen om behandling av søknader etter § 9 i høringsutkastet er nå videreført i lovens § 14. Det vises for øvrig til omtale under punkt 3.6.3 og i paragrafmerknadene.

Dispensasjon – § 15

Bestemmelsen om dispensasjon i høringsutkastets § 10 er i det vesentlige videreført i lovforslagets § 15. Det vises for øvrig til omtale under punkt 3.6.3 og i paragrafmerknadene.

Klage – § 16

Bestemmelsene om klage er i hovedsak i samsvar med høringsutkastet. Det vises for øvrig til paragrafmerknadene.

3.11 Forholdet til andre lover

3.11.1 Høringsutkastet

I utkastets § 16 reguleres forholdet til andre lover.

3.11.2 Høringsuttalelser

Justisdepartementet uttaler:

«Vi foreslår at bestemmelsen strykes. Det forutsettes alminnelig kjent at andre lover gjelder. Påpekingen kan skape usikkerhet om dette utgangspunktet i andre lover. Det bør imidlertid konkretiseres og klargjøres i motivene på hvilken måte bestemmelser i andre lover vil supplere markaloven.»

3.11.3 Departementets vurdering

I tråd med forslaget fra Justisdepartementet er utkastets § 16 Forholdet til andre lover ikke tatt med i loven.

3.12 Tilsyn og kontroll

§ 17 regulerer tilsyn og kontroll i Marka.

3.12.1 Høringsutkastet

Statens naturoppsyn (SNO) har allerede i dag med hjemmel i lov om statlig naturoppsyn § 2 ansvaret for tilsynet med en rekke lover i Marka. Kommunene har ansvaret for tilsynet med plan- og bygningsloven, jf. plan- og bygningsloven § 10-1.

I høringsutkastet la departementet i § 17 opp til at Statens naturoppsyn og kommunen fører tilsyn med at bestemmelsene gitt i og i medhold av markaloven blir overholdt.

Bestemmelsen angir reglene for gjennomføringen av tilsyn, herunder reglene om kontrollorganets myndighet, og hvilke plikter den som kontrolleres har overfor tilsynsmyndigheten.

Bestemmelsen angir videre tilsynsmyndighetens adgang til å påpeke plikt etter andre lover som er av betydning for lovens formål, i tillegg til tilsynsmyndighetens plikt til å melde antatte brudd på plikter etter annet lovverk til ansvarlig tilsynsmyndighet.

Lignende bestemmelser om tilsyn (kontroll) finnes i lakse- og innlandsfiskloven § 42, saltvannsfiskekloven § 45, forurensningsloven § 48, vannressursloven § 53 og svalbardmiljøloven § 87.

3.12.2 Høringsuttalelser

Flere høringsinstanser, blant annet enkelte kommuner, går inn for at tilsyns- og kontrollmyndigheten bør konsentreres hos kommunene. Det har ellers vært påpekt fra en del høringsinstanser at rollefordelingen mellom kommunene og SNO som tilsyns- og kontrollmyndighet synes uklar. *Norges Bondelag* uttaler for eksempel:

«Norges Bondelag kan ikke støtte at Statens naturoppsyn skal få en spesiell rolle i Marka. Vi krever at det offentlige ansvaret for tilsynet skal ligge hos kommunene.»

I motsatt retning uttaler *Skedsmo kommune*:

«Skedsmo kommune støtter at Statens naturoppsyn (SNO) gis ansvar for kontroll og

tilsyn i samarbeid med kommunen. Det bør utarbeides retningslinjer for dette samarbeidet. Det forutsettes at SNO styrkes tilstrekkelig.»

Fylkesmannen i Oslo og Akershus påpeker også behovet for at Statens naturoppsyn tilføres ressurser:

«Fylkesmannen registrerer at Statens naturoppsyn (SNO) og kommunene skal føre tilsyn med at bestemmelsene gitt i og med medhold i loven blir overholdt. Per i dag har SNO ingen tilsynsoppgaver i Marka. Fylkesmannen forutsetter at det avsettes nødvendige ressurser til SNO slik at de kan utøve tilsyn og kontroll i Marka.»

Justisdepartementet har tatt opp bestemmelsens forhold til tilsvarende regler i motorferdselloven:

«Det er noe uklart for oss hvordan bestemmelsen forholder seg til kontroll og tilsyn etter motorferdselloven. Etter høringsforslaget til ny motorferdsellov har Statens naturoppsyn adgang til å ilegge overtredelsesgebyr eller andre sanksjoner, og det er også nærmere regulert hvordan Statens naturoppsyn kan utøve kontroll (høringsforslaget 33 og 34). Etter vår oppfatning er det ingen gode grunner til at det kan ilegges overtredelsesgebyr for overtredelser av motorferdselslovgivning utenfor Marka, men ikke innenfor. Kontroll og sanksjonsmulighetene for motorferdsel bør være like innenfor og utenfor marka.»

Justisdepartementet uttaler videre:

«Når det gjelder oppgaver knyttet opp mot tilsyn, mener vi det er viktig å ha med fylkets miljøforum, hvor også politiet er representert. Det vil derfor være naturlig å invitere en representant fra miljøforum fra Oslo og Akershus i og med at store områder av Marka ligger der og at Fylkesmannen i Oslo og Akershus allerede er gitt myndighet med større ansvar enn de øvrige. Vi mener for øvrig at man bør vurdere å tydeliggjøre rekkevidden av den kontrollhjemmel som nevnes i tredje ledd, både for å «beskytte» kontrollatene og for å synliggjøre rettigheter og plikter for dem som skal kontrolleres.»

Økokrim uttaler:

«Lovforslagets § 17, fjerde ledd, fastslår at tilsynsmyndighetene (kommuner og Statens naturoppsyn) skal melde antatte brudd på plikter etter annet lovverk til ansvarlig tilsynsmy-

dighet. Det forutsettes at kvalifiserte overtredelser skal meldes til politiet. Det bør vurderes tatt med i bestemmelsen. Videre forutsettes det at oppsynspersonell gis den nødvendige opplæring og tilegner seg nødvendig kompetanse i relevant lovverk.»

Oslo Politidistrikt uttaler:

«Når det gjelder bestemmelsen i annet ledd, annet punktum, om hvem som avgjør på hvilke områder det skal føres tilsyn, vil det være at også politiet deltar i prioriteringene i henhold til Justisdepartementets rundskriv G-47/95 og G-49/97 om politiets styringsansvar i miljøoppsynet og det tverretatlige samarbeidet.»

Oslo Politidistrikt uttaler videre:

«Det kan likevel ikke herske tvil om at bl.a. forslaget § 8 – om motorferdsel- ofte vil håndheves av andre myndigheter, slik at forskjellene opp mot politimyndighet burde tydeliggjøres. Tilsvarende omhandler forslaget § 17 «myndighetenes» tilsyns- og kontrolloppgaver, og positivt nevner at «kontrollerte» skal gi nødvendig «bistand og opplysninger» til «myndighetene». Kommentarene til bestemmelsen understreker at bestemmelsen ikke gir hjemmel for tvangsinngrep, men at «plikten til å stanse for kontroll er belagt med trussel om straff». Samtidig påpekes det at bestemmelsen «vil være av spesiell praktisk betydning ved kontroll av motorkjøretøyer i utmark og vassdrag». Med mindre man er av den oppfatning at en rent visuell inspeksjon av et motorkjøretøy i forbindelse med stansingen vil være tilstrekkelig for kontrollen, synes formuleringen nokså pussig. Det er vanskelig å se at «nødvendig bistand» skal inkludere en plikt til å vise frem bil, bagasjerom, sekk mv. Derimot er det åpenbart at også plikten til å gi «nødvendig bistand» er straffesanksjonert, jf. Forslagets § 20. Hva man legger i forståelsen av formuleringen vil altså være avgjørende for vern mot integritetskrenkelser, og andre sentrale rettigheter og også straffeansvar. Selve lovteksten gir liten veiledning for hva den enkelte skal finne seg i – eller protestere mot - av inngrep, og det er kanskje ikke tilstrekkelig klart for de mange som skal utføre tilsynet hvilke rammer som gjelder for kontrollvirksomheten de er ment å utføre. Dette stiller seg annerledes for de av «myndighetene» som har fått meddelt begrenset politimyndighet, men denne forskjellen er det ikke vist til på noen måte, så vidt vi kan se.»

3.12.3 Departementets vurdering

Reglene om tilsyn og kontroll fremgår av markaloven § 17. Kommunene og Statens naturoppsyn vil fortsatt være kontroll- og tilsynsmyndighet i Marka. På bakgrunn av høringen finner departementet imidlertid at det er mer hensiktsmessig at bare kommunene gis tilsyns- og kontrolloppgaver direkte i markaloven, mens Statens naturoppsyns oppgaver som tilsyns- og kontrollmyndighet i Marka hjemles i lov om statlig naturoppsyn. Departementet foreslår derfor at lov om statlig naturoppsyn endres slik at markaloven tilføyes i § 2 om lover som Statens naturoppsyn har oppsynsansvar for.

Departementet deler Økokrims syn om at kvalifiserte overtredelser skal meldes til politiet, men finner ikke at dette bør tas med i bestemmelsen. Det vil etter departementets syn være mest hensiktsmessig at kommunenes retningslinjer for anmeldelse av lovbrudd følges her.

Departementet er også enig i synspunktene fra Oslo Politidistrikt om politiets rolle i forbindelse med tilsyn og kontroll i Marka. Dette bør etter departementets syn imidlertid ikke reguleres av markaloven. Loven antas ikke å ville ha betydning for praktiseringen av Justisdepartementets rundskriv om politiets styringsansvar. Departementet er videre enig i politiets synspunkter i tilknytning til grensdragningen mellom tilsynsmyndighet og tvangsinngrep. Merknadene fra Oslo Politidistrikt er innarbeidet i paragrafmerknadene til lovens § 17.

For øvrig vises til paragrafmerknadene.

3.13 Retting og avbøtende tiltak

§ 18 inneholder regler om retting og avbøtende tiltak.

3.13.1 Høringsutkastet

Etter § 18 i høringsutkastet kan kommunen og Statens naturoppsyn pålegge den ansvarlige å rette eller stanse forhold som er i strid med loven eller vedtak med hjemmel i loven. Utkastet la også opp til at den som ved å overtre loven eller vedtak med hjemmel i loven forårsaker fare for miljøforringelse, skal sette i verk tiltak for å forhindre at slik miljøforringelse skjer. Har miljøforringelsen allerede inntrådt, gjelder plikten hindring av ytterligere miljøforringelse og – om mulig – gjenoppretting av den tidligere miljøtilstand ved oppsam-

ling, rydding, fjerning, planering eller andre egnete tiltak.

Plikten til utbedring og gjenoppretting gjelder ikke i den utstrekning det i lys av kostnadene og virkningene av tiltakene, miljøvirkningene av overtredelsen og overtrederens skyld og økonomiske stilling ville være særlig urimelig.

Lignende bestemmelser finnes i lakse- og innlandsfiskeloven § 7 fjerde ledd (pålegg om retting mv.), forurensningsloven § 7 annet ledd annet til fjerde punktum og § 37 samt svalbardmiljøloven § 93.

3.13.2 Høringsuttalelser

Justisdepartementet uttaler:

«Det bør fremgå av merknadene til bestemmelsen at den er en kopi av utkastet til naturmangfoldlov § 66, jf. NOU 2004: 28. Også merknaden til bestemmelsen er kopiert fra NOU 2004: 28. Bestemmelsen bør vurderes og kommenteres nærmere i lys av markaloven.»

Olje- og energidepartementet foreslår:

«Det bør i merknadene også henvises til vannressursloven § 59.»

Økokrim uttaler:

«Lovforslagets § 18 åpner for adgang for kommunene og Statens naturoppsyn til å pålegge den ansvarlige å rette eller stanse forhold som er i strid med loven eller vedtak med hjemmel i loven. Økokrim mener det er viktig at dette normalt skjer. Det er en fordel om forarbeidene, eventuelt loven, kunne gi nærmere og strengere retningslinjer for utøvelsen av dette «kan-skjønn». Det vil også kunne ha en preventiv verdi. Økokrim mener også det er viktig at muligheten til å gi pålegg ikke kun tilkommer den aktuelle kommunen og Statens naturoppsyn. Også Fylkesmannen bør ha denne kompetansen, og det fremgår ikke klart at loven gir slik hjemmel. Til sammenlikning vises til plan- og bygningsloven § 113 som gir plan- og bygningsmyndighetene (også Fylkesmannen) kompetanse til å pålegge tilbakeføring. Også hensynet til konsekvens i lovverket taler for dette; når Fylkesmannen er høringsorgan ved søknader og har klagerett over kommunens vedtak, bør Fylkesmannen også ha myndighet til å pålegge tilbakeføring/retting der noen har tatt seg til rette uten tillatelse.»

3.13.3 Departementets vurdering

Bortsett fra enkelte språklige endringer er bestemmelsen i høringsutkastet § 18 videreført i sin helhet. Det materielle innholdet er ikke endret. I tråd med Justisdepartementets forslag fremgår det nå av paragrafmerknadene at reglene om retting og avbøtende tiltak tilsvarer reglene i utkast til naturmangfoldlov § 66, jf. NOU 2004:28.

3.14 Tvangsmulkt

I § 19 angis reglene om tvangsmulkt.

3.14.1 Høringsutkastet

Høringsutkastet har i § 19 hjemmel for illegge tvangsmulkt. For å sikre at bestemmelser gitt i eller i medhold av markaloven blir gjennomført, kan myndigheten etter loven fatte vedtak om tvangsmulkt. Vedtak om tvangsmulkt kan fastsettes når det oppdages at en bestemmelse ikke er fulgt. Mulkten begynner da å løpe dersom den ansvarlige oversitter den frist for retting av forholdet som myndigheten etter loven har fastsatt. Tvangsmulkt kan også i visse tilfelle fastsettes på forhånd. Tvangsmulkt løper ikke dersom etterlevelse er umulig på grunn av forhold som ikke skyldes den ansvarlige. Tvangsmulkt kan fastsettes som løpende mulkt eller engangsmulkt. Pålegg om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Departementet kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

3.14.2 Høringsuttalelser

Det har i høringen ikke kommet inn endringsforslag til bestemmelsene om tvangsmulkt.

3.14.3 Departementets vurdering

Bestemmelsene om tvangsmulkt videreføres i sin helhet i § 19. Det er foretatt enkelte språklige endringer.

3.15 Straff

---

§ 20 inneholder bestemmelser om straff.

3.15.1 Høringsutkast

Høringsutkastets § 20 innebærer straffansvar i form av bøter eller fengsel inntil ett år for den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer bestemmelsene i eller i medhold av §§ 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 17 og 18. Der det er inntrådt eller voldt fare for betydelig miljøskade, eller det for øvrig foreligger særdeles skjerpene omstendigheter utvides strafferammen med fengsel inntil tre år.

3.15.2 Høringsuttalelser

Justisdepartementet uttaler:

«Justisdepartementet er enig i at straffansvaret er begrenset til grove og forsettlige overtredelser, slik at ordinær uaktsomhet ikke straffes. Det er også bra at det i bestemmelsen blir presisert hvilke bestemmelser det er straffbart å overtre. Men vi mener at «særdeles skjerpene omstendigheter» bør utgå i formuleringen av utkastet § 20 annet punktum. Vi foreslår isteden at annet punktum formuleres som følger, se Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) side 58-9: «Er det inntrådt eller voldt fare for betydelig miljøskade, eller overtredelsene er grove kan fengsel inntil 3 år anvendes. Ved vurderingen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger og graden av utvist skyld.»

Økokrim uttaler:

«Lovforslagets § 20 setter straff ved forsettlig eller grov uaktsom overtredelse av loven. Dette er en lemping i forhold til gjeldende plan- og bygningslov som ikke er nærmere begrunnet. Økokrim mener forslaget heller ikke godt lar seg begrunne. Simpelt uaktsomme overtredelser av lovverket forekommer fra tid til annen, og det er viktig å ha muligheten til å sanksjonere disse. I særdeleshet gjelder dette når lovforslaget ikke inneholder bestemmelser som gir hjemmel for administrativt å sanksjonere de vanlige uaktsomme handlinger. Av hensyn til foreldelse og muligheter for å bruke tvangsmidler i etterforskningen er det viktig at loven gir hjemmel for fengsel. Maksimal strafferamme er satt til tre år. Det er ikke nærmere begrunnet. To års fengsel antas å være tilstrekkelig, og en slik strafferamme er også i samsvar med de fleste andre gjeldende miljølo-

ver. Også tilsvarende strafferamme er foreslått i ny plan- og bygningslov. Derimot er strafferammen til ny naturmangfoldslov foreslått hevet til 3 års fengsel. Det bør presiseres at overtredelse av loven er en forseelse. Det gir visse prosessuelle fordeler.»

3.15.3 Departementets vurdering

Høringsutkastets straffebestemmelser videreføres i markaloven § 20. Straffebestemmelsen innebærer straff for den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer bestemmelsene i eller i medhold av § 5, § 7 første ledd, § 9, § 10, § 11, § 17 eller § 18. Departementet har lagt vekt på at strafferammen og straffbarhetsvilkårene samsvarer med ordningen i ny naturmangfoldlov. Ordlyden i bestemmelsens annet ledd er endret i tråd med forslag fra Justisdepartementet

3.16 Ikrafttredelse

§§ 21-23 inneholder regler om ikrafttredelse og overgangsregler.

3.16.1 Høringsutkastet

Etter § 21 trer markaloven i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

I § 22 gjøres en tilføyelse i lov om statlig naturoppsyn § 2 første ledd som gjør Statens naturoppsyn til tilsynsmyndighet etter markaloven.

3.16.2 Høringsinstansenes syn

Det har i høringen ikke vært endringsforslag til reglene om ikrafttredelse og endringer i andre lover.

3.16.3 Departementets vurdering

Reglene om ikrafttredelse og endringer i andre lover er videreført i §§ 21 og 23. Videre har loven fått en ny bestemmelse i § 22 som gir departementet hjemmel til å gi nærmere bestemmelser i forskrift om hvordan reglene i plan- og bygningsloven av 1985 skal virke sammen med bestemmelsene i markaloven.

4 Merknader til de enkelte bestemmelser

Til § 1 Formål

Etter *første ledd første punktum* er lovens formål å fremme friluftslivet og å tilrettelegge for naturopplevelse i Marka. Hensynet til friluftsliv og naturopplevelse i Marka gis forrang i forhold til hensynet til annen bærekraftig bruk som omtales i annet ledd. Natur- og friluftshensyn vil dermed være styrende for praktiseringen av loven.

Første ledd annet punktum utdyper det nærmere innholdet av formålet etter første ledd første punktum. Hensynene som angis i annet punktum står både som selvstendige hensyn og som avgjørende faktorer for å oppnå hensynet etter første punktum. Disse faktorene kan naturlig deles inn i to kategorier. Det er for det første en forutsetning at Markas grenser sikres mot framtidige inngrep.

Sikring av Markas grenser som lovformål vil også være med på å sikre at ikke markagrensen utsettes for flere mindre grensejusteringer over tid som samlet kan utgjøre et betydelig inngrep i Marka.

For det andre er det avgjørende at Markas rike og varierte landskap bevares, da dette er en forutsetning for friluftsliv og naturopplevelse i Marka. Landskapet består av et rikt natur- og kulturmiljø. Som en del av kulturmiljøet skal også kulturminnene bevares. Hensynet til å bevare Markas rike og varierte landskap er også sentralt for å hindre at det gjennomføres mindre, fragmentariske bygge- og anleggstiltak som samlet kan forringe Markas unike kvaliteter for friluftsliv og naturopplevelse.

Første ledd tredje punktum slår fast at det også skal legges til rette for idrett som kan innpasses i Marka. Dette vil i utgangspunktet si idrett som tradisjonelt har vært utøvd i Marka og som følge av krav til topografi og areal har en naturlig arena i Marka. Av dette følger at etablering av idrettshaller og større idrettsanlegg i utgangspunktet ikke vil være i samsvar med lovens formål. Nasjonale anlegg må for eksempel i utgangspunktet legges utenfor Marka. Videre faller all form for motorsport og nyetablering av skytebaner utenfor lovens formål. For å avgjøre om nye idrettsformer «naturlig kan innpasses i Marka» og dermed faller inn un-

der lovens formål, må utøvelsen av den aktuelle idrett vurderes opp mot konsekvensene for øvrig idrett og friluftsliv i Marka. Disse momentene vil også stå sentralt ved vurderingen av om etablering av anlegg, løyper mv. ligger innenfor lovens formål. Det antas at «idrett som naturlig kan innpasses i Marka» også vil kunne omfatte noe idrett som ikke vanligvis går inn under begrepet «friluftsliv». Departementet finner imidlertid ikke at det vil være hensiktsmessig å trekke noen skarp grense mellom idrett og friluftsliv, i det en god del aktiviteter naturlig faller inn under begge kategorier.

I bestemmelsens *annet ledd* forutsettes at det også skal tas hensyn til bærekraftig bruk til andre formål. I begrepet «andre formål» inngår bestående næringsvirksomhet, først og fremst landbruk, men også annen etablert virksomhet som bergverk og næring i tilknytning til friluftslivet. Bærekraftig bruk innebærer i denne sammenheng at verdiene i Marka skal forvaltes i et langsiktig perspektiv slik at framtidige generasjoner minst kan ha de samme muligheter til friluftsliv, naturopplevelse og idrett som nåværende generasjon har.

Til tross for at landbruket gjennom tidene har vært med på å forme Markas rike kulturlandskap, er landbruk og annen næringsvirksomhet samtidig en faktor som vil kunne være til skade for Markas landskap og natur- og kulturmiljø, og slik forringe Markas unike verdi for friluftsliv og naturopplevelse. Landbruk eller andre næringer i Marka som for eksempel bergverksdrift, kan derfor i henhold til formålsparagrafen bare tillates dersom slik drift er forenlig med naturvern-, naturopplevelses- og friluftshensyn. Friluftsliv og naturopplevelse i Marka er gitt forrang i forhold til all næringsvirksomhet, herunder landbruk.

Eksisterende næringsvirksomhet i Marka, herunder landbruk og bergverk, vil kunne videreføres under markaloven. Det kan innenfor rammen av lovens formål derimot ikke etableres ny næringsvirksomhet i Marka. Lovens formål innebærer også at eksisterende næringsvirksomhet som hovedregel heller ikke skal kunne utvides. Næringsvirksomhet som i dag ligger utenfor Marka, vil dermed innenfor lovens formål heller ikke kunne utvides inn i Marka.

Markaloven bygger på flerbruksprinsippet. Dette innebærer at loven skal ta hensyn til at Marka skal benyttes av flere forskjellige grupper mennesker som skal kunne benytte Marka til forskjellige aktiviteter og virksomheter innenfor rammene av lovens formål. Alle former for aktivitet i Marka skal utøves med tanke på andre brukere og andre grupper av brukere i Marka.

Flerbruksprinsippet gjør seg gjeldende på flere nivåer. For det første forutsetter loven at flere forskjellige grupper innen friluftsliv og idrett, i tillegg til hytteeiere og fastboende skal kunne benytte Marka. For det andre skal det innenfor rammene av lovens formål om å fremme friluftslivet og naturopplevelse i Marka, legges til rette for bærekraftig bruk til andre formål. «Bærekraftig bruk til andre formål» er beskrevet ovenfor under merknadene til formålsparagrafens annet ledd.

Innenfor lovens formål skal det tas hensyn til etablerte lokalsamfunn og tradisjonelt hytteliv i Marka. Loven er derfor ikke til hinder for vedlikehold, hensiktsmessig modernisering og andre bygge- og anleggstiltak som er nødvendig for å opprettholde disse etablerte lokalsamfunnene eller enkelt hytteliv på et tilfredsstillende nivå.

Hensynet til sikring av Markas grenser og vern av områdets spesielle verdi for friluftsliv, naturopplevelse og idrett har en spesiell stilling i forvaltningen av Marka, og skal ligge til grunn for alle disposisjoner som foretas i området. Når det søkes om tillatelse til tiltak etter markaloven, må det i utøvelsen av skjønnet legges vekt på både de kortsiktige og langsiktige konsekvensene for landskaps-, natur- og kulturmiljø. I tillegg må det legges vekt på tiltakets innvirkning på annen bruk enn den tiltaket gjelder.

Fravær av støy i Marka er også en forutsetning for områdets verdi for friluftsliv og naturopplevelse. Ved behandling av søknader om tiltak eller annen virksomhet, skal det derfor legges vekt på støyvirkningene i Marka.

Til § 2 Geografisk avgrensning

Første ledd angir lovens geografiske virkeområde til Marka med den grensen som går fram av Miljøverndepartementets digitale kart «Markagrensen» datert 19. desember 2008. Kartet er oppgradert fra illustrasjonskart til forskrift 2007-06-29-802 om rikspolitisk bestemmelse for naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (Marka). Denne grensen er i det vesentlige en videreføring av markagrensen fastsatt av Miljøverndeparte-

mentet i 1986 med endringer i 1996. De endringene som er gjort i markagrensen etter 1996 har skjedd som ledd i kommunenes arealplanlegging etter plan- og bygningsloven. Blant annet er Vardåsmarka et nytt markaområde som første gang ble tatt inn i kommuneplanens arealdel for Asker vedtatt 12.06.07.

Grensene i kartet «Markagrensen» datert 19. desember 2008 samsvarer i det vesentlige med plankart til kommuneplanens arealdel som angitt i tabell 4.1:

Annet ledd inneholder en hjemmel for at Kongen gjennom forskrift kan justere grensen etter første ledd og således endre lovens virkeområde. Bestemmelsen gir adgang til at grensen både kan innskrenkes og utvides gjennom forskrift. Bestemmelsen innebærer et fleksibelt virkemiddel for å kunne utvide lovens virkeområde ved at grensen utvides der dette anses hensiktsmessig eller ønskelig.

Adgangen til å gjennomføre innskrenkende grensejusteringer i lovfestet markagrense vil være den samme som i forslaget som ble sendt på høring. En forutsetning er at dette kan skje uten

Tabell 4.1

Kommune	Plankart vedtatt dato	Planperiode
Asker	12.6.2007	2007 – 2020
Bærum	4.6.2003	2002 – 2020
Enebakk	11.10.1999	1999 – 2010
Gjerdrum	05.03.2003	2002 – 2014
Hobøl	19.06.2002	2002 – 2013
Hole	07.04.2003	2003 – 2014
Jevnaker	26.03.2003	2003 – 2013
Lier	25.06.2002	2002 – 2013
Lunner	24.11.2005	2005 – 2016
Lørenskog	9.5.2007	2007 – 2030
Nannestad	09.12.2002	2002 – 2013
Nittedal	30.10.2000	2001 – 2012
Oppegård	28.3.2007	2007 – 2019
Oslo ¹		
Ringerike	26.06.2003	2003 – 2015
Rælingen	18.4.2007	2006 – 2017
Røyken	28.06.2001	2001 – 2015
Skedsmo	11.10.2006	2006 – 2017
Ski	29.8.2007	2007 – 2019

¹ Oslo kommune har ikke samlet arealdel for hele kommunen. Oslo kommune har derfor angitt markagrensen i kommunen på et særskilt produsert kart fra Plan- og bygningsetaten datert 23.04.07.

at friluftslivs-, natur- eller kulturverdier blir vesentlig skadelidende.

I *annet ledd* presiseres at virkeområdet for loven også kan utvides ved at markagrensen utvides slik at nærliggende områder legges til Marka. For å utvide lovens virkeområde kreves etter annet ledd at områdene ligger i nærheten av Marka. Det kreves ikke at områdene er tilgrensende. Områdene skal enten ha tilsvarende verdi for friluftslivet som de områdene som allerede omfattes av Marka, eller de skal være av en slik karakter at de gjennom tilrettelegging og/eller skjøtsel kan få tilsvarende verdi for friluftslivet som dagens markaområde.

Bestemmelsen vil sikre at områder med stor naturopplevelsesverdi og områder med biologiske eller kulturhistoriske verdier kan legges inn under markalovens virkeområde. Områder som vil bidra til å skape større naturlig sammenheng mellom dagens forskjellige delområder i Marka, kan også legges til Marka, selv om de i utgangspunktet ikke har verdi for friluftslivet uten nødvendig tilrettelegging eller skjøtsel. Målet er at Marka på denne måten skal bli et mest mulig sammenhengende område for friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Bestemmelsen vil også kunne benyttes til å legge friluftsområder i nærheten av tettbygde strøk til Marka.

Kart over Marka med gjeldende grense i henhold til markaloven gjøres offentlig tilgjengelig gjennom Norsk Lovtidend. I tillegg skal kart med gjeldende markagrense gjøres tilgjengelig i de kommuner og fylker som har områder innenfor Marka. Miljøverndepartementets digitale kart, «Markagrensen» datert 19. desember 2008 skal videre være fritt tilgjengelig og kunne lastes ned av alle i tjenlige digitale formater, til bruk bl.a. for enkeltpersoner og i arealplanlegging i kommunene mv.

Til § 3 Myndigheter etter loven

Departementet som øverste forvaltningsmyndighet etter markaloven kan etter *første ledd* gi nærmere angitte oppgaver til den enkelte fylkesmann, fylkeskommune eller kommune eller Direktoratet for naturforvaltning.

Når område, anlegg eller byggverk er erklært hemmelig i medhold av lov om forsvarshemmeligheter, påhviler det i henhold til *annet ledd* vedkommende militære myndighet å se til at de bestemmelser som er gitt i eller i medhold av markaloven, blir overholdt.

Statens naturoppsyn er oppsynsmyndighet etter lov om statlig naturoppsyn.

Myndighetsorganiseringen går ellers fram av de enkelte bestemmelser og alminnelige forvaltnings- og statsrettslige regler.

Til § 4 Arealformål

Etter *første ledd* er arealformålet i Marka landbruks-, natur- og friluftsområde (LNF) som angitt i plan- og bygningsloven § 11-7 første ledd nr. 5, med de presiseringer og unntak som følger av §§ 5 og 6 i markaloven.

I reguleringsplan vil LNF som formål være noe forskjellig fra formålet i kommuneplanens arealdel. LNF-områder i reguleringsplan kan vises samlet, hver for seg eller i grupper. LNF-områder utgjør det meste av landerts areal. Næringsvirksomhet, det vil for Marka først og fremst si jordbruk og skogbruk, kan i utgangspunktet drives innenfor rammene av arealformålet i LNF-område. Til forskjell fra LNF-områder utenfor Marka, er imidlertid bygge- og anleggstiltak også i landbruk som hovedregel forbudt i Marka. Slike tiltak krever tillatelse etter markaloven.

I områder som er vernet etter naturvernloven og områder som er regulert til spesialområde, f.eks. til naturvernformål, bevaring eller sikringsområde for drikkevann, eller områder som inngår i særskilte reguleringsplaner eller vedtak etter § 7 første ledd nr. 3 og 4, gjelder i henhold til *annet ledd* de restriksjoner som følger av de konkrete verne- eller planvedtak i tillegg til loven. Dette innebærer at slike bestemmelser vil gjelde i tillegg til markaloven dersom de inneholder strengere restriksjoner enn det som følger av markaloven.

Vernevedtak i henhold til annet ledd kan dermed medføre et strengere vern enn det som følger av markaloven. Slike vernevedtak kan imidlertid ikke innskrenke markalovens bestemmelser.

Til § 5 Forbud mot bygge- og anleggstiltak

Bestemmelsen inneholder et generelt forbud mot å sette i verk bygge- og anleggstiltak og planlegge eller gjennomføre arealbruk i strid med markalovens arealformål og bestemmelser. Forbudet gjelder også bygge- og anleggstiltak i landbruket. Det forutsettes at plan- og bygningslovens øvrige system og regler gjelder sammen med markaloven så langt det ikke foreligger motstrid. Dette betyr blant annet at plan- og bygningslovens byggesaks-

del, herunder reglene om saksbehandling, materielle krav m.v. skal gjelde, dersom de ikke kommer i konflikt med markalovens bestemmelser. Plan- og bygningslovens byggesaksbestemmelser er således subsidiære i forhold til markalovens byggeforbud og særskilte krav.

«Bygge- og anleggstiltak» i *første punktum* defineres i *annet punktum* som tiltak som angitt i plan- og bygningsloven § 1-6, for eksempel oppføring, riving, endring, herunder fasadeendring, endret bruk og andre tiltak knyttet til bygninger, konstruksjoner og anlegg, samt terrenginngrep og opprettelse og endring av eiendom.

I henhold til *annet ledd* omfatter forbudet i første ledd ikke tiltak som nevnt i plan- og bygningsloven § 1-3 annet ledd eller som inngår i vedtak etter § 6-4 tredje ledd i samme lov.

§ 5 er også til hinder for ny spredt bebyggelse og utvidelse av spredt bebyggelse, jf. plan- og bygningsloven § 11-11 nr. 2.

Det generelle byggeforbudet omfatter ikke vedlikehold.

Til § 6 Kommunale og statlige planer

Etter første ledd krever igangsetting av arbeid med arealdel av kommuneplan eller reguleringsplan som vedrører Marka, tillatelse av departementet. Regelen er begrunnet med at det ikke er hensiktsmessig med en så vid adgang til å gjennomføre planlegging i Marka som plan- og bygningslovens generelle regler hjemler. Bestemmelsen innebærer at det er departementet som avgjør om det skal iverksettes planlegging eller kunngjøres planoppstart m.v. etter plan- og bygningslovens bestemmelser. Lovens løsning er noe mer fleksibel enn høringsforslaget som i utgangspunktet inneholdt et planleggingsforbud med unntak som i § 7 første ledd nr. 1-4.

Det er videre viktig å ha avklarte rammer og premisser for planutarbeidelsen, slik at det ikke brukes unødige ressurser på planlegging til formål som ikke vil kunne godkjennes innenfor rammen av de hensyn markaloven skal fremme.

Annet ledd første punktum fastsetter at alle kommunale vedtak av kommuneplanens arealdel eller reguleringsplan som vedrører Marka krever statlig stadfesting for å få rettsvirkning. Bakgrunnen for denne regelen er todelt. For det første er det behov for å føre kontroll med hvilke arealplaner som godkjennes i Marka. Dette vil bidra til å sikre at det ikke vedtas planer i Marka som er i strid med markalovens bestemmelser eller formål. For det andre er det behov for å si-

kre en enhetlig praksis for hvilke arealplaner som kan godkjennes i Marka. På grunn av de snevre rammene for hvilke formål og tiltak det kan planlegges for i Marka, og det lave antallet planer som det forventes å bli behov for, er dette en enklere teknisk og ressursmessig løsning enn det ordinære plansystemet med enten innsigelse og stadfesting eller bruk av statlig reguleringsplan. Antallet planer i Marka antas å bli lavt på grunn av det generelle byggeforbudet som danner utgangspunkt for alt planarbeid i Marka. Ordningen vil imidlertid gi tilstrekkelig fleksibilitet til å kunne innpasse de helt nødvendige tiltak i Marka. I tillegg vil ordningen gi rom for å utarbeide planer for å befeste eksisterende forhold der det kan være behov for plan. Som eksempel kan nevnes etablert bebyggelse i for eksempel Maridalen og Sørkedalen.

Etter *annet ledd annet punktum* kan departementet gjøre de endringer i kommunens plan som de anser nødvendig for å bringe planen i samsvar med lovens formål.

Når det kreves tillatelse av departementet for å sette i gang planarbeid i kommunen, i tillegg til at planvedtaket må stadfestes av departementet for å være gyldig, forutsetter dette også tett samhandling underveis i planprosessen.

Til § 7 Unntak for tiltak i kommunale eller statlige planer

Første ledd innebærer et unntak fra §§ 4 og 5. Uten hensyn til §§ 4 og 5 kan kommunale planer åpne for visse nærmere angitte typer tiltak og arealbruk som det ventes å kunne bli begrunnet behov for, og som må aksepteres ut fra sterke samfunnsmessige hensyn. Der det utarbeides eller foreligger bindende arealplan som åpner for gjennomføring av tiltak, vil denne i utgangspunktet innebære en form for arealavklaring som gir et mer forutsigbart grunnlag for en godkjenning gjennom behandlingen av søknad om tillatelse. Krav om nærmere planlegging for slik arealbruk vil sikre en grundig prosess og avveining. I tillegg etableres det et sett av nærmere bestemmelser i planen for tiltaket før det treffes vedtak om å gi tillatelse til at det kan gjennomføres.

Kommunen kan gi tillatelse til tiltak i henhold til § 7, jf. § 14, dersom tiltaket er i samsvar med vedtatt arealdel av kommuneplan eller reguleringsplan, og er stadfestet av departementet i henhold til § 6 og § 7 annet ledd.

Første ledd punkt 1 omfatter bygge- og anleggstiltak i landbruksvirksomhet, dvs. bygninger

og terrenginngrep som er nødvendige ledd i landbruksnæring. Markaloven bruker her samme definisjon av tiltak i landbruk som i plan- og bygningsloven, jf. nærmere omtale i Ot.prp. nr. 32 (2007-2008) og veileder «Plan og kart etter plan- og bygningsloven».

Første ledd punkt 2 omfatter stier og løyper som forutsetter reguleringsplan etter § 9.

Første ledd punkt 3 omfatter idrettsanlegg som er av en slik størrelse og karakter at de kan innpasses innenfor markalovens formål, jf. nærmere omtale av slike idrettsanlegg i merknadene til § 1 Formål. Med hjemmel i denne bestemmelsen vil det gjennom arealplan kunne tilrettelegges for nye skiløyper og skibakker, turveger og lignende, i tillegg til eventuelle andre bygninger og anlegg som bidrar til å fremme bruken av Marka til friluftsmål.

Første ledd punkt 4 omfatter nødvendige offentlige infrastrukturanlegg som offentlige veier, jernbane, kraftproduksjonsanlegg, dammer, vannforsyningssystemer, kraftledninger mv. Energitiltak som er unntatt følger av § 5 annet ledd.

Unntakene i første ledd punkt 1-4 kan ikke anvendes for å tillate ny eller vesentlig utvidelse av spredt bebyggelse etter plan- og bygningsloven. For tiltak som avklares gjennom plan som nevnt i første ledd punkt 1-4 anses planen å innebære unntak fra markalovens byggeforbud. Det aktuelle tiltaket vil imidlertid kreve søknad og tillatelse fra kommunen før det iverksettes. I tillegg gjelder også reglene om byggesaksbehandling i plan- og bygningslovens bygningsdel, og eventuelle regler i andre lover.

Etter *annet ledd* skal kommunens endelige vedtak om arealdel av kommuneplan eller reguleringsplan som åpner for tiltak etter første ledd, bare stadfestes dersom tiltakene etter departementets syn lar seg forene med lovens formål. Departementet kan gjøre de endringer i kommunens plan som det anser nødvendig for at planen skal være i samsvar med lovens formål.

Tredje ledd: Bindende arealplaner i strid med §§ 4 og 5, som ikke omfattes av § 7 første ledd, kan bare vedtas som statlig arealplan etter plan- og bygningsloven § 6-4.

Til § 8 Gjennomgang av planer som gjelder innenfor Markagrensen

Kommunene skal etter § 8 sørge for at dens planer er i samsvar med denne lov senest fire år etter lovens ikrafttredelse.

Bestemmelsen pålegger kommunene å gjennomgå sine vedtatte planer etter plan- og bygningsloven, nærmere bestemt kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner. Dette kravet omfatter også kommunedelplaner med bindende arealbruk, samt bebyggelsesplaner. Formålet med gjennomgangen er å vurdere om planene eller deler av planene er i strid med markalovens bestemmelser eller formål.

De planene eller delene av en plan som ikke er i samsvar med loven må oppheves eller endres av kommunen.

Fristen for å gjennomgå og å bringe vedtatte planer i samsvar med markaloven er fire år fra markalovens ikrafttredelse.

Markalovens bestemmelser om departementets rolle i planprosessen, jf. §§ 6 og 7 kommer også til anvendelse så langt de passer ved kommunenes gjennomgang av planer etter § 8.

Til § 9 Tilrettelegging for ferdsel, stier og løyper mv.

Bestemmelsen regulerer anlegging, rydding, merking og preparering av permanente stier og løyper.

I henhold til *første ledd første punktum* krever anlegging av stier og løyper tillatelse etter markaloven. Anlegging av større løyper krever etter *annet punktum* reguleringsplan etter plan- og bygningsloven Kap 12 i tillegg til tillatelse av kommunen etter markaloven.

Ved vurderingen av hva som regnes som «større løyper» i henhold til *første ledd annet punktum* skal det legges vekt på tiltakets antatte virkning for friluftslivet og naturmiljøet mv. Med «mindre løyper» menes som hovedregel løyper med to spor som kan legges i terrenget uten at det er behov for sprengning, masseforflytning eller tilførsel av eksterne masser. Dersom en løype har flere spor eller bredde for skøyting, vil det som hovedregel måtte regnes som «større løyper» som krever reguleringsplan. Når det skal avgjøres om anlegging av en løype krever reguleringsplan for «større løyper», skal det også legges vekt på om traséens lengde, beliggenhet og belysning påvirker andre deler av friluftslivet. Dette innebærer også at en løype som ellers fremstår som en «mindre løype», vil måtte regnes som en «større løype» på grunn av traséens lengde, beliggenhet og/eller type og omfang av belysning, slik at anlegging av løypen dermed vil måtte medføre krav om reguleringsplan. En løypetrasé som reelt sett framstår som en veg, vil alltid falle inn under reglene for «større løyper» og dermed kreve re-

guleringsplan på lik linje med veganlegg. Løyper med lysanlegg som ikke naturlig passer inn i terrenget eller på annen måte kan være til sjenanse for friluftsliv og naturopplevelse i Marka, vil måtte regnes som «større løyper». Konkurranseløyper vil alltid være å anse som «større løyper» som krever reguleringsplan.

Ved tvil om tiltaket krever reguleringsplan kan spørsmålet i henhold til *første ledd tredje punktum* avgjøres av Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Avgjørelsen kan i henhold til *siste punktum* ikke påklages.

I *annet ledd første punktum* gis departementet hjemmel til i forskrift å gi bestemmelser om anlegging, rydding, merking eller preparering av stier eller løyper i Marka. Departementet kan etter *annet punktum* gi bestemmelser om at det ikke, eller bare på nærmere vilkår skal ryddes, anlegges, merkes eller prepareres stier eller løyper innenfor bestemte områder i Marka. For områder som vernes særskilt etter § 11, vil slike bestemmelser kunne gis som en del av vernebestemmelsene.

Bestemmelsen må ses i sammenheng med friluftslovens generelle bestemmelser om inngrepsløyve, jf. friluftsloven § 35. Det antas at behovet for anlegging og tilrettelegging av stier og løyper i Marka er stort. Adgangen til å gi slike bestemmelser er dermed gjort videre etter markaloven enn etter friluftsloven.

Etter *tredje ledd* krever anlegging, rydding, merking og preparering av permanente stier og løyper samtykke fra grunneier eller fester. Samtykke kreves fra grunneier eller fester direkte eller fra den grunneier eller fester bemyndiger. Dette innebærer at samtykke fra grunneierforeninger, vel eller andre sammenslutninger ikke vil være gyldig uten etter fullmakt fra grunneier eller fester.

Tredje ledd må forstås slik at det alltid skal innledes samarbeid med grunneier eller fester dersom det er aktuelt å anlegge, merke eller preparere permanente stier eller løyper. Det er dermed en forutsetning at anlegging av permanente stier og løyper skal skje i samråd med vedkommende grunneier eller fester, med andre som anlegger stier og løyper i området og eventuelt også grunneierorganisasjonene.

Etter *fjerde ledd* kan Fylkesmannen i Oslo og Akershus gi offentlige myndigheter og organisasjoner med allment friluftsliv som formål rett til å anlegge, rydde, merke og preparere stier og løyper i Marka. Tillatelse kan gis for avgrensede områder eller for enkelte stier eller løyper. Også for

disse tilfellene kreves som hovedregel samtykke fra grunneier eller fester i henhold til tredje ledd. Det vises til merknadene til tredje ledd.

I *femte ledd første punktum* gis Fylkesmannen i Oslo og Akershus hjemmel til å gjennomføre anlegging, rydding, merking og preparering av permanente stier og løyper uten samtykke fra grunneier eller fester. Dette innebærer et unntak fra hovedregelen om samtykke. Unntakshjemmelen kan benyttes dersom det etter samråd med grunneier eller fester ikke er kommet til enighet. Før slikt inngrep kan gjennomføres, bør også mulighetene for alternative traséer være drøftet med grunneier eller fester, som bør gis rimelig anledning til å foreslå alternative løsninger før inngrep kan gjennomføres uten dennes samtykke. Inngrep bør bare gjennomføres såfremt fordelene ved vedtaket må anses større for friluftslivet og naturmiljøet enn de skader og/eller ulemper inngrepet vil kunne medføre for grunneier eller fester. Dersom inngrep vil virke urimelig overfor grunneier eller fester, bør det som hovedregel ikke gjennomføres, selv om de positive virkningene for friluftslivet er større enn de negative virkningene for grunneier eller fester.

Volder tiltaket skade, kan grunneier eller fester i henhold til *femte ledd annet punktum* kreve erstatningsspørsmålet avgjort ved skjønn. Etter *tredje punktum* skal de lovbestemte kostnader ved skjønnet som hovedregel erstattes grunneier eller rettighetshaver til eiendommen. Unntak kan gjøres dersom erstatningssøkeren har avslått et rimelig forlikstilbud eller uten rimelig grunn har forlangt skjønn. I henhold til *siste punktum* kan erstatningssøkeren også tilkjennes erstatning for nødvendige utgifter han har hatt for å ivareta sin tarv. I slike tilfeller kan likevel erstatning bare kreves hvis det finnes rimelig. Hva som anses rimelig, må bero på en konkret helhetsvurdering.

Sjette ledd regulerer adgangen for grunneier, fester og brukere av eiendommen og natur- og friluftsansjoner til å kreve stier og løyper omlagt. Grunneier, fester eller bruker av eiendommen kan etter *første ledd* kreve omlagt sti eller løype som påfører ham særlig skade eller ulempe. Med skade menes enhver fysisk skade på eiendommen. Typisk vil det dreie seg om skade på naturen, på bolig eller skade på anlegg mv. i forbindelse med næringsvirksomhet. Det stilles ikke krav om at det skal foreligge økonomisk tap for å kunne kreve omlegging. Med ulempe menes sjenanse i forhold til bolig eller hytte på eiendommen, hindringer for grunneier, fester eller bruker i forbindelse med atkomst til bolig, hytte eller næ-

ringseiendom. Omtalen i merknadene av hva som menes med «skade eller ulempe» er ikke uttømmende, men kun tatt med for å illustrere noen typetilfeller. Omlegging kan ikke skje dersom dette ikke er mulig uten vesentlig ulempe for friluftslivet eller allmenne interesser for øvrig. Organisasjoner med naturvern eller friluftsliv som formål kan bare kreve omlegging av stier og løyper som medfører eller kan medføre vesentlig skade på naturmiljøet. Endrede forhold som sterk slitasje på eiendommen p.g.a. stier eller løyper eller endret utnyttelse av eiendommen kan medføre behov for omlegging.

I henhold til *syvende ledd* rettes krav om omlegging til den som holder løypa eller stien ved like. Som hovedregel kan ikke slik omlegging gjennomføres uten samtykke fra grunneier eller fester. Dersom grunneier eller fester ikke gir sitt samtykke, kan saken kreves avgjort av Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Samråd med grunneier eller fester og innhenting av samtykke fra denne skal skje etter de samme retningslinjer som gjelder etter femte ledd. Fylkesmannens avgjørelse fattes etter de samme prinsippene som skal ligge til grunn for avgjørelser etter femte ledd. Vurderingen vil være den samme enten det kreves anlegging, rydding, merking eller preparering etter femte ledd, jf. tredje ledd, eller det kreves omlegging i henhold til syvende ledd.

Til § 10 Regler for motorisert og annen ferdse

Bestemmelsene om motorferdsel i Marka samsvarer i hovedsak med reglene om motorferdsel i nåværende motorferdsellov. Forarbeider og rettspraksis mv. om tolkningen av motorferdsellovens bestemmelser vil derfor ha betydning også for tolkningen av markalovens bestemmelser om motorferdsel. Hovedgrunnen til at denne teknikken er valgt i stedet for å henvise til motorferdsellovens regler, er at det vurderes å gjøre endringer i gjeldende motorferdsellov og at dette arbeidet ikke er avsluttet.

I *første ledd* fastslås at det er forbud mot motorferdsel i utmark og vassdrag i Marka med mindre annet følger av loven eller forskrift gitt i medhold av loven. All motorferdsel, uavhengig av om den er unntatt fra forbudet i loven eller tillatt i eller i medhold av loven, må foregå varsomt og på tidspunkter som i minst mulig grad medfører ulemper for friluftslivet, skader i terrenget eller forstyrrer dyrelivet. Dette betyr at det i hvert enkelt tilfelle må innhentes kunnskap om forholdene i Marka og foretas en forhåndsvurdering av kjørin-

gens antatte virkninger for friluftsliv, terreng og dyreliv. Det skal alltid velges kjøretraséer som etter en helhetsvurdering medfører minst mulig ulempe for friluftslivet og mulighetene for naturopplevelse. I tillegg skal kjøretraséen i minst mulig grad føre til skade på naturen eller forstyrrelse for dyrelivet i Marka. Dette innebærer blant annet at eksisterende vegnett skal benyttes i den grad dette ikke medfører store praktiske vanskeligheter. Unntatt fra dette forbudet er nødvendig motorferdsel til nytteformål som er nærmere oppregnet i punkt 1 til 13.

Annet til fjerde ledd inneholder lovens definisjon av begrepene «utmark», «vassdrag» og «motorferdsel». Disse bestemmelsene samsvarer i sin helhet med tilsvarende bestemmelser i motorferdselloven. Departementet finner at definisjonen av disse begrepene bør være den samme i markaloven og motorferdselloven.

Departementet har ikke funnet å gi materielle regler om motorferdsel på private veger i selve loven, men legger i *femte ledd* til rette for at slike regler kan gis i forskrift dersom det skulle være behov for det av hensyn til friluftslivet. Det heter derfor i femte ledd at departementet ved forskrift kan forby eller begrense ferdsele med motorkjøretøy på privat veg. Adgangen til å gi slik forskrift er avgrenset til forhold som gjelder andre enn fastboende og besøkende til disse når ferdsele ikke har erverv, forvaltning eller oppsyn til formål eller skjer i politi-, ambulanse-, brannvern- eller sikringsøyemed. Det kan fastsettes regulerende bestemmelser for ellers lovlig ferdsele med motorkjøretøy på vegene. Dette innebærer at vegene f.eks. kan stenges for ferdsele visse tider av døgnet o.l. Etter ordlyden åpnes det dermed også opp for at det ved forskrift kan gis bestemmelser som forbyr eller begrenser motorferdsel til og fra hytter i Marka. Ut fra dagens situasjon ser departementet imidlertid ingen grunn til å forby eller begrense motorferdsel på veg til hytter i Marka.

Til § 11 Særskilt vern av friluftslivsområder

Bestemmelsen gir en egen hjemmel og nærmere rammer for å verne spesielle områder i Marka med friluftsliv og naturopplevelse som verneformål. Verneformålet er dermed forskjellig fra for eksempel naturvernlovens verneformål som er naturmangfold. De områdene som vil kunne vernes etter § 11, vil generelt ikke kvalifisere for vern som naturreservat etter naturvernloven. Dette skyldes at kriteriene for vern etter naturvernloven er knyttet til naturmangfold og ikke til natur-

opplevelsesverdier. Markaloven § 11 har likheter med friluftslivsloven § 34 (Friluftsmark), men gjelder både privat og offentlig grunn.

Første ledd første punktum gir av hensyn til friluftslivet Kongen hjemmel til å verne områder som friluftslivsområde. Med bruken av begrepet «områder» er det ikke satt en nedre eller øvre grense for størrelsen på områder som kan vernes. Både større og mindre områder kan derfor vernes i henhold til denne bestemmelsen. For at bestemmelsen om særskilt vern skal komme til anvendelse, må det være tale om et område som på grunn av naturopplevelsesverdier har særskilte kvaliteter for friluftslivet.

Til sammenligning er det naturfaglige grunnlaget for opprettelse av naturreservater i skog med hjemmel i naturvernloven at man gjennom kartlegginger har dokumentert en rekke ulike delkriterier som er viktige for biologisk mangfold. Typiske delkriterier som dokumenteres er en kombinasjon av kvantifiserbare størrelser, for eksempel påvist antall rødlistearter i området, og skjønnsmessige kriterier som for eksempel at området har en skogtype som er sjelden i regionen.

Kriteriene som benyttes ved skogvern etter naturvernloven er utviklet over lang tid. Det er også betydelig grad av faglig skjønn knyttet til vurderingen av et områdes verneverdi, både hva gjelder delkriterier og totalvurderingen av området.

Selv om kriteriene for særskilt vern etter markaloven nødvendigvis blir vesentlig forskjellige fra kriteriene for opprettelse av naturreservater med hjemmel i naturvernloven, vil prinsippene for vurderingen langt på vei bli de samme. Også etter markaloven § 11 vil det være nødvendig å kartlegge det aktuelle området og dokumentere vernekriterier av verdi for friluftsliv og naturopplevelse. Også her vil det i stor grad være en kombinasjon av både kvantifiserbare og mer skjønnsmessige kriterier. Også for særskilt vern vil man måtte foreta en samlet vurdering av de ulike delkriteriene med sikte på en vurdering og klassifisering av området og dets samlede verneverdi.

Følgende kriterier skal legges til grunn ved vurderingen av om et område skal vernes etter § 11: For det første skal det legges vekt på områdets preg av å være urørt og naturlig. I denne forbindelse må det kartlegges hvilke inngrep som finnes i området, herunder hogstinngrep, bebyggelse, bilveger og kraftlinjer. Videre må man vektlegge områdets særpreg. Det vil måtte legges vekt på om området avviker fra omgivelsene og framstår som «spennende og trolsk». Av betydning vil

være områdets preg av å være vilt, ved at det for eksempel er store sprang i topografien, ville juv og revner, markerte former i terrenget, markante trær m.v. Det skal videre legges vekt på områdets variasjon, mangfold og kompleksitet, herunder vekslingen mellom skogrommenes størrelse og form. Det skal legges vekt på vekslingen mellom bratt og flatt terreng, mellom trær og undervegetasjon, lune og forblåste steder, tett skog og utsiktspunkter, variasjon mellom sluttet gammelkog og naturlige åpne områder og variasjon i trærnes alder mv. Det skal videre legges vekt på naturlige landskapsrom uten forstyrrende inngrep. For vurderingen vil det også være viktig å kartlegge forekomsten av store og små landskapsrom av ulike slag, for eksempel naturlige åpninger i skogen, myrer og vann og vassdrag, landskapsrom mellom åser og topper. Også menneskeskapte åpninger i skogen, som setervoller og plasser vil måtte vektlegges. Av betydning for vurderingen vil også være områdets forekomst av vann, bekker og myrer. Videre må det legges vekt på områdets stillhet og fravær av støy.

I forbindelse med kartlegging og dokumentasjon av områdene bør det i tillegg også innhentes informasjon om hvordan og i hvilket omfang området brukes av befolkningen, om det er en naturlig sammenheng med andre områder og om det ligger i tilknytning til naturlige utfartssteder som etablerte turhytter mv. Områdets naturopplevelsesverdi som beskrevet ovenfor, herunder blant annet faktisk bruk og tilgjengelighet, vil danne grunnlaget for om et område skal vernes etter § 11.

Det vil være summen av verdier for enkeltkriteriene som må legges til grunn for vurderingen av et konkret områdes verneverdi etter § 11. Det kan derfor godt tenkes at betydelige arealer i Marka kan slå ut på ett eller et par av disse kriteriene uten at dette gir grunnlag for vern etter § 11. Områder som kan kvalifisere for særskilt vern vil som regel oppfylle et stort antall av kriteriene ovenfor og dermed få en høy totalvurdering.

Av første ledd annet punktum fremgår at Kongen i forskrift i forbindelse med vernevedtak kan gi nærmere bestemmelser om området, herunder dets skjøtsel og bruken av det.

Som skjøtselstiltak som kan fastsettes av Kongen i forskrift, regnes alle tiltak som anses nødvendig for å fremme, opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet, herunder merking av området. Det kan f.eks. være opprensning for å hindre gjengroing, hogst eller opprydning etter tidligere naturinn-

grep med fjerning av forfalte anlegg mv. Det kan ikke gjennomføres tilretteleggingstiltak som endrer området karakter. Selv om det ikke er direkte sagt i loven, kan departementet inngå avtale med grunneieren, interesserte organisasjoner eller andre om å utføre nærmere bestemte skjøtselstiltak.

Bestemmelsen gir ikke hjemmel for miljøvernmyndigheten til å pålegge grunneieren, rettighetshaveren eller andre å gjennomføre en bestemt skjøtsel eller bruk av området. Skjøtselstiltak kan ikke medføre nye rådgighetsreguleringer for grunneieren. Berører skjøtselstiltak privat eiendom eller rettigheter i verneområdet, skal eieren eller rettighetshaveren så vidt mulig varsles på forhånd.

Skjøtselstiltakene må respektere den virksomhet som er tillatt gjennom vernebestemmelsene og eventuelle dispensasjoner. Tilsier behovet for skjøtsel at virksomhet i henhold til en dispensasjon må vike, må det skje ved omgjøring av dispensasjonen. Opprydning av avfall omfattes ikke av skjøtelsbegrepet og kan gjennomføres uten varsel til eier eller rettighetshaver.

Anlegging av parkeringsplasser i verneområder forutsetter særskilt rettsgrunnlag.

Økonomiske fordeler ved gjennomføring av skjøtselstiltak tilfaller grunneier eller rettighetshaver. Må det f.eks. ryddes skog for å forbedre et områdes friluftsverdier, for eksempel et utkikkspunkt, vil den økonomiske verdien av tømmeret tilfalle grunneier eller fester.

Annet ledd bestemmer at departementet kan treffe vedtak om midlertidig vern dersom det er nødvendig for å forhindre skade på verneverdier. Dette kan for eksempel være aktuelt dersom områder som er aktuelle for vern etter denne paragrafen står i fare for å miste sin verdi som følge av nært forestående inngrep dersom departementet ikke iverksetter tiltak. Departementet kan i henhold til *annet punktum*, ved midlertidig vern fastsette nærmere bestemmelser om området, herunder bestemmelser om dets skjøtsel og bruk. Det vises for øvrig til merknadene til første ledd annet punktum.

Tredje ledd fastsetter at bestemmelsene om prosedyrer og saksbehandling i naturvernlovens kapittel VI skal anvendes ved opprettelsen av verneområder i Marka. Det vises til rundskriv T-3/99 om saksbehandlingsregler etter naturvernloven.

Fjerde ledd angir begrensninger for hvilke tiltak som kan settes i verk i friluftslivsområde. Det må i friluftslivsområde ikke iverksettes tiltak som

vesentlig kan endre området verdi som friluftslivsområde. Forbudet vil for eksempel kunne innebære begrensninger i tilknytning til skogsdrift, anlegging av løyper til idrettsformål, visse typer landbruksdrift mv. *Fjerde ledd annet punktum* sier at departementet i tvilstilfelle kan avgjøre om et tiltak kan endre området verdi som friluftslivsområde. Avgjørelsen vil være et enkeltvedtak som kan påklages i henhold til reglene i forvaltningsloven.

Femte ledd fastsetter at økonomisk tap som følge av vedtak etter denne paragraf i samsvar med alminnelige rettsgrunnsetninger kan kreves erstattet av staten. Med mindre annet er avtalt, avgjøres spørsmålet ved rettslig skjønn etter begjæring av en av partene innen ett år etter at vedtaket er kunngjort. Departementet kan forlenge fristen. Reglene i domstolsloven og tvisteloven gjelder så langt de passer.

Departementet åpner for at det også kan etableres verneområder etter denne paragrafen gjennom en «frivillig vern-strategi». Ved frivillig vern vil skogeierne tilby aktuelle skogarealer for vern. Hvis det ikke allerede foreligger tilstrekkelige faglige registreringer, må det deretter foretas slike registreringer for å klarlegge vernekvaliteter og avgrensning av verneområdet. På grunnlag av tilbud og de faglige registreringene vil fylkesmannen utarbeide forslag til avgrensning av verneområdet. Fylkesmannen utarbeider forskriftsforslaget som blir oversendt grunneierne for kommentarer. Ved enighet blir det utarbeidet avtale der erstatningssum, forslag til verneforskrift og avgrensning av verneområdet blir avklart. Verneforslaget sendes deretter på høring. Vernevedtak fattes ved kongelig resolusjon. Fra avtaletidspunkt og fram til vernevedtak gjelder en vederlagsordning. Utbetaling av erstatningsbeløp og vederlag vil skje når vernevedtak er fattet.

Resultatet av og hjemmelsgrunnlaget for en prosess om frivillig vern vil være det samme som for vernevedtak uten avtale.

Til § 12 Hensynsfull bruk av Marka

Etter § 12 gis departementet hjemmel til i forskrift å gi bestemmelser om hensynsfull bruk av Marka. Bestemmelsene i forskriften skal bidra til å bevare og utvikle et godt forhold mellom brukere av Marka innen henholdsvis friluftsliv, idrett og næringsutøvelse i tillegg til hytteeiere og fastboende. Forskriften skal også legge vekt på at flerbruken i Marka skal foregå innenfor rammen av bærekraftig bruk.

Til § 13 Rådet for markasaker (Markarådet)

I første ledd første punktum gis departementet hjemmel til å oppnevne et råd for markasaker (Markarådet). Bestemmelsen må forstås slik at departementet også kan oppløse rådet. Rådet utøver ikke offentlig myndighet, men er gitt en ombudsmannfunksjon i forvaltningen av Marka. Rådet skal arbeide for å fremme formålet med loven og kan av eget tiltak ta opp saker til behandling i rådet.

Denne rollen er konkretisert ved at rådet blant annet kan gi uttalelse til søknader om tillatelser i større saker og ved søknader om dispensasjon etter markaloven. Rådet kan videre gi uttalelser til forslag til reguleringsplaner og forslag til vern av friluftsområder etter § 11.

Rådet kan etter *annet ledd* også utarbeide forslag til forskrift om hensynsfull bruk av Marka. Formålet med forskriften vil blant annet være å oppnå gode betingelser for flerbruk i Marka. Det skal ved utarbeidelse av forskriften legges vekt på å bevare og utvikle et godt forhold mellom brukere og grupper av brukere i Marka innen henholdsvis friluftsliv, idrett og næringsutøvelse, i tillegg til hytteeiere og fastboende. Det skal legges vekt på at flerbruken i Marka skal foregå innenfor rammen av bærekraftig bruk.

Det forutsettes videre at rådet avgir uttalelser til myndighetene etter markaloven om prinsipielle problemstillinger i tilknytning til forvaltningen av Marka. Rådet kan også overfor departementet fremme forslag til lov- eller forskriftsendring i tilknytning til markaforvaltningen.

I henhold til *tredje ledd* oppnevnes rådet med varamedlemmer for fire år om gangen. Rådet velger selv sin leder. Det forutsettes at sammensetningen av rådet skal gjenspeile flerbruksprinsippet i Marka ved at rådet skal ha representasjon fra både myndigheter og organisasjoner som har interesser i Marka. Friluftslivs- og naturvernorganisasjonene skal alltid være representert i Markarådet.

I henhold til *fjerde ledd* skal departementet gi nærmere bestemmelser om rådets sammensetning, antall medlemmer, rådets oppgaver, arbeidsordning og sekretariatsordning, herunder hvilke oppgaver sekretariatet skal utføre mv.

Til § 14 Søknad om tiltak

Første ledd inneholder krav om at tiltak som omfattes av loven bare kan settes i verk etter tillatelse fra myndigheten etter loven. Dette innebærer at

tiltakshaver først må ha sendt søknad til vedkommende markamyndighet, i utgangspunktet kommunen eller fylkesmannen, og at myndigheten deretter har gitt tillatelse til gjennomføring av tiltaket. Tillatelsen i henhold til § 14 kan gis til gjennomføring av et tiltak som er i samsvar med vedtatt arealdel av kommuneplan eller reguleringsplan som omtalt i § 7. Tillatelsen vil rettslig sett innebære en tillatelse til å gjennomføre tiltaket i forhold til markalovens bestemmelser. Øvrige lover som krever tillatelse, konsesjon m.v. eller som har materielle rettslige forbud eller krav vil gjelde side om side med markaloven og må håndheves av vedkommende myndighet. For eksempel vil bygningsdelen av plan- og bygningsloven gjelde med sitt krav om søknad og tillatelse, krav til tiltak, byggeforskrifter m.v. Likeledes gjelder skogloven (med forskrifter), jordloven, naturvernloven, friluftsløven, vannressursloven, energilovgivningen, veglovloven m.m. Det vises til kap. 2.2 for nærmere omtale av andre viktige lover i Marka. Der kommunen, fylkesmannen eller departementet treffer avgjørelse om å tillate et tiltak etter markaloven, skal tillatelsen være gitt før det treffes vedtak etter andre lover om tillatelse eller godkjenning av samme tiltak etter vedkommende lov.

Etter annet punktum kan tillatelse bare gis dersom fordelene ved tiltaket må anses større enn de skader og ulemper tiltaket vil medføre for friluftslivet, naturmiljøet eller allmenne interesser for øvrig. Ved vurderingen av fordelene ved tiltaket, må det ses hen til de samfunnsmessige interesser. Fordeler en tiltakshaver vil kunne ha av et tiltak vil normalt ikke kunne begrunne at det gis tillatelse på bekostning av friluftslivet eller naturmiljøet.

Annet ledd oppstiller særskilte regler for søknader etter § 7. For slike søknader skal søknadsbehandlingen begrenses til å kontrollere at tiltaket er i samsvar med de vilkår som framgår av § 7.

Til § 15 Dispensasjon

Bestemmelsen om dispensasjon har på flere punkter samme formulering og innhold som § 19-2 *dispensasjonsvedtaket* og § 19-3 *midlertidig dispensasjon* i plan- og bygningsloven. Det vises til merknadene til denne bestemmelsen i Ot.prp. nr. 32 (2007-2008) om lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) (plandelen).

Første ledd legger myndigheten til å gi varig eller midlertidig dispensasjon fra bestemmelsene i denne lov i § 4, § 5, § 7 første ledd nr. 1-3 og § 10 til

kommunen eller departementet. Departementet kan i tillegg gi dispensasjon for tiltak etter § 7 første ledd nr. 4. Det kan settes vilkår for dispensasjonen.

Etter *annet ledd* kreves at hensynene i lovens formålsbestemmelse ikke blir vesentlig tilsidesatt ved dispensasjonsvedtaket. Det kreves videre at fordelene ved å gi dispensasjon etter en samlet vurdering anses for å være klart større enn ulempene for friluftslivet, naturmiljøet eller allmenne interesser. Dette innebærer at det skal foretas en konkret vurdering av tiltaket det søkes om dispensasjon for, og om det vil gå ut over de hensyn markaloven skal ivareta eller andre allmenne interesser. Selv om lovens formål ikke blir vesentlig tilsidesatt, skal det også vurderes om fordelene ved tiltaket må anses som klart større enn ulempene.

Generelt vil de samfunnsmessige og allmenne hensyn som ligger til grunn for markaloven måtte veie tyngre enn den interessen og fordelene private måtte ha av å gjennomføre tiltak i strid med lovens byggeforbud. Det må her foretas en vurdering både av de konkrete og direkte virkningene, og av de mer indirekte og akkumulerte virkningene av det tiltaket det søkes om. Tillatelse ved dispensasjon er en snever unntaksregel som bare skal anvendes som sikkerhetsventil i spesielle tilfeller.

Det bør kunne gis dispensasjon for mindre tiltak på eller i forbindelse med eksisterende bebyggelse til lovlig bruk, for eksempel for å få bedre sanitærløsninger eller en mer tidsmessig planløsning dersom dette ikke har negativ betydning for naturkvaliteter og friluftslivskvaliteter i området. Dette vil for eksempel kunne være aktuelt i forbindelse med hytter eller etablerte lokalsamfunn i Marka. Som etter plan- og bygningslovens § 19-1 første ledd kan det etter *første ledd annet punktum* settes vilkår for dispensasjonen, jf. merknadene til denne bestemmelsen i Ot.prp. nr. 32.

Det kan etter *annet ledd annet punktum* ikke dispenseres fra kravet om utarbeidelse av reguleringsplan etter plan- og bygningsloven eller andre saksbehandlingsregler. I *tredje punktum* slås fast at bestemmelsene om dispensasjon i plan- og bygningsloven ikke kan anvendes for å dispensere fra markalovens bestemmelser.

Etter *tredje ledd* kan ikke kommunen dispensere fra planer, lovens bestemmelser om planer eller forbudet i § 4 når en direkte berørt statlig eller regional myndighet har uttalt seg mot at det blir gitt dispensasjon.

Til § 16 Klage mv.

I henhold til *første ledd* er Fylkesmannen i Oslo og Akershus klageinstans for alle kommunale vedtak etter markaloven. Begrunnelsen for dette er blant annet hensynet til helhetlig forvaltning og lik praksis i saksbehandlingen etter markaloven. Dersom det er nødvendig for opplysningen av saken, bør det innhentes en vurdering fra det fylkesmannsembete som saken geografisk hører inn under. Vedtak fattet av Fylkesmannen i Oslo og Akershus i første instans kan påklages til Direktoratet for naturforvaltning. Dette vil gjelde fylkesmannens vedtak om å gi offentlige myndigheter og organisasjoner med allment friluftsliv som formål rett til å anlegge, rydde, merke og preparere stier og løyper i Marka etter § 9 fjerde ledd.

Etter *siste punktum* er fylkesmannen og fylkeskommunen gitt anledning til av eget tiltak å påklage kommunale vedtak etter loven. I forhold til Fylkesmannen i Oslo og Akershus må bestemmelsen forstås i lys av forvaltningsloven § 35 om omgjøring av vedtak uten klage. Som klageinstans for kommunale vedtak vil Fylkesmannen i Oslo og Akershus kunne omgjøre kommunens vedtak også uten at de er påklaget, jf. forvaltningsloven § 35. Bestemmelsen om fylkesmannens adgang til å påklage kommunale vedtak vil dermed for Fylkesmannen i Oslo og Akershus ikke få betydning for vedtak hvor Fylkesmannen i Oslo og Akershus er klageorgan.

Lignende bestemmelse finnes i plan- og bygningsloven § 1-9.

Annet ledd er en særregel om at organisasjoner som har friluftsliv, idrett, naturvern eller kulturvern som formål kan påklage vedtak fattet av kommunen etter § 5, § 7 første ledd og § 9 og § 10. Reglene om klagerett i forvaltningsloven gjelder tilsvarende. Bestemmelsen om klagerett i markaloven er ikke ment å innsnevre klageadgangen etter forvaltningsloven. Hensikten med denne bestemmelsen er å slå fast at denne type organisasjoner har klageadgang uavhengig av om de har rettslig klageinteresse etter forvaltningsloven § 28.

Til § 17 Tilsyn og kontroll

Første ledd fastslår det generelle utgangspunktet om at det er myndighetene etter loven som skal fremme formålet med loven. Med myndigheter etter loven menes de offentlige organer som har oppgaver etter loven.

Annet ledd første punktum gir kommunen i oppgave å føre tilsyn med at bestemmelsene i

markaloven og bestemmelser gitt i medhold av markaloven overholdes. *Annet punktum* angir videre hovedprinsippene for hvordan tilsynet skal gjennomføres. Det er i henhold til annet punktum opp til tilsynsmyndigheten å avgjøre hvilke saklige områder det skal føres tilsyn på. Tilsynet skal etter *tredje punktum* gjennomføres så effektivt som mulig og med minst mulig belastning for miljøet. Tilsynsplikten medfører ikke at kommunene har rett til å gjennomføre overvåkning. Det vises for øvrig til kommunens hjemmel etter plan- og bygningsloven til å føre tilsyn i byggesaker og med at plan- og bygningsloven overholdes i kommunen.

I henhold til *tredje ledd* skal den som blir kontrollert av tilsynsmyndigheten eller den ansvarlige for den virksomheten som blir kontrollert, gi kontroll- og tilsynsmyndigheten nødvendige opplysninger og bistand. Tilsynsmyndigheten kan videre stanse personer, fartøyer og motorkjøretøy dersom dette er nødvendig for utøvelsen av tilsynet. Bestemmelsen innebærer ikke begrenset politimyndighet og gir ikke grunnlag for tvangsinngrep. «Nødvendige opplysninger og bistand» innebærer ikke plikt til å vise fram bilen innvendig, åpne bagasjerom, vise frem innholdet i sekker eller lignende. Bestemmelsen gir ikke hjemmel for noen form for kroppsvisitering. Overtredelse av plikten til å stanse for kontroll er belagt med trussel om straff etter § 20.

Ansvarsfordelingen etter bestemmelsen vil være slik at Statens naturoppsyn fører kontroll og tilsyn i henhold til lov om statlig naturoppsyn, mens kommunen vil være ansvarlig først og fremst for å gjennomføre byggesakskontroll. Kommunen er også skogoppsynsmyndighet.

Tilsynsmyndigheten gis i *fjerde ledd* hjemmel til å påpeke plikt etter andre lover, og pålegges plikt til å melde antatte brudd på plikter etter annet lovverk til ansvarlig tilsynsmyndighet.

Da praktiseringen av en rekke særlover i Marka også har betydning for miljøtilstanden i området, vil det for kommunen kunne være behov for å gjøre oppmerksom på plikter etter særlover eller bestemmelser gitt i medhold av disse. «Påpeking av plikt» vil ofte være en form for veiledning i de tilfeller dette finnes hensiktsmessig. Denne reaksjonsformen går ut på at tilsynsmyndigheten påpeker at tilsynsobjektet har overtrådt det tilsynsmyndigheten anser for å være klare plikter i lov, forskrift eller enkeltvedtak. En slik påpeking av plikt antas ikke å være enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2. Reglene i forvaltningsloven Kap. V-VII kommer derfor ikke til anvendelse.

Statens naturoppsyn (SNO) har med hjemmel i lov om statlig naturoppsyn også i dag oppsynsansvar i Marka. Ved at en henvisning til markaloven tilføyes i § 2 i lov om statlig naturoppsyn, vil SNO få de samme beføyelsene ved tilsyn innenfor markalovens område som de i dag har i forbindelse med øvrige lover nevnt i § 2. Tilsynet vil være tilpasset de behov som følger av markaloven. Tilsynet vil videre gjennomføres i henhold til SNOs prioriteringer. I henhold til *femte ledd* kan departementet i forskrift gi nærmere regler om tilsyn, kontroll og rapportering.

Lignende bestemmelser om tilsyn og kontroll finnes i lakse- og innlandsfiskeloven § 42, saltvannsfiskeloven § 45, forurensningsloven § 48, vannressursloven § 53 og svalbardmiljøloven § 87.

Opplysninger myndighetene har om miljøtilstanden skal i utgangspunktet være allment tilgjengelige, jfr. Grunnloven § 110 b annet punktum og miljøinformasjonsloven § 10.

Til § 18 Retting og avbøtende tiltak

Bestemmelsen tilsvare utkastet til naturmangfoldlov § 66, jf. NOU 2004:28.

Første ledd gir kommunen myndighet til å pålegge den ansvarlige å rette eller stanse forhold som er i strid med loven eller vedtak med hjemmel i loven.

Annet ledd pålegger en plikt for den som ved å overtre loven eller vedtak med hjemmel i loven forårsaker fare for miljøforringelse, til å gjennomføre tiltak for å forhindre at slik miljøforringelse skjer. Har miljøforringelsen allerede inntrådt, plikter skadevolder å hindre ytterligere miljøforringelse. Skadevolder plikter som hovedregel også å gjenopprette den tidligere miljøtilstand ved oppsamling, rydding, fjerning, planering eller andre egnede tiltak. Tiltak som i seg selv kan volde miljøpåvirkning av noen betydning skal etter siste punktum bare iverksettes etter tillatelse fra departementet eller den departementet bemyndiger, eller etter pålegg fra kommunen i henhold til første ledd.

Tredje ledd innebærer et unntak fra utbedrings- og gjenopprettingsplikten etter annet ledd. Plikten til utbedring og gjenoppretting gjelder ikke i den utstrekning det i lys av kostnadene og virkningene av tiltakene, miljøvirkningene av overtredelsen og overtredersens skyld og økonomiske stilling, ville være særlig urimelig å pålegge ham slik plikt. Det må dermed foretas en samlet vurdering hvor ulemper og kostnader for skadevolder vurderes opp mot de miljømessige konsekvenser overtretre-

delsen kan medføre. Det må også tas hensyn til om byrdene for skadevolder ved å gjennomføre slike tiltak må anses som urimelige. Her må også skadevolders skyld og grad av klanderverdighet ved overtredelsen tas i betraktning. Generelt skal det veldig mye til for at unntaksbestemmelsen i *tredje ledd* skal komme til anvendelse. Tredje ledd er en snever unntaksregel som kan benyttes for å unngå urimelige byrder for enkeltpersoner eller andre rettssubjekter. Det skal mer til for at unntaksbestemmelsen skal komme til anvendelse i forbindelse med næringsvirksomhet enn for privatpersoner.

Til § 19 Tvangsmulkt

I henhold til *første ledd* kan myndigheten etter markaloven fatte vedtak om tvangsmulkt for å sikre at bestemmelser gitt i eller i medhold av loven blir gjennomført. Statens naturoppsyn har ikke myndighet til å fatte vedtak om tvangsmulkt.

Annet ledd angir de nærmere vilkårene for å ilegge tvangsmulkt og regler om når tvangsmulkten begynner å løpe. Bestemmelsen angir hovedregelen om tidspunktet for fastsetting av tvangsmulkt. Tvangsmulkt kan fastsettes når overtredelsen av en bestemmelse er oppdaget. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter den frist for retting av forholdet som myndigheten etter loven har fastsatt. *Tredje punktum* inneholder et unntak fra første punktum. Dersom særlige grunner tilsier det, kan tvangsmulkt fastsettes på forhånd. I disse tilfeller løper tvangsmulkten fra en eventuell overtredelse inntreffer. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forholdet varer, eller at den forfaller for hver overtredelse. Tvangsmulkt løper likevel ikke dersom etterlevelse er umulig på grunn av forhold som ikke skyldes den ansvarlige. Denne unntaksbestemmelsen kommer ikke til anvendelse dersom skadevolder selv er skyld i at etterlevelse må anses umulig. Hva som menes med forhold som «skyldes den ansvarlige», må i den enkelte sak avgjøres på bakgrunn av en konkret helhetsvurdering hvor også rimelighetshensyn spiller inn.

I henhold til *siste punktum* kan tvangsmulkt fastsettes som løpende mulkt eller engangsmulkt.

Etter *tredje ledd* pålegges tvangsmulkt den ansvarlige for overtredelsen. Pålegg om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Departementet kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Til § 20 Straff

§ 20 inneholder bestemmelser om straff for overtredelse av markalovens bestemmelser.

I henhold til *første ledd* straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer bestemmelsene i eller i medhold av § 5, § 7 første ledd, § 9, § 10, § 11, § 17 eller § 18 med bøter eller fengsel inntil ett år.

I henhold til *annet ledd* økes strafferammen til fengsel i inntil tre år, dersom det er inntrådt eller voldt fare for betydelig miljøskade, eller overtredelsene er grove. Ved vurderingen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger og graden av utvist skyld. Det vises her til Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) side 58-59.

Til § 21 Ikrafttredelse

Bestemmelsen fastsetter at loven trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer. Regjeringen tar sikte på at loven trer i kraft 1. juli 2009.

Til § 22 Overgangsbestemmelse

I § 22 gis departementet hjemmel til i forskrift å gi nærmere bestemmelser om hvordan reglene i plan- og bygningsloven 14. juni 1985 nr. 77 skal virke sammen med bestemmelser i markaloven. Bakgrunnen for regelen er at det i loven konsekvent henvises til ny plan- og bygningslov. Dersom denne ikke er trådt i kraft når markaloven trer i kraft, vil det oppstå behov for å klargjøre hvordan reglene i plan- og bygningsloven av 1985 skal virke sammen med reglene i markaloven. Det hefter fortsatt usikkerhet ved tidspunktet for når ny plan- og bygningslov vil tre i kraft. Tilsvarende bestemmelse finnes i forslag til ny plan- og bygningslov.

Til § 23 Endringer i andre lover

Regjeringen ønsker at Statens naturoppsyn skal være tilsynsmyndighet i Marka også etter bestemmelsene i markaloven. Derfor foreslås følgende endringer i lov om statlig naturoppsyn § 2 Oppsynets oppgaver:

Oppsynet skal føre kontroll med at bestemmelsene gitt i eller i medhold av:

- lov av 28. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet,
- lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern,
- lov av 10. juni 1977 nr. 82 om motorferdsel i utmark og vassdrag,

- lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner,
- lov av 29. mai 1981 nr. 38 om viltet, og
- lov av 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v.,
- lov av xxxxxxxxxxxx nr. xx om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven) blir overholdt. Det samme gjelder lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall, så langt departementet bestemmer.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Markaloven vil fremfor alt være en miljølov, i det lovforslaget legger til rette for en helhetlig miljøforvaltning av Marka, med felles materielle regler for hele området og enhetlig forvaltningspraksis i markasaker.

Kommunene vil fortsatt være lokal markamyndighet og behandle de fleste saker etter markaloven i første instans. Samlet antas ikke dette å innebære økt saksmengde hos kommunene. Fylkesmannen i Oslo og Akershus blir klageinstans for alle kommunale vedtak etter loven. Fylkesmannen i Oslo og Akershus blir også klageinstans for saker vedrørende Marka som behandles etter skogbruksloven og markaforskriften. Departementet vil tilføre Fylkesmannen i Oslo og Akershus de nødvendige ressurser for å kunne sikre en tilfredsstillende organisering av disse nye oppgavene slik at det oppnås en enhetlig praksis i markasaker, samtidig som nødvendig kompetanse i slike saker sikres.

De enkelte fylkesmenn gis adgang til å avgi faglige uttalelser i forbindelse med saksbehandlingen hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

Markaloven utvider dagens byggeforbud i Marka til også å gjelde for landbrukstiltak. Lovforslaget vil likevel ikke hindre fortsatt rasjonell drift av eksisterende landbruk i Marka.

Det vil videre bli vanskeligere å få tillatelse til bygging i Marka fordi kommunens reguleringsadgang begrenses. Dette vil kunne føre til færre søknader om bygging innenfor markagrensen. Lovforslaget vil ikke føre til økt byggepress for arealer utenfor Marka.

Loven vil gjelde foran eldre reguleringsplaner og bebyggelsesplaner. Dette kan føre til økt restriksjonsnivå i regulerte områder i Marka. Kommunene gis en frist på fire år til å bringe gjeldende planer i samsvar med markaloven.

Loven vil ikke innebære negative konsekvenser hverken for Markas hytteeiere eller fastboende. Hytter, boliger og annen etablert bebyggelse vil opprettholdes. Loven inneholder videre gode mekanismer for å muliggjøre nødvendige bygge- og anleggstiltak i tilknytning til denne type bebyggelse.

En del områder i Marka har i dag særskilte restriksjoner i form av vernevedtak etter naturvernloven, drikkevannsrestriksjoner, reguleringsplaner til særskilte båndleggingsformål (bevaring eller vern), militære restriksjoner mv. Slike vedtak og restriksjoner vil i utgangspunktet fortsette å gjelde etter sitt innhold i tillegg til markaloven. De kan imidlertid ikke innskrenke vernet etter markaloven.

Loven vil ikke medføre erstatningsansvar for staten, med et mulig unntak for erstatning ved vern av områder som særskilte friluftslivsområder. Slik erstatning kan kreves i henhold til alminnelige rettsgrunnsetninger.

I forhold til størrelsen på eventuelle erstatningssummer vil omfanget av produktiv skog i det aktuelle verneområdet være av vesentlig betydning. Ved full erstatning for produktiv skog, vil vern i medhold av bestemmelsen om særskilt vern maksimalt kunne gi en kostnad på ca. 1,8 millioner kroner pr. km² inkludert prosesskostnader. Dette tilsvarer erstatningsnivået for naturreservater etter naturvernloven, jf. anslag i St.meld. nr. 25 (2002-2003). Anslaget forutsetter et strengt restriksjonsnivå, tilsvarende ved skogvern etter naturvernloven, dvs. totalforbud mot tømmerhogst. For mange arealer hvor særskilt vern er aktuelt vil verneverdiene kunne ivaretas også med noe skogbruksaktivitet. Erstatningsnivået vil følgelig variere ut fra graden av skogbruk som kan tillates. Dette vil redusere erstatningene i forhold til beregningene som er gjort ovenfor. Også det faktum at skogsdriften i Marka allerede er regulert av en egen markaforskrift vil bidra til et lavere erstatningsnivå. I tillegg kommer at arbeidet med skogreservater etter naturvernloven i stor grad er gjennomført i Marka. Det vil ikke fattes vedtak om særskilt vern i større utstrekning enn de til enhver tid gjeldende budsjettrammer tillater. De verdier man søker å ta vare på gjennom denne bestemmelsen, anslås nå å kunne ligge i størrelsesorden 1 % av det totale skogarealet i Marka. Det er lite sannsynlig at markaloven vil kunne utløse erstatningsbetingende restriksjoner for andre næringsvirksomheter enn skogbruk.

Statens naturforvaltning (SNO) vil bygges opp innenfor rammene av de til enhver tid gjeldende budsjetter. Det er i budsjettet for 2009 avsatt kr. 2 mill. på kap 1426 post 01 til oppsynsstillinger.

En opprettelse av Markarådet som loven gir adgang til, vil utløse behov for ressurser til drift. Beløpet anslås til kr. 3-400.000,- per år.

Miljøverndepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven).

Vi **HARALD**, Norges Konge,

stadfester:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven)

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1 Formål

Formålet med loven er å fremme friluftslivet og tilrettelegge for naturopplevelse i Marka. Loven skal sikre Markas grenser og bevare et rikt og variert landskap og natur- og kulturmiljø med kulturminner i Marka. Det skal også legges til rette for idrett som naturlig kan innpasses i Marka.

Det skal samtidig tas hensyn til bærekraftig bruk til andre formål.

§ 2 Geografisk avgrensning

Lovens geografiske virkeområde (Marka) består av følgende områder: Kjekstadmarka, Vardåsmarka, Vestmarka, Krokskog, Bærumsmarka, Nordmarka, Lillomarka, Romeriksåsene, Gjelleråsmarka, Østmarka og Sørmarka. Virkeområdet er nærmere avgrenset som det fremgår av Miljøverndepartementets digitale kart «Markagrensen» datert 19. desember 2008.

Kongen kan ved forskrift treffe vedtak om justering av grensen etter første ledd og gjøre loven

gjeldende for nærliggende områder som har, eller gjennom tilrettelegging eller skjøtsel kan få, tilsvarende verdi for friluftslivet.

§ 3 Myndigheter etter loven

Departementet er øverste forvaltningsmyndighet etter denne lov. Departementet kan legge nærmere angitte oppgaver etter denne lov til den enkelte fylkesmann, fylkeskommune, kommune eller Direktoratet for naturforvaltning.

Når område, anlegg eller byggverk er erklært hemmelig i medhold av lov om forsvarshemmeligheter, påhviler det vedkommende militære myndighet å se til at de bestemmelser som er gitt i eller i medhold av denne lov blir overholdt.

Kapittel 2 Alminnelige rammer for tiltak og virksomhet

§ 4 Arealformål

Marka er landbruks-, natur- og friluftsområde (LNF-område) etter plan- og bygningsloven, med de presiseringer og unntak som følger av §§ 5 og 6.

I områder som er vernet etter naturvernloven og områder som er regulert til spesialområde, for eksempel til naturvernformål, bevaring eller sikringsområde for drikkevann, eller områder som inngår i særskilte planer eller vedtak etter § 7 første ledd nr. 3 og 4, gjelder de restriksjoner som følger av de konkrete verne- eller planvedtak i tillegg til loven.

§ 5 Forbud mot bygge- og anleggstiltak

Bygge- og anleggstiltak er forbudt i Marka. Med bygge- og anleggstiltak menes tiltak som nevnt i plan- og bygningsloven § 1-6, for eksempel oppføring, riving, endring, herunder fasadeendringer, endret bruk og andre tiltak knyttet til bygninger, konstruksjoner og anlegg, samt terrenginngrep og opprettelse og endring av eiendom.

Forbudet i første ledd omfatter ikke tiltak som nevnt i plan- og bygningsloven § 1-3 annet ledd eller som inngår i vedtak etter § 6-4 tredje ledd i samme lov.

§ 6 Kommunale og statlige planer

Igangsetting av arbeid med arealdel av kommuneplan eller reguleringsplan som vedrører Marka, krever tillatelse av departementet.

Kommunens endelige vedtak om arealdel av kommuneplan eller reguleringsplan som vedrører Marka, må stadfestes av departementet før planen får rettsvirkning etter plan- og bygningsloven. Departementet kan endre kommunens plan dersom det anser det nødvendig for at planen skal være i samsvar med lovens formål.

§ 7 Unntak for tiltak i kommunale eller statlige planer

Uten hensyn til §§ 4 og 5 kan kommunale planer åpne for følgende tiltak i Marka:

1. tiltak i landbruk, herunder bygninger og terrenginngrep
2. stier og løyper etter § 9
3. idrettsanlegg som kan innpasses innenfor lovens formål
4. offentlige infrastrukturanlegg som veger, jernbane, dammer, vannforsyningsystemer, kraftledninger mv., samt områder for igangværende råstoffutvinning

Kommunens endelige vedtak om arealdel av kommuneplan eller reguleringsplan som åpner for tiltak etter første ledd, skal bare stadfestes dersom tiltakene etter departementets syn lar seg forene med lovens formål. Departementet kan gjøre de endringer i kommunens plan som det anser nød-

vendig for at planen skal være i samsvar med lovens formål.

Departementet kan fravike forbudet i § 5 ved statlig arealplan etter plan- og bygningsloven § 6-4.

§ 8 Gjennomgang av planer som gjelder innenfor Markagrensene

Kommunen skal sørge for at dens planer er i samsvar med denne lov senest fire år etter lovens ikrafttredelse.

Kapittel 3 Ferdsel, friluftsliv og hensynsfull bruk av Marka

§ 9 Tilrettelegging for ferdsel, stier og løyper

Anlegging av stier og løyper krever tillatelse etter denne lov. Anlegging av større løyper krever tillatelse fra kommunen og reguleringsplan etter plan- og bygningsloven Kap 12. Ved tvil om tiltaket krever reguleringsplan kan saken kreves avgjort av Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Avgjørelsen kan ikke påklages.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om anlegging, rydding, merking og preparering av stier og løyper i Marka. Det kan gis bestemmelser om at det ikke, eller bare på nærmere vilkår skal ryddes, anlegges, merkes eller prepareres stier eller løyper innenfor bestemte områder i Marka.

Anlegging, rydding, merking og preparering av permanente stier og løyper krever samtykke fra grunneier eller fester.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus kan gi offentlige myndigheter og organisasjoner med allment friluftsliv som formål rett til å anlegge, rydde, merke og preparere stier og løyper i Marka. Tillatelse kan gis for avgrensede områder eller for enkelte stier eller løyper.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus kan i det enkelte tilfelle vedta at inngrep etter annet og fjerde ledd kan foretas uten forutgående samtykke. Volder tiltaket skade, kan vedkommende eier eller fester kreve erstatningsspørsmålet avgjort ved skjønn. De lovbestemte kostnader ved skjønnet skal erstattes grunneier eller rettighetshaver, hvis skjønnet ikke finner at det kan gjøres unntak fordi erstatningssøkeren har avslått et rimelig forlikstilbud eller uten rimelig grunn har forlangt skjønn. I den utstrekning det finnes rimelig kan erstatningssøkeren også tilkjennes erstatning for utgifter som har vært nødvendig for å ivareta hans tarv under skjønnsaken.

Grunneier, fester eller bruker kan kreve omlagt sti eller løype som påfører ham særlig skade eller ulempe, dersom dette kan skje uten vesentlig ulempe for friluftslivet eller allmenne interesser for øvrig. For stier og løyper som medfører eller kan medføre vesentlig skade på naturmiljøet, kan omlegging også kreves av organisasjoner med naturvern eller friluftsliv som formål.

Krav om omlegging rettes til den som holder løypa eller stien ved like. Tvist om omlegging kan kreves avgjort av Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

§ 10 Regler for motorisert og annen ferdsel

I Marka er motorferdsel i utmark og vassdrag ikke tillatt med mindre annet følger av denne lov eller forskrift gitt i medhold av denne lov. All motorferdsel i utmark og vassdrag mv. skal foregå varsomt og på tidspunkter som i minst mulig grad medfører ulemper for friluftslivet, skader i terrenget eller forstyrrelser for dyrelivet. På disse vilkår er nødvendig motorferdsel tillatt i forbindelse med:

1. politi-, ambulanse- og redningstjeneste og oppsyns- og tilsynstjeneste etablert med hjemmel i lov,
2. offentlig post- og teletjenester,
3. person- og godstransport til og fra faste bosteder og i jordbruks- og skogbruksnæring. Jakt, fiske og bærsanking regnes ikke som næring i denne forbindelse.
4. skånsom transport av felt elg,
5. drift og vedlikehold av hytter som er åpne for allmennheten,
6. forsvarrets øvelser, forflytninger og transporter,
7. transport i forbindelse med anlegg og drift av veger og større anlegg, herunder dammer
8. rutetransport som drives med løyve i henhold til yrkestransportloven,
9. vedlikehold av eksisterende løyper,
10. anlegg av nye løyper og utvidelse av eksisterende løyper som er godkjent etter denne lov,
11. transport i forbindelse med fiskekultiverings tiltak med offentlig formål,
12. drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg,
13. nødvendig istandsetting ved akutt utfall i områder som er vernet eller midlertidig vernet etter § 11.

Med utmark menes udyrket mark som etter lov om friluftslivet § 1 a første ledd ikke regnes som innmark eller like med innmark. Setervoll, hustomt,

engslått, kulturbeite og skogplantefelt som ligger i utmark, regnes i denne lov like med utmark.

Veg i utmark som ikke er opparbeidet for kjøring med bil, anses i denne lov som utmark. Det samme gjelder opparbeidet veg som ikke er brøytet for kjøring med bil.

Med vassdrag menes åpne og islagte elver, bekker og innsjøer. Med motorferdsel menes i denne lov bruk av kjøretøy (bil, traktor, motorsykkel, beltebil, snøscooter o.l.) og båt eller annet flytende eller svevende fartøy drevet med motor, samt landing og start med motordrevet luftfartøy.

Departementet kan ved forskrift forby eller begrense ferdselen med motorkjøretøy på privat veg for andre enn fastboende og besøkende til disse når ferdselen ikke har erverv, forvaltning eller oppsyn til formål eller skjer i politi, ambulanse-, brannvern- eller sikringsøyemed. Det kan fastsettes regulerende bestemmelser for ellers lovlig ferdsel med motorkjøretøy på vegene.

§ 11 Særskilt vern av friluftslivsområder

Kongen kan verne som friluftslivsområde områder som på grunn av naturopplevelsesverdier har særskilte kvaliteter for friluftslivet. Det kan fastsettes nærmere bestemmelser om området, herunder bestemmelser om skjøtsel og bruk.

Departementet kan verne områder midlertidig for å forhindre skade på verneverdier. Det kan fastsettes nærmere bestemmelser om området, herunder bestemmelser om skjøtsel og bruk.

Naturvernlovens bestemmelser om saksbehandling i kap. VI gjelder for opprettelse av friluftslivsområder.

Det kan ikke iverksettes tiltak i friluftslivsområde som vesentlig kan endre områdets verdi som friluftslivsområde. Departementet avgjør i tvilstilfelle om et tiltak kan endre områdets verdi vesentlig som friluftslivsområde.

Økonomisk tap som følge av vedtak etter denne paragraf kan i samsvar med alminnelige rettsgrunnsetninger kreves erstattet av staten. Med mindre annet er avtalt, avgjøres spørsmålet ved rettslig skjønn etter begjæring av en av partene innen ett år etter at vedtaket er kunngjort. Departementet kan forlenge fristen. Reglene i domstolloven og tvisteloven gjelder så langt de passer.

§ 12 Hensynsfull bruk av Marka

Departementet kan gi forskrift om hensynsfull bruk av Marka. Bestemmelsene i forskriften skal bidra til å bevare og utvikle et godt forhold mellom brukere av Marka innen henholdsvis friluftsliv, idrett og næringsutøvelse i tillegg til hytteiere

og fastboende. Det skal legges vekt på at flerbruken i Marka skal foregå innenfor rammen av bærekraftig bruk.

Kapittel 4 Rådet for markasaker (Markarådet)

§ 13 Rådet for markasaker (Markarådet)

Departementet kan oppnevne et råd for markasaker. Markarådet skal arbeide for å fremme formålet med loven og kan av eget tiltak ta opp saker til behandling i rådet. Markarådet kan blant annet gi uttalelse til:

- a) søknader om tillatelse i større saker og dispensasjon
- b) forslag til planer
- c) forslag om særskilt vern av friluftslivsområde i henhold til § 11 i denne lov.

Markarådet kan utarbeide forslag til forskrift om hensynsfull bruk av Marka.

Markarådet med varamedlemmer oppnevnes for fire år om gangen. Rådet velger selv sin leder.

Departementet fastsetter nærmere bestemmelser om Markarådets sammensetning, antall medlemmer, oppgaver og arbeidsordning, sekretariatsordning, herunder hvilke oppgaver sekretariatet skal utføre mv.

Kapittel 5 Tillatelse til tiltak, dispensasjon, saksbehandling og klage

§ 14 Søknad om tiltak

Tiltak omfattet av loven kan bare settes i verk dersom det er gitt tillatelse av myndigheten etter loven. Tillatelse kan bare gis dersom fordelene ved tiltaket må anses større enn de skader og ulemper tiltaket vil medføre for friluftslivet, naturmiljøet eller de allmenne interesser for øvrig.

For søknader som går inn under § 7 skal søknadsbehandlingen begrenses til å kontrollere at tiltaket er i samsvar med de vilkår som framgår av § 7.

§ 15 Dispensasjon

Kommunen kan gi varig eller midlertidig dispensasjon fra bestemmelsene i § 4, § 5, § 7 første ledd nr. 1-3 og § 10. Departementet kan gi dispensasjon fra bestemmelsene i § 4, § 5, § 7 første ledd nr. 1-4 og § 10. Det kan settes vilkår for dispensasjonen.

Dispensasjon kan bare gis dersom hensynene i lovens formålsbestemmelse ikke blir vesentlig tilsidesatt, og fordelene ved å gi dispensasjon etter

en samlet vurdering anses for å være klart større enn ulempene for friluftslivet, naturmiljøet eller allmenne interesser. Det kan ikke dispenseres fra kravet om utarbeidelse av reguleringsplan etter plan- og bygningsloven eller andre saksbehandlingsregler. Bestemmelsene om dispensasjon i plan- og bygningsloven gjelder ikke.

Kommunen kan ikke dispensere fra planer, lovens bestemmelser om planer eller forbudet i § 4 når en direkte berørt statlig eller regional myndighet har uttalt seg mot at det blir gitt dispensasjon.

§ 16 Klage mv

Fylkesmannen i Oslo og Akershus er klageinstans for kommunens vedtak etter denne lov. Direktoratet for naturforvaltning er klageinstans for fylkesmannens vedtak. Fylkesmannen og fylkeskommunen kan av eget tiltak påklage kommunens dispensasjonsvedtak etter § 15 og andre vedtak som kommunen fatter i eller i medhold av denne lov.

Organisasjoner som har friluftsliv, idrett, naturvern eller kulturvern som formål kan påklage vedtak fattet av kommunen etter § 5, § 7 første ledd, § 9 og § 10. Ellers gjelder reglene om klage i forvaltningsloven tilsvarende.

Kapittel 6 Tilsyn, kontroll, retting og straff

§ 17 Tilsyn og kontroll

Myndighetene etter loven skal gjennom råd, veiledning og opplysning arbeide for å fremme formålet med denne lov.

Kommunen fører tilsyn med at bestemmelsene gitt i og i medhold av denne lov blir overholdt. Kommunen avgjør på hvilke områder det skal føres tilsyn. Det skal legges vekt på å føre et så effektivt tilsyn som forholdene tilsier med minst mulig belastning for miljøet.

Ved tilsyn skal den som blir kontrollert eller den ansvarlige for virksomheten gi tilsynsmyndigheten nødvendig bistand og opplysninger. Tilsynsmyndigheten kan stanse personer, fartøyer og motorkjøretøyer dersom dette er nødvendig for utøvelsen av tilsynet.

Myndighetene etter loven kan påpeke plikt etter andre lover som er av betydning for formålet med denne lov og skal melde antatte brudd på plikter etter annet lovverk til ansvarlig tilsynsmyndighet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om tilsyn, kontroll og rapportering.

§ 18 Retting og avbøtende tiltak

Kommunen kan pålegge den ansvarlige å rette eller stanse forhold som er i strid med loven eller i strid med vedtak med hjemmel i loven.

Den som ved å overtre loven eller vedtak med hjemmel i loven forårsaker fare for miljøforringelse, skal sette i verk tiltak for å forhindre at slik miljøforringelse skjer. Har miljøforringelsen allerede inntrådt, plikter skadevolder å hindre ytterligere miljøforringelse. Han plikter som hovedregel også å gjenopprette den tidligere miljøtilstand ved oppsamling, rydding, fjerning, planering eller andre egnede tiltak. Tiltak som i seg selv kan volde miljøpåvirkning av noen betydning, skal bare iverksettes etter tillatelse fra departementet eller pålegg etter første ledd.

Plikten til utbedring og gjenoppretting gjelder ikke dersom det i lys av kostnadene og virkningene av tiltakene, miljøvirkningene av overtredelsen og overtredersens skyld og økonomiske stilling vil være særlig urimelig.

§ 19 Tvangsmulkt

For å sikre at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov blir gjennomført, kan myndigheten etter loven fatte vedtak om tvangsmulkt.

Tvangsmulkt kan fastsettes når overtredelsen av en bestemmelse er oppdaget. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter den frist for retting av forholdet som myndigheten etter loven har fastsatt. Tvangsmulkt kan fastsettes på forhånd dersom særlige grunner tilsier det, og løper da fra en eventuell overtredelse inntreffer. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forhold varer, eller at den forfaller for hver overtredelse. Tvangsmulkt løper likevel ikke dersom etterlevelse er umulig på grunn av forhold som ikke skyldes den ansvarlige. Tvangsmulkt kan fastsettes som løpende mulkt eller engangsmulkt.

Tvangsmulkt pålegges den ansvarlige for overtredelsen. Pålegg om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Departementet kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

§ 20 Straff

Med bøter eller fengsel inntil ett år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer bestemmelsene i eller i medhold av § 5, § 7 første ledd, § 9, § 10, § 11, § 17 eller § 18

Er det inntrådt eller voldt fare for betydelig miljøskade, eller overtredelsene er grove, kan fengsel inntil tre år anvendes. Ved vurderingen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger og graden av utvist skyld.

Kapittel 7 Ikrafttredelse

§ 21 Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

§ 22 Overgangsbestemmelse

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvordan reglene i plan- og bygningsloven 14. juni 1985 nr. 77 skal virke sammen med bestemmelser i denne lov.

§ 23 Endringer i andre lover

1. lov om statlig naturoppsyn av 21. juni 1996 nr. 38 (naturoppsynsloven) § 2 første ledd skal lyde:

§ 2 Oppsynets oppgaver

1. Oppsynet skal føre kontroll med at bestemmelsene gitt i eller i medhold av:
2. lov av 28. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet,
3. lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern,
4. lov av 10. juni 1977 nr. 82 om motorferdsel i utmark og vassdrag,
5. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner,
6. lov av 29. mai 1981 nr. 38 om viltet, og
7. lov av 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v.,
8. – lov av xxxxxxxxxxxx nr. xx om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven) blir overholdt. Det samme gjelder lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall, så langt departementet bestemmer.

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Post og distribusjon
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Faks: 22 24 27 86

Opplysninger om abonnement, løssalg og pris får man hos:
Akademika AS
Avdeling for offentlige publikasjoner
Postboks 84 Blindern, 0314 Oslo
E-post: offpubl@akademika.no
Telefon: 22 18 81 00
Faks: 22 18 81 01
Grønt nummer: 800 80 960

Publikasjonen er også tilgjengelig på
www.regjeringen.no

Trykk: 07 Gruppen AS – 12/2008

